

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI PROGRAMI

BEHİŞTÎ RAMAZAN'IN MEVLİD-İ ŞERÎFİ
(İNCELEME-METİN)

ECEM İÇEN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. RAMAZAN EKİNCİ

MANİSA-2019

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI Tez Savunma Sınavı Tutanağı	Doküman Kodu	FRYL-031
		Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 19.03.2019 tarih ve 9/Ek-7 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ecem İÇEN'in "Behiştî Ramazan'ın Mevlid-i Şerifi (İnceleme-Metin)" konulu tezi incelenmiş ve aday 26.04.2019 tarihinde saat 10:30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90.. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna

OY BİRLİĞİ

DÜZELTME yapılmasına

OY ÇOKLUĞU

RED edilmesine

ile karar verilmiştir.

ÜYE

Doç. Dr. Ramazan EKİNCİ
Demir

BAŞKAN

Doç. Dr. Ferhat Karabulut
Ferhat

ÜYE

Dr. S. Art. Üyesi: Erdem Can ÖZTÜRK
İz

Evet

Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum Behiştî Ramazan'ın Mevlid-i Şerîfî adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../20

Ecem İÇEN

ÖZET

BEHİŞTÎ RAMAZAN'IN MEVLİD-İ ŞERÎFİ

Hız. Peygamber'i anmak, ona duâ etmek ve onun şefâatine nâil olmak için çeşitli eserler kaleme alınmıştır. Bunlardan biri de mevliddir. Mevlid, şairlerin Hız.Peygamber'in hayatını, mucizelerini, vefatını ve özellikle doğumunu çoğunlukla manzum olarak kaleme aldıkları eserlere verilen addır.

Biz bu çalışmada Behiştî Ramazân'a ait olan bu Mevlid tarafımızca incelenmiştir. Çalışmamız giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Girişte mevlid başlığı altında mevlid, mevlidin ortaya çıkışı, Türk edebiyatındaki yerine ve devamında Behiştî mahlaslı şairlerin hayatlarına kısaca değinilmiştir. Birinci bölümde Behiştî Ramazân'ın hayatı, edebi şahsiyeti ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde metnin şekil ve muhteva yönünden incelemesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise, transkribe edilmiş metne yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Behiştî Ramazân, Mevlid, Mesnevî

ABSTRACT

THE MAWLID OF THE BEHİŞTÎ

There are lots of writing that have written to pray to saint Muhammed, for remembering him and to pray for forgiveness. One of these writings is named as Mevlid. Name of Mevlid is used for writings to describe saint muhammed's life, his miracles, his death and especially his birth.

In this study we examine Mevlid which is written by Behiştî Ramazan. Our study is formed by prologue and then three other chapter. In prologue we refered Mevlid, coming up of Mevlid, importance of Mevlid for turkish literature and then life of poets who have the same name with Behiştî. In first episode, life of Behiştî Ramazan, his literary personality and his works is informed. In second episode, shape and content of Mevlid is examined. In third episode transcribed text is given placed.

Keywords: Behiştî Ramazân, Mawlid, Masnavi

ÖNSÖZ

Hız. Peygamber'e duyulan sevgiyi dile getirme, onu övme ve şefâatine nâil olmak için birçok edebî tür kaleme alınmıştır. Çalışmamızın konusu olan *Mevlid* de bu edebî türlerden biridir. Sözcük olarak "doğum yeri" ve "doğum vakti" anlamına gelen mevlid, Hız. Peygamber'in hayatını, mucizelerini, vefatını ve özellikle doğumunu konu alan edebî türün adıdır.

Cenab-ı Hakk'ın rızasını kazanmak ve arkasında dinî bir eser bırakarak hayırla anılmak isteyen şairlerden biri de Behiştî Ramazân'dır. Behiştî Ramazân velûd şairlerden biridir. Manzum ve mensur bir çok eseri olan şaire mâl edilen Mevlid-i Şerîf bu çalışmanın asıl mevzuunu teşkil etmektedir. Klâsik Türk edebiyatı araştırmalarına bir nebze de olsa katkı sağlama amacıyla, kaynaklarda adı geçmeyen, yalnızca eserdeki belli başlı ipuçlarından yola çıkılarak Behiştî Ramazân'a mâl edilen bu Mevlid'i inceleyerek, transkripsiyonlu metnini sunmaya çalıştık.

Üzerinde çalıştığımız Mevlidin, Behiştî Ramazân'a ait olduğu tespit edilmiştir. Yaptığımız araştırmalara göre eserin yalnızca bir nüshası mevcuttur. Eserin nüshası İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar bölümünde, 7398 numarada kayıtlıdır. Eser üzerine yapılan bir bitirme tezi mevcuttur.¹ İstanbul Üniversitesi'ne gidilmiş yapılan bu çalışma incelenmiş ve bir çok yönden eksik olduğu görülmüştür. Eserin hangi Behiştî'ye ait olduğunun tespit edilemediği, eserin çeviri yazısı yapılırken bazı beyitlerin atlandığı, bazı beyitlerinse mükerreren yazılmış olduğu görülmüştür. Ayrıca metin içinde okunamayan kelime ve beyitlerin olduğu, bunun yanısıra okuma ve transkripsiyon hataları bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlara ilaveten yazma nüshanın bir kısmı su almasından dolayı mürekkep akmış, bu kısımlar da bu tezde boş bırakılmıştır. Anılan muhtelif eksiklik ve hatalartarafımızca giderilmiş, mürekkep akmasından ötürü okunamayan kısımlar okunmaya çalışılmış ve bunlara ilaveten şairin hayatı ve metnin şekil ve muhteva incelemesi yapılmıştır.

Çalışmamızın Giriş bölümünde "mevlid" başlığı altında mevlid türü, mevlid türünün ortaya çıkışı ve Türk edebiyatındaki yeri hakkında bilgi verilmiştir. Buna ek olarak Türk edebiyatındaki Behiştî mahlaslı şairlerin hayatı hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Mevlidin hangi Behiştî'ye ait olduğu meselesine temas edilmiştir.

¹ Aygöl İpek, **Behiştî'nin Mevlidi (Metin-indeks)**, İstanbul Üniversitesi, Mezuniyet Tezi, İstanbul, 1971.

Birinci bölümde Behiştî Ramazân'ın hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde metnin şekil incelemesi ve muhteva incelemesi yapılmıştır. Eserin ahenk unsurları, dil ve anlatım özellikleri ve edebî sanatlar yönünden incelemesi yapıldıktan sonra, muhtevası incelenmiştir. Başta eserin muhtevası listelenmiş halde verildikten sonra, her bölüm müstakil olarak kısaca açıklanmış ve beyit örnekleri ile desteklenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü ise transkribe metin kısmıdır. Eserin nüshası hakkında bilgi verildikten sonra, metin teşkilinde dikkat edilen hususlara yer verilmiştir. Son olarak transkribe edilmiş metin verilmiştir.

Tez çalışmasının tespiti, planlanması, araştırılması ve yürütülmesi hususunda ilgi ve desteğini benden esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Ramazan Ekinci'ye teşekkürü borç bilirim.

ECEM İÇEN
MANİSA-2019

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
SEMBOL VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	X
EKLER.....	IX
GİRİŞ.....	1
1.Mevlid.....	1
2.Behiştî Mahlaslı Şairler.....	3
2.1.Behiştî Ahmed Sinan.....	3
2.2.Behiştî Ramazan Efendi.....	3
2.3.Behiştî Mustafa Sâdeddin.....	4
2.4.Behiştî Çelebi.....	4
3.Mevlid'in Behiştî Ramazân Efendi'ye Âidiyeti Hususunda Dikkatler.....	4

BİRİNCİ BÖLÜM BEHİŞTÎ RAMAZÂN EFENDİ

1.1. Hayatı	6
1.2. Edebî Şahsiyeti	9
1.3. Behiştî'nin Eserleri.....	13
1.3.1. İlmi Eserleri.....	13
1.3.1.1. Hâşiyetü'l-Hâşiyeye 'Alâ-Şerh-i 'Akâ'idi'n- Nesefiyye li'l-Hayâli.....	13
1.3.1.2. Hâşiyeye-i Âdâb-ı Mes'ûdî.....	13
1.3.1.3. Ta'likât Alâ-Şerhi'l-Miftâh	13
1.3.1.4. Ta'likât 'Ala'l-Câmî.....	13
1.3.1.5.Hindî'nin Kafiye Şerhine Ta'likâ.....	13
1.3.2. Edebî Eserleri	14
1.3.2.1. Dîvân	14
1.3.2.2. Cemşâh u Alemşâh.....	14
1.3.2.3. Heşt Behişt.....	15
1.3.2.4. Şerh-i Manzûme-i Muammâ.....	16
1.3.2.5. Süleymân-nâme.....	17

1.3.2.6. Şehrengiz	17
1.3.2.7. Mevlid	17

İKİNCİ BÖLÜM

BEHİŞTÎ'NİN MEVLİDİ

2.1. Şekil Unsurları.....	18
2.1.1. Eserin Adı.....	18
2.1.2. Yazım Tarihi	18
2.1.3. Şairin Mahlasının Geçtiği Kısımlar.....	18
2.1.4. Nazım Şekli, Nazım Birimi ve Birim Sayısı.....	19
2.1.5. Vezin.....	20
2.1.6. Kâfiye ve Redif.....	23
2.1.7. Edebî Sanatlar	26
2.1.8. Dil ve Üslûp	32
2.2. Behiştî Ramazân Mevlid'inin Muhteva Yönünden İncelenmesi	36
2.2.1. Hamdele ve Münâcât	37
2.2.2. Sebeb-i Telif.....	38
2.2.3. Hz. Muhammed'in Nûrunun yaratılması.....	39
2.2.4. Hz. Muhammed'in Nûrunun intikâli.....	41
2.2.5. Hz. Muhammed'in Ümmetinin Faziletleri.....	43
2.2.6. Hz. Muhammed'in Ana Rahmine Düşüşü.....	44
2.2.7. Hz. Muhammed'in Doğumu	45
2.2.8. Meleklerin, Hûrilerin ve Halkın Hz. Muhammed'i Ziyareti	46
2.2.9. Hz. Muhammed'in Annesinin Vefatı.....	47
2.2.10. Hz. Muhammed'in Çocukluğu ve Gençliği	48
2.2.11. Hz. Muhammed'in Hz. Hatice ile Tanışması ve Evlenmesi.....	49
2.2.12. Hz. Muhammed'in Halveti ve Meleğin Nüzûlü.....	50
2.2.13. Hz. Muhammed'e Allah'dan Davet Emrinin Gelmesi.....	51
2.2.14. Hz. Muhammed'in Mi'rac Mucizesi.....	52
2.2.15. Hz. Muhammed'in Mi'rac Sonrası Mekke'de Bir Yıl Kalması.....	54
2.2.16. Hz. Muhammed'in Ashâbı ile Hicreti.....	55
2.2.17. Yahudilerin Hz. Peygamber'e Karşı Tutumları.....	56

2.2.18. Abdullah İbni Selâm'ın Müslüman Oluşu.....	57
2.2.19. Hz. Muhammed'in Mucizeleri.....	57
2.2.20. Hz. Muhammed'in Savaşları.....	58
2.2.21. Hz. Muhammed'in Veda Hutbesi ve Ölümünü Haber Vermesi.....	59
2.2.22. Hz. Muhammed'in Şiddetli Hastalığı ve Ebu Bekir'i İmâmetle Görevlendirmesi.....	60
2.2.23. Hz. Muhammed'e Azrâil'in Gelişi	60
2.2.24. Hz. Muhammed'in Vefatı ve Defni.....	61
2.2.25. Hz. Muhammed Öldükten Sonra Şâm'dan Bir Yahudi'nin Hz. Muhammed'i Görmeye Gelmesi	62
2.2.26. Hatimetü'l Kitab ve Duâ.....	62
2.3.Behiştî Ramazân Mevlidi ile Vesiletü'n-Necât'ın Kısmî Mukayesesi.....	63
2.4. Eserin Öne Çıkan ve Aksayan Yönleri.....	67
SONUÇ	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEVLİD METNİ

3.1. Nüsha Tasvifi.....	69
3.2. Metin Teşkilinde Dikkat Edilen Hususlar	69
3.2.1. Transkripsiyonda Gözetilen Durumlar.....	69
3.2.2. Âyet ve Hadis Yazımı.....	70
3.2.3. Transkripsiyon Alfabesi.....	71
Mevlid'in Transkripsiyonlu Metni.....	72
BİBLİYOGRAFYA.....	153

SEMBOL VE KISALTMALAR DİZİNİ

b.	Beyit
bkz.	Bakınız
Ed.	Editör
G.	Gazel
Haz.	Hazırlayan
s.	Sayfa
sad.	Sadeleştiren
vr.	Varak
ss.	Sayfadan sayfaya
Yay.	Yayınları

EKLER LİSTESİ

EK 1: Dış Kapak Örneği

EK 2: İç Kapak Örneği

EK 3: Tez Sırtı Örneği

EK 4: Yüksek Lisans Tez Onay Sayfası

EK 4: Doktora Tez Onay Sayfası

EK 5: Tez Veri Giriş ve Yayınlama İzin Formu

EK 6: Yemin Metni

EK 7: Türkçe Özet

EK 8: İngilizce Özet (Abstract)

EK 9: Önsöz/Teşekkür Metni

EK 10: Simge ve Kısaltmalar

GİRİŞ

1.Mevlid

“Mevlid” kelimesi Arapça “v,l,d” kökünden gelip mimli masdar olarak “doğma, viladet; doğurma”, mef’il bâbında ism-i zaman veya ism-i mekân olarak “doğum zamanı”, “doğum yeri” birinin “doğum günü” anlamlarına gelir.²

Edebi terim olarak mevlid, Hz. Peygamber’in hayatını, mucîzelerini, vefâtını ve bilhassa doğumunu anlatan ve çoğunlukla manzum olarak kaleme alınan eserler için kullanılmaktadır.³

Mevlidler genellikle mesnevî nazım şekli ve aruzun “*Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilün*” kalıbı ile kaleme alınmaktadır. Beyit sayısı sınırlaması yoktur. Fatih Köksal, yaptığı çalışmalar sonucunda Türk edebiyatındaki mevlidleri uzunluklarına göre, “kısa mevlidler”, “orta mevlidler” ve “uzun mevlidler” olmak üzere üç grupta toplamaktadır. Beyit sayısı 500’e kadar olanlar “kısa mevlidler”, 500-1000 beyit arasında olanlar “orta mevlidler” ve beyit sayısı 1000’in üzerinde olanlar ise “uzun mevlidler” şeklinde değerlendirilmektedir.⁴ Mevlid türünün edebiyatımızda ortaya çıktığı yüzyıllarda beyit sayısı bakımında uzun eserler kaleme alındığı bilinmektedir. İlerleyen yüzyıllarda beyit sayısının azaldığı göze çarpar.

Mevlidler umumiyetle tevhid, münâcat ve na‘t ile başlamakta, kâinatın zuhûr kaynağı olan Nûr-ı Muhammedî’den bahsedilerek Hz. Peygamber’in doğumuna geçilmekte, onun mi‘racı ve diğer mucîzelerinin anlatılmasının ardından vefâtı konusuna yer verilmekte, Hz. Peygamber ve ashâbı başta olmak üzere eseri yazan, okuyan ve dinleyenler için duâ ile sona ermektedir. Hemen her faslın bitiminde içinde Hz. Peygamber’e salâtın da bulunduğu tekrar beyitleri yer almaktadır.⁵

İslam dininin ortaya çıkışı ile birlikte Mevlid türündeki eserlerin sayıları günden güne artış göstermiştir. Mevlid türünde kaleme alınan eserler Arap

² Fatih Köksal, **Mevlid-nâme**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2011, s.20.

³ Hasan Aksoy, **Eski Türk Edebiyatında Mevlidler**, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 5, Sayı 9, 2007, s.323.

⁴ Köksal, s. 26.

⁵ Hasan Aksoy, **Mevlid**, Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Cilt 29, Ankara , 2004,s.482-484.

ve Türk edebiyatlarında önemli bir yer tutmaktadır. Tarihte mevlid türündeki ilk eserler X. asırda Arap edebiyatında görülmeye başlanmıştır. İslam âleminde mevlid ismi ile ortaya konan türün müstakil ilk örneği: Ebu'l-Ferec el Cevzî'nin *Mevlidü'n-Nebî* isimli eseridir. Onun ardından Ebu'l-Kâsım es- Sebtî, İbn Dihye, Zemlakânî'nin eserleri ilk yazılan mevlidler arasında anılmaktadır.⁶

Türk edebiyatında ise ilk mevlidin XV. yüzyılda Süleyman Çelebi tarafından kaleme alındığı yaygın bir görüştür. Ancak yapılan çalışmalar sonucunda Süleyman Çelebi'nin eserinden önce kaleme alınmış mevlid ve mevlid benzeri eserlerin mevcudiyeti bilinmektedir. Erzurumlu Mustafa Darîr'in yazdığı "*Tercüme-i Siyer Nebî*"ve Ahmed Fakih'in "*Çarh-nâme*"si örnek verilebilir. Bununla birlikte Fatih Köksal, Ahmedî'nin kaleme almış olduğu *İskendernâme*'nin tek bir nüshasının sonunda bulunan mevlidin müstakil bir eser olduğunu ve Türk edebiyatında kaleme alınmış ilk mevlid olduğunu bildirmektedir.⁷

14.yüzyıldan başlayıp 20.yüzyıla kadar 120'den fazla şair tarafından peygambere duyulan büyük sevgiyi dile getirmek, onun şefâatine nâil olmak için vb. birçok sebepten ötürü mevlid türünde eserler kaleme alınmıştır . Bunlardan birisi de incelediğimiz mevlidi kaleme alan Behiştî'dir.

Klasik Türk edebiyatı sahasında çalışan araştırmacıların karşılaştığı problemlerden birisi, aynı mahlası kullanan birden çok şairin bulunması ve hangi eserin, hangi şaire ait olduğunun tespiti meselesidir. Bilhassa kesin delillerin bulunmadığı durumlarda aynı mahlası kullanan şairlerin eserleri birbirine karıştırılmaktadır. Bu sebepten ötürü edebiyat tarihimiz boyunca "Behiştî" mahlasını kullanan şairlerin, kimler olduğu hakkında bilgi vereceğiz. Şuarâ tezkirelerinde ve güncel edebiyat tarihi olarak değerlendirebileceğimiz "*Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*" adlı veritabanında yaptığımız taramalarda 4 şairin "Behiştî" mahlasını kullandığı görülmektedir.

⁶ Süleyman Eroğlu, **Edebi Bir Tür Olarak Mevlitler –Şekil Özelliklerine Dair Bazı Değerlendirmeler-**, Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 18, 2010/1, ss. 126-127

⁷ Köksal, s.31

2.Behiştî Mahlaslı Şairler

Behiştî mahlasını kullanan dört şair tespit ettik. Bunlar: Behiştî Ahmed Sinan, Behiştî Mustafa Sâdeddin, Behiştî Çelebi ve Behiştî Ramazan Efendi'dir.

2.1.Behiştî Ahmed Sinan (öl.1511-12)

Tezkirelerde adı Karıştıran Süleyman Bey oğlu Ahmed Sinan Çelebi olan şairin, XV. yüzyılın ikinci yarısı ile XVI.yüzyılın ilk yarısında yaşadığı bilinmektedir. Mahlası Behiştî olan şairin doğum tarihi bilinmemektedir. Subaşı olarak görev yapan babası vasıtasıyla saray çevresi ile tanışmıştır. Küçük yaşta babasını kaybeden şair, padişah tarafından himaye altına alınmıştır. Padişah himayesi altında iyi bir eğitim gördükten sonra sancak beyi olarak atanmıştır.⁸

Kaynaklarda bildirilmeyen bir sebepten dolayı padişahın gözünden düşen şair, İran'a kaçmıştır. Burada Ali Şîr Nevâî ve Molla Camî ile tanışmıştır. Padişah tarafından affedilmek için çeşitli teşebbüslerde bulunan şair, II. Beyazîd'a sunduğu "Kerem" redifli kasidesi tesiriyle affedilmiştir. Ölüm tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte kaynaklar XVI. yüzyılda öldüğü konusunda birleşmektedir.⁹

Divan edebiyatında yazılmış ilk hamselerden birinin sahibidir. *Mihr ü Müşterî*, *Heft Peyker*, *Mahzenü'l-Esrâr*, *Leylâ vü Mecnûn*, *İskendernâme* adlı mesnevileri; *Vâridât-ı Sübhânî* ve *Fütûhât-ı Osmânî* isimli eseri bulunmaktadır.¹⁰

2.2.Behiştî Ramazan Efendi (öl.1571-72)

Behiştî, 16.asır divan şairidir. Doğum tarihi bilinmeyen şair Vize'de dünyaya gelmiştir. İyi bir eğitim alarak medrese tahsilini tamamlayan Behiştî, tasavvufa meyl ederek seyr-i sülûkunu tamamlamış, vaizlik ve imamlık yapmıştır. 1572'de Çorlu'da vefat etmiştir. Şairin hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri hakkında ayrıntılı bilgi I. bölümde verilecektir.

⁸ Hasan Aksoy, **Bihîştî Ahmed Sinan Çelebi**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 6, İstanbul, 1992, ss.144-145.

⁹ Hasan Aksoy, **Bihîştî Ahmed Sinan Çelebi**, Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi, Cilt 6, İstanbul, 1992, ss.144-145.

¹⁰ Ramazan Ekinci, **Behiştî Mahlaslı Şairlere Ait Mevlidler 1: Behiştî Ahmed Sinân'ın Mevlid-i Şerîfi**, Sûfî Araştırmaları, Cilt 5, Sayı10, Yaz, 2014, s.20.

2.3.Behiştî Mustafa Sâdeddin (öl.1764-65)

XVIII. yüzyılda yaşadığı bilinen şairin asıl adı Mustafa Sâdeddin'dir. Doğum yeri Edirne olan şairin, doğum tarihi bilinmemektedir. Bektaşî tarikatına mensup olan şair H. 1178 (1764-65) yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Eserleri hakkında bilgi bulunmayan şairin, eldeki tek şiiri Sâlim Efendi için yazdığı tarihtir.¹¹

2.4.Behiştî Çelebi (öl.?)

XVII. yüzyıl divan şairi olan Behiştî'nin hayatı hakkındaki tek bilgi *Güftî Tezkiresi* 'nde verilmektedir¹². Nüktedan bir şair olduğu bildirilen şairin eserleri hakkında bilgi yoktur.

3.Mevlid'in Behiştî Ramazân Efendi'ye Âidiyeti Hususunda Dikkatler

Yaptığımız araştırmalar sonucunda kütüphane kayıtlarında ve diğer kaynaklarda, eserin hangi Behiştî'ye ait olduğunu belirten kesin bilgilere ulaşamamıştır.

Eserdeki birkaç ipucundan hareketle bu mevlidin, Behiştî Ramazân'a ait olduğu tespit edilmiştir. Behiştî Sinân'ın zaten mevlidinin olduğu ve neşredildiği göz önünde bulundurulduğunda, Behiştî Çelebi ve Behiştî Mustafa'nın mesnevî yazdığına dair bilgilerin olmaması; mevlid içinde yer yer eski Anadolu Türkçesi hususiyetlerini ihtiva eden kullanımlara yer vermesi metnin en geç XVI.asırda yazılmış olabileceğini; Halvetîliğe dair ibare ve ifadelerin sıklıkla kullanılmasından hareketle Behiştî Ramazân'ın da Halvetî olduğu kesin bir şekilde bilindiğinden Yaşar Aydemir ve Ramazan Ekinci, eseri Behiştî Ramazân'a mâl etmişlerdir¹³. Emine

¹¹ Emrah Gülüm, **Behiştî Mustafa Sâdeddin**, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyat isimler soz lugu .com/index.php?sayfa=detay&detay=3979> [16.01.2019]

¹² Muharrem Dindar, **Bihîştî Ramazan Efendi, Cemşâh u Alemşâh (Edisyon Kritik)**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 1999, s. 37

¹³ Ramazan Ekinci, **Behiştî Mahlaslı Şairlere Ait Mevlidler 1: Ahmed Sinan'ın Mevlid-i Şerîfi**, Sûfî Araştırmaları, Cilt 5, Sayı 10, Yaz 2014, s.24

Yeniterzi ise metindeki aruz kusurlarından hareketle eserin başka bir Behiştî'ye ait olabileceğini ifade etmektedir¹⁴.

İmale ve zihaf gibi aruz hususiyetlerinin birçok birinci sınıf şairde görülmesi, vezin aksaması diye tabir ettiğimiz veznin çıkmadığı mısra sayısının eserde fazla olmaması ve diğer etkenler bizde de eserin Behiştî Ramazân'a ait olduğu kanaatini oluşturmuştur. Bütün bu problemler, eserin ortaya çıkabilecek istinsah tarihi bulunan ve müellifi konusunda bilgi veren sıhhatli bir nüshasıyla çözümlenecektir.

¹⁴ Emine Yeniterzi, **Behiştî'nin Heşt Behişt Mesnevîsi**, Kitabevi Yayınları , İstanbul, 2011, s.39.

BİRİNCİ BÖLÜM

BEHİŞTÎ RAMAZAN EFENDİ

1.1. Hayatı

Behiştî'nin asıl adı Ramazan'dır. Abdulmuhsin adında bir zatın oğludur. Kaynaklar, Behiştî'yi kendisinden önce yaşamış olan Karıştıranlı Süleyman Beyoğlu Sinan Behiştî ile karıştırmamak için, “Vizeli Behiştî”, “Behiştî Efendi”¹⁵ “Behiştî-i Sâni”¹⁶, “Behiştî-i Vâ'iz”¹⁷, “Behiştî Ramazan bin Abdulmuhsin”, “Ramazan bin Abdulmuhsin er- Rûmî” “Mevlana Behiştî”¹⁸ ve “Behiştî-i Diger”¹⁹ gibi adlarla anmışlardır. Şâirin mahlası Behiştî'dir. Behiştî kelimesi “cennetlik” anlamına gelmektedir. Behiştî mahlasını şâire kimin verdiği bilinmemekle birlikte, pak meşreb birisi tarafından verildiği “Heşt Behişt” adlı mesnevîde aşağıdaki beyitlerle ifade edilmiştir:²⁰

Bana mahlas didi bir pâk- meşreb
Yalan itme anı mahşerde yâ Rab

Anun yüzi suyına ber-murâd it
Mutahhar rûhını fazlunla şâd it

Mevlid'de Behiştî mahlası bulunan beyit şudur:
Kim Behiştî rû-siyâha rahmet it
Yoldaşın îmân makâmın cennet it²¹

¹⁵ Ahdî, **Gülşen-i Şu'arâ (İnceleme- Metin)**, (Haz. Süleyman, Solmaz), Kültür Eserleri Dizisi 470, Ankara, 2018, s.333.

¹⁶ Âşık Çelebi, **Meşâ'irü's- Şu'arâ**, (Haz. Filiz Kılıç), Kültür Eserleri Dizisi 587, Ankara, 2018, s.189.

¹⁷ Lâtîfî, **Tezkiretü's- Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (Tenkitli Metin)**, [Haz. Rıdvan Canım], Kültür Eserleri Dizisi 604, Ankara, 2018, s.155.

¹⁸ Âli, **Kühü'l- Ahbar Tezkire Kısmı** (Haz. Mustafa İsen), Kültür Eserleri Dizisi 545, Ankara, 2017.

¹⁹ Kınalızâde Hasan Çelebi, **Tezkiretü's-Şu'arâ**, (Haz. Aysun Sungurhan), Kültür Eserleri Dizisi 546, Ankara, 2017, s.186.

²⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz: Yaşar Aydemir, **Behiştî Divanı**, Ankara, 2000, ss. 1-2 .

²¹ Behiştî, *Mevlidi* , 41b, b.1016.

Behiştî'nin doğum tarihi bilinmemekle birlikte, kaynaklarda Vize'de dünyaya geldiği belirtilmektedir. “ Vizeli Ramazân Çelebi”²²“Vizeli Behiştî” ve “Vizevî” şeklinde anılmasının sebebi aslen Vizeli oluşudur. Eserlerinde Vize'de doğduğuna işaret eden ipuçları vardır:²³

Felekde âdeme hergiz vatandan özge yer olmaz
Behiştî bâğ-ı cennetden alâmetdür bana Vize²⁴

Çün bahâridur Behiştî Vize'nün
Çorlu'da düşmenlerüm itsin karar²⁵

Behiştî'nin tahlisini İstanbul'da tamamladığı bilinmektedir. Genç yaşta devrinin bütün ilimlerini tahsil etmiş olan Behiştî, İstanbul'da Merhaba Efendi, Molla Sinan, Şeyhülislam Sa'dî Efendi gibi âlimlerden eğitim almıştır. Şâir ve âlim şahsiyetiyle tanınmış olan Behiştî'nin, Sa'dî Efendi'nin yanında iken bir ara dünyevi zevklere ilgisi artmış, kendisini eğlenceye kaptırmıştır. Böyle bir hâldeyken ânî bir kararla ilmiyye mesleğini bırakıp Halvetiliğe intisap etmiştir.²⁶ Halvetî tarikatı şeyhi olan Merkez Efendi²⁷'ye, intisap ederek seyr ü sülûkünü onun yanında tamamlamış ve hocasından hilâfet almıştır.²⁸

İncelememizin konusu olan *Mevlid*'de halvet kelimesi sıkça tekrarlanmıştır. Yaşar Aydemir²⁹ ve Ramazan Ekinci³⁰ de *Mevlid*'de halvet kelimesinin tekrarlandığı beyitlere dikkat çekmiştir. *Mevlid*'de halvet kelimesinin geçtiği beyitlerden bazıları :

Sonra sevdürdi ana Hak halveti
Halvet-ile buldı Hakk'a kurbeti³¹

²² Riyâzi Muhammed Efendi, **Riyâzü's-Şu'arâ**[Haz. Namık Açıkgöz], Kültür Eserleri 534, Ankara, 2017, s.93.

²³ Aydemir, ss.1-2.

²⁴ Aydemir, G.458/5, s.480.

²⁵ Aydemir, G.180/5, s.326.

²⁶ Yeniterzi, s.30.

²⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz:Reşat Öngören, **Merkez Efendi**, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 29, 2004, ss.200-202.

²⁸ Mustafa Uzun, “**Bihîştî Ramazan Efendi**”, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 6, İstanbul, 1992, , ss.145-146.

²⁹ Aydemir.

³⁰ Ekinci , s.24.

³¹ Behiştî Mevlidi , vr. 14a, b.316 .

Halvet içün anda idüp niyyeti
Gice eyler [dâ'im] tâ'atî³²

Halvetinde otururken bir gün ol
Ana gökden bir melek kıldı nüzûl³³

Sonı irdi halvetün devletlere
Can fedâ anun gibi halvetlere³⁴

Halvetin gör âhirinde salveti
Sevmeyen kimdür cihânda halveti³⁵

Halvet ile buldı maksûdın nebî
Halvet ehlin sevmeyendür key gabî³⁶

Behiştî seyr ü sülûkunu tamamladıktan sonra Çorlu'ya gitmiştir. Ahmet Paşa Camii'nde imamlık ve vâizlik yapan Behiştî, evinin yanına derslikler ilave ederek, bu dersliklerde öğrenci yetiştirmeye başlamıştır.³⁷

Kaynaklar Behiştî'nin vâizlik yönüne dikkat çekmektedir. Behiştî'nin bu yönü övgüyle anlatılmaktadır. Lâtîfî onu "nasihat verilen minberin zineti" olarak vasıflandırırken, Hasan Çelebi ve Âşık Çelebi, Behiştî'nin geniş bir dinleyici kitlesi olduğunu, halk arasında sözüne önem verildiğini ve vaazlarının hayli rağbet gördüğünü belirtir.³⁸

Hayatını uzun müddet Çorlu'da geçiren Behiştî'nin ölüm tarihine dair çeşitli rivayetler vardır. Riyâzî ve Atâyî'nin rivayetlerine göre, 979'da (M.1571), Kafzâde Fâizî'nin rivayetine göre de 977'de (M.1569) vefat etmiştir.³⁹ Behiştî'nin

³² Behiştî, vr. 14a, b.319.

³³ Behiştî, vr.14a, b.321.

³⁴ Behiştî, vr.14b., 326.

³⁵ Behiştî, vr.14b, b.327.

³⁶ Behiştî, vr.14b, b.328.

³⁷ Uzun, s.145.

³⁸ Dindar, s. 29.

³⁹ Sadeddin Nüzhet Ergun, **Türk Şairleri**, Cilt 2, s. 787-94.

ölüm tarihi ile ilgili en somut delil, Evliyâ Çelebi'nin *Seyahat-nâme*'sinde mevcuttur. Evliyâ Çelebi, şairin vefatından altı gün önce kendi mezar taşına “*Kad intekale'l - merhûm*” dizesini yazdığını belirtmektedir. 979 tarihini veren bu dize Behiştî'nin kendi ölüm tarihini önceden tespit ettiğini gösterir. Şair, Çorlu'da vefat etmiştir. Şairin mezarı zaviye haline getirdiği evinin bahçesinde bulunmaktadır.⁴⁰

Behiştî'nin hayatı ve eserleri hakkında kaynaklarda ayrıntılı bilgi mevcuttur.⁴¹

1.2. Edebî Şahsiyeti

Behiştî, tasavvufa meyiletmeden önce çağdaşı ilim adamlarının takdirini kazanmış bir âlimdir. Tasavvufa intisap ettikten sonra da ârif ve kâmil çevresi tarafından tesirli bir mürşid, vâiz ve hatib olarak görülmüştür. Bu yüzden Behiştî, hakkı hukuku gözeten, makam ve mevkide gözü olmayan, yapmacıklıktan uzak, samimi, tasavvuf neşvesinden gelen rind meşrep bir şahsiyettir olarak bilinmektedir. Ahdî, onun aşk peşinde olan, herkesin iyiliğini düşünen, gece gündüz zevk u şevk peşinde olan, servi boylu, gümüş tenli, güzellerle gezip tozan, eğlence meclislerini kaçırmayan, zarif, hoş sohbet bir kişiliğe sahip olduğunu belirtir.⁴²

Kaynaklarda Behiştî'nin çeşitli yönleri üzerinde durulur. İlmi yönü, vaizliği, halk üzerindeki tesirleri ve edebî yönü üzerinde durulur.⁴³

⁴⁰ Yeniterzi, ss.32-33.

⁴¹ Ahdî, **Gülşen-i Şu'arâ (İnceleme- Metin)**, [Haz. Süleyman, Solmaz], Kültür Eserleri Dizisi 470, Ankara, 2018; Riyâzî Muhammed Efendi, **Riyâzü's-Şu'arâ** [Haz. Namık Açıkgoz], Kültür Eserleri 534, Ankara, 2017; Âşık Çelebi, **Meşâ'irü's- Şu'arâ**, [Haz. Filiz Kılıç], Kültür Eserleri Dizisi 587, Ankara, 2018; Lâtîfî, **Tezkiretü's- Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (Tenkitli Metin)**, [Haz. Rıdvan Canım], Kültür Eserleri Dizisi 604, Ankara, 2018; Âli, **Kühû'l- Ahbar Tezkire Kısmı** [Haz. Mustafa İsen], Kültür Eserleri Dizisi 545, Ankara, 2017; Kınalızâde Hasan Çelebi, **Tezkiretü's-Şu'arâ**, [Haz. Aysun Sungurhan], Kültür Eserleri Dizisi 546, Ankara, 2017; Yaşar Aydemir, **Behiştî Divanı**, Ankara, 2000; Mustafa Uzun, “**Bihîştî Ramazan Efendi**”, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 6, İstanbul, 1992;

Sadeddin Nüzhet Ergun, **Türk Şairleri**, Cilt II, ss.787-94; Yaşar Aydemir, **Behiştî Ramazan b. Abdülmuhsin** <http://www.turkedebiyatisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=959> [07.02.2019]; Bursalı Mehmed Tâhir Efendi , **Osmanlı Müellifleri**, [Haz. Fikri Yavuz, İsmail Özen], Meral Yayınları, İstanbul, Cilt 1, s.59.

⁴² Aydemir, ss.18-19.

⁴³ Aydemir, s.22.

Behiştî'nin edebî yönü ile ilgili en belirgin özelliği icat sahibi bir sanatçı oluşudur. Yeni mazmunlar üretmesinin yanında, daha önce hiç işlenmemiş konuları eserlerinde işlemiştir. *Cemşâh u Alemşâh* mesnevisi buna örnek olarak gösterilebilir.⁴⁴

Behiştî'nin şiirleri genel olarak rindânedir. Rintlîğin temelinde tasavvufun payı büyüktür. Aynı zamanda Halvetî şeyhi olan Behiştî'nin şiirlerindeki rintlik tasavvuftan kaynaklıdır. Ezelîlik düşüncesi, irfan sahibi olma, sevgi, ruh olgunluğu gönül zenginliği, istîğna ve hoşgörü, maddeyi önemsememe dünya zenginliğine tepeden bakma, hayatın türlü sıkıntı ve güçlüklerine katlanma gibi özellikler, rint ile mutasavvıfın ortak düşünceleridir.⁴⁵

Uryân olup libâs-ı gınâdan Behiştîyâ
Bir kendü 'âleminde fakîr olmak isterin⁴⁶

Behiştî'nin Arapça ve Farsçayı iyi bildiği, ilminin derinliği yazdığı şiirlerden ve eserlerinden anlaşılmaktadır. Şair aşağıdaki beyitte şiir tarzının farkını vurgular ve bu tarzı ne Anadolu ne de 'Acem şairlerinin bulmadığını söyler:⁴⁷

Nazm-ı Türkîde görüp şi'rûni dir ehl-i mezâk
Ey Behiştî ne 'Arab buldı bu tarzı ne 'Acem⁴⁸

Behiştî, şiirlerinde âşık-rakib, rakib-âşık ilişkisini divan şiirinde alışılmamış bir tarzda ifade etmektedir. Aşağıda verilen beyitte şair, sevgili için ağlamanın kendi gözüne ziyan olduğunu söylemektedir⁴⁹:

Göremezsın yâri yanunda sözüm tut ebsem ol
Ey gözüm sana ziyândur yine giryân oldugun⁵⁰

⁴⁴ Dindar, s.29.

⁴⁵ Aydemir, s.102.

⁴⁶ Aydemir, G.418/5, s.458.

⁴⁷ Feride Aytekin, **Behiştî'de Tabiat ve Eşya**, Osman Gazi Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2005, s.6.

⁴⁸ Aydemir, G.349/5,s.420.

⁴⁹ Aydemir, s.108.

Yaşadıkları coğrafya dolayısı ile Rumeli şairlerinin eserlerinde Hristiyanlık ve Hristiyanlığa ait unsurlar dikkat çekmektedir. Behiştî'nin divanında bu öğeleri kullandığı görülmektedir. Şiirlerinde Hz. İsa'nın yaşamına, mucizelerine ve göğün dördüncü katında bulunuşuna telmih vardır.⁵¹

Ger olam hem-reng-i bâde sâgar-ı mînâ gibi
Hârik 'âde gösterem hum-hânede 'Îsâ gibi⁵²

Câm-ı zer sunsan bana mihr-i cihân-ârâ gibi
Bezmgâhum çarh-ı çârümde idem 'Îsâ gibi⁵³

Behiştî, yalnızca şiirlerinde işlediği konularla değil, söyleyiş tarzı ile de Rumelili şairi olduğunu gözler önüne sermektedir.⁵⁴

Sanemâ canlu kadîd eyledi 'ışkun tenümi
'Âşîka merhametün yok **bre** zâlim seni mi⁵⁵

Şiirin maksadının, nasihat ve anlam olduğunu savunan şair için, şöhret ve dış görünüşün önemi yoktur. Şiirlerini “taze, parlak, nükteli, zarif, hoş”anlamlarına gelen “âb-dâr” ve “hoş-âyende” kelimeleri ile tanımlamaktadır⁵⁶. Behiştî Divânı'nı yayınlayan Aydemir, divandaki şiirlere genel olarak bakıldığında, şairin sade bir dil kullandığını, mahallî unsurlara yer verdiğini, atasözü ve deyimleri kullandığını tespit etmiştir.⁵⁷ Şiirlerinde atasözleri ve deyimleri ustalıkla kullanan

⁵⁰ Aydemir, G.261/3, s.371.

⁵¹ Ayrıntılı bilgi için bkz: Aydemir, ss.113-115.

⁵² Aydemir, G.511/1, s.508.

⁵³ Aydemir, G.514/1, s.510.

⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz: Aydemir, ss. 115-117.

⁵⁵ Aydemir, G.512/1, s.509.

⁵⁶ Aytekin, s.6.

⁵⁷ Ayrıntılı Bilgi İçin bkz: Aydemir, a.g.e., 34-58.

şairin, hiç zorlanmadan birkaçını bir arada ve birbirine sararak kullandığı bilinmektedir.⁵⁸

Emine Yeniterzi, Behiştî'nin şiir söyleme tekniğine sahip usta bir şair olduğunu söylemesinin yanısıra vezni hiç zorlanmadan kullandığına, vezin kusurlarına düşmediğine ve söz sanatlarını kullanmaktaki ustalığına dikkat çekmiştir⁵⁹.

Behiştî'nin etkilendiği şairlerden bazıları: Fuzûlî, Hâfız-ı Şirazî, Ahmet Paşa, Mesihî, Cafer Çelebi, Usûlî, Fevrî, Âmirî'dir. Behiştî'den etkilenen şairler ise Halîlî, Refî' Leng, Ulvî, Ahdî, Fâizi, Riyâzî ve Çorlulu Zarîfî'dir.⁶⁰

XVI. yüzyıl şairi olan Behiştî, ilmî ve edebî sahada kültür tarihimiz için çok kıymetli eserler kaleme almıştır. Tezkirelerde ilmî yönü ve edebî yönüne genişçe yer verilmiş, kendisinden övgüyle bahsedilmiştir. Behiştî, eserleri üzerinde çalışılmaya değer önemli bir şahsiyettir.

⁵⁸ Aytekin, s. 6.

⁵⁹ Yeniterzi, ss.54-55.

⁶⁰ Ayrıntılı Bilgi İçin bkz: Aydemir, ss.58-70.

1.3. Behiştî'nin Eserleri

1.3.1. İlmî Eserleri

1.3.1.1. Hâşiyetü'l-Hâşiye 'Alâ-Şerhi 'Akâ'idî'n-Nesefiyye li'l-Hayâli

Eser, Teftâzânî'nin “el-'Akâ'id” üzerine yazdığı şerhe, XV.yüzyıl âlimlerinden Şemseddin Ahmed Hayâli'nin yazdığı hâşiyeye hâşiyedir. Behiştî, bu mensur Arapça eseri 1542-43'de Çorlu'da kaleme almıştır.⁶¹

1.3.1.2. Hâşiye-i Âdâb-ı Mes'ûdî

Kâtib Çelebî'nin “*Ta'likât*” olarak zikrettiği bu eser, *Risâle Fi-Âdâbi'l-bahs* adlı münazara âdâbına dair eserin Şirvânî er-Rûmî'nin yaptığı şerhe ta'likâtıdır.⁶²

1.3.1.3. Ta'likât Alâ-Şerhi'l-Miftâh

Eserin Behiştî'ye ait olduğu şüphelidir. Sekkâki'nin meşhur belagât kitabına dair bu eserin varlığından Atâ'î, Bursalı Mehmet Tâhir ve Bağdatlı İsmail Paşa söz etmektedir.⁶³ Ancak kütüphane kayıtlarında bu adla Behiştî'ye ait eser tespit edilememiştir.

1.3.1.4. Ta'likât 'Alâ'l-Câmî

Eser “Molla Câmî'nin şiirleri hakkında bazı açıklamaları” şeklinde zikredilmektedir. Süleymaniye Kütüphanesi Düğümlü Baba 446 numarada kayıtlıdır.⁶⁴

1.3.1.5. Hindî'nin Kafiye Şerhine Ta'likâ

Eserin adına kaynaklarda rastlanmamaktadır. Süleymaniye Kütüphanesi Düğümlü Baba 446 numarada kayıtlıdır. Metnin son iki satırında “Temmetü'r-risâleti'l-mesnevîye li Behiştî Efendi” kaydı yer almaktadır.⁶⁵

⁶¹ Yeniterzi, s.33.

⁶² Dindar, s.32.

⁶³ Yeniterzi, s.34.

⁶⁴ Aydemir, s.73.

Bu eserler dışında Behiştî adına kayıtlı risaleler mevcuttur: *El-‘Aşretü’l Kâmile, Tefsîru âyeti “yevme ye’tî ba’zu âyâti Rabbike” Tahlîlü’l-âdâb, Risâle Fi-Münazara, Şerh-i Emsile-i Muhtelifa* ve Hendeseye dair bir risale⁶⁶

1.3.2. Edebi Eserleri

1.3.2.1. Dîvân

Biyografik kaynaklarda ve yapılan araştırmalarda Behiştî’ye ait bir divan olmadığı bildirilmektedir. Emine Yeniterzi, Behiştî Dîvânı’nın dört nüshasını tespit ettiğini bildirir.⁶⁷ Behiştî Dîvânı’nı yayınlayan Yaşar Aydemir ise çalışmasını oluştururken iki nüshadan faydalanmıştır.⁶⁸ Kayseri Raşid Efendi’de ve Millî Kütüphane’de bulunan iki nüsha ve şiir mecmualarından faydalanarak eserini meydana getirmiştir. Yapılan çalışmada 4 kaside, 1 terkib-i bend, 561 gazel, 3 murabba, 7 kıt’a, 3 tahmis, 8 muhammes, 9 nazm, 38 matla ve 30 müfred bulunmaktadır.⁶⁹

Eser üzerine Yaşar Aydemir, tarafından bir doktora tezi hazırlanmış ve bu çalışma yayınlanmıştır.⁷⁰

1.3.2.2. Cemşâh u Alemşâh

Feilâtün/mefâilün/feilün kalıbı ile yazılmış olan mesnevî türündeki bu eser 2397 beyitten oluşmaktadır. Dört nüshası mevcut olan bu eserde 69 gazel 3 kaside bulunmaktadır. Şairin icat sahibi olduğunu gösteren bu mesnevi, Arap edebiyatında daha önce ele alınmamış bir konuyu işlemektedir.⁷¹ Eser üzerine

⁶⁵ Aydemir, s.73-74.

⁶⁶ Dindar, s.33.

⁶⁷ Yeniterzi, s.35.

⁶⁸ Aydemir, ss.74-75.

⁶⁹ Yeniterzi, ss.35-36.

⁷⁰ Aydemir.

⁷¹ Dindar, s.29.

yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.⁷² Ayrıca Gönül Tekin mesnevî üzerine bir makale kaleme almıştır⁷³.

Mesnevinin konusu kısaca şöyledir: Uzun bir süre Hemedan padişahı Nezir ile veziri Beşir'in çocukları olmaz. Ancak bir zaman sonra, padişahın ve vezirin aynı anda oğulları dünyaya gelir. Adlarını Cemşâh ve Alemşâh koyarlar. Cemşâh'ın annesi ölünce padişah bir kadınla evlenir. Bu kadın Cemşâh'a aşık olur. Cemşâh'a duygularını açıklama fırsatı bulan üvey anne, genç tarafından reddelince öfkeye kapılır ve Cemşâh'a iftirada bulunur. Bunu duyan padişah Cemşâh'ın ölüm emrini verir.

Cemşâh ile Alemşâh tavladan aldıkları atlarla kaçarlar. Şehir şehir gezdikten sonra yolları Mâh şehrine düşer. Cemşâh, şahın kızına aşık olur. Şahın kızı da Cemşâh'a aşıktır. Babası,kızını Çin hükümdarının oğlu ile evlendirmek istemektedir. Cemşâh'ın haline üzülen Alemşâh bir gün kızla buluşur ve şahın kızı ile yer değiştirir, kızıdan sarayda nasıl davranması gerektiğini öğrenir. Kızı Cemşâh'ın yanına gönderir. Kendisi sarayın yolunu tutar.

Alemşâh gelin olarak Çin'e gider. Gelini görmek isteyen Çin hükümdarının oğlu haber gönderir. Alemşâh, rahatsız olduğunu ve yanında istediği kız dışında kimsenin kalmamasını talep eder. Yanında kalmasını istediği hükümdarın kızıdır. Bu kıza aşık olan Alemşâh, kıza gerçeği söyler, gerçek kimliğini açıklar. Alemşâh ve kız İşret alanındaki herkesi kılıçtan geçirdikten sonra Cemşâh'ın yanına giderler. Cemşâh ve Alemşâh'ın sevdikleri kızlarla düğünleri yapılır, muradlarına ererler.⁷⁴

1.3.2.3. Heşt Behişt

Mesnevî türünde olan bu eser, aruzun Mefâilün/Mefâilün/Feilün vezniyle kaleme alınmıştır. Mesnevi 1130 beyit ve “behişt” adı verilen 8 bölümden oluşmaktadır. Her “behişt”te ayrı bir konu işlenerek önce konu hakkında bilgi verilmiş, sonra konu hakkında hikaye anlatılmıştır. Nasihâtname türünde kaleme

⁷² Dindar .

⁷³ Gönül Tekin, “Cemşâh u ‘Alemşâh: A Mesnevî of The Sixteenth Century”, [Edith: Halil İnalçık, Cemal Kafadar], Süleyman The Second and His Time, İstanbul, 1993.

⁷⁴ Ayrıntılı özet için bkz: Ahmet Kartal, **Doğu'nun Uzun Hikâyesi “Türk Edebiyatında Mesnevî”**, İstanbul, 2018, ss.545-546.

alınmıştır. Eser üzerine Emine Yeniterzi çalışmıştır.⁷⁵ Mesnevînin bölümlerinde ele alınan konular kısaca şöyledir:⁷⁶

Birinci “behişt”te ihlas konusu ele alınmıştır. Her tür ibadet ve davranışın tam gönül samimiyetine sahip olduğu zaman değer kazanacağı, ancak o zaman Hakk’ın lutfuna mazhar olunacağı konusu işlenir.

İkinci “behişt”in konusu edeptir. Bu bölümde yalnızca Allah’ın rızasını kazanmak için yapılan ibadetlerin makbul olduğunu, edep sahibi insanların Allah’ın lutfuna mazhar olacağı belirtilir.

Üçüncü “behişt” cömertlik konusuna ayrılmıştır. Cömertlik ile ilgili iki hadisten söz edildikten sonra şair hikâyeye geçer. Bölüm cömertliğin methi ve dua ile sona erer.

Dördüncü “behişt”te dünyanın fâni olduğu, bâki âleme istek duyulması gerektiği ve takva sahibi olmanın gerekliliği işlenir. Nefsine ve şeytana uyanların cehennemlerini hazırladıkları dile getirilir.

Beşinci “behişt” sıkıntılara sabretme, şikayetçi olmama konusuna ayrılmıştır.

Altıncı “behişt” Allah’ın emirlerini terk edip, şeytana uyanların kıyamette pişman olacakları; dünyadaki her canlının ölümden nasibini alacağını, ancak yeniden dirilince hüsrana uğramamaları için tedbirli olmaları gerektiği anlatılır.

Yedinci “behişt”te fâni dünyaya değer vermeyip, takva sahibi olmaya gayret etme konusu ele alınır.

Sekizinci ve son “behişt” olan bölümde şair; dünyanın geçici olduğu ona gönül verenlerin ziyanda olduğunu belirtir. Sevginin Hz. Peygamber’e hasredilmesi gerektiği vurgulanır.⁷⁷

1.3.2.4. Şerh-i Manzûme-i Muammâ

Molla Camî’nin *Muammâ-yı Sagir* adlı eserinin şerhi olarak kaleme alınmıştır.⁷⁸ 77 varak ve 9 muammâdan oluşan eserde 8.muammâ Behiştî tarafından

⁷⁵ Yeniterzi.

⁷⁶ Yeniterzi, ss.63-78

⁷⁷Yeniterzi, ss.63-78.

⁷⁸ Uzun, ss.145-146.

kaleme alınmıştır. Eserin bir nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi, Tarlan 52/2’de 61b-69b varakları arasında bulunmaktadır.⁷⁹

1.3.2.5. Süleymân-nâme

Bursalı Mehmed Tahir’in *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinde, Behiştî’ye ait olduğu belirtilmiştir. Başka hiçbir kaynakta Behiştî’ye ait bir *Süleymân-nâme*’den bahsedilmemiştir. Kanûnî dönemi şairlerinden olması sebebiyle, Behiştî’nin böyle bir eser kaleme almış olması mümkün olmakla beraber kütüphane kataloglarında da şairin adına kayıtlı bir Süleymân-nâme bulunmamaktadır.⁸⁰

1.3.2.6. Şehrengiz

Kaynaklarda adı geçmeyen eseridir. Kanûnî’nin vezirine sunulan eserde, Kanûnî ve bir vezirine medhiye yer almaktadır. Aruzun Mefâîlün / Mefâîlün / Feûlün kalıbı ile kaleme alınmıştır. Eserin sonunda gazel nazım şekliyle kaleme alınmış bir hâtıme yer almaktadır.⁸¹

1.3.2.7. Mevlid

II. bölümde ayrıntılı bilgi verilecektir.

⁷⁹ Dindar, s.35.

⁸⁰ Yeniterzi, s.38.

⁸¹ Aydemir, ss.84-86.

İKİNCİ BÖLÜM

BEHİŞTÎ'NİN MEVLİDİ

Bu bölümde eserin şekil ve muhteva unsurları incelenecektir.

2.1. Şekil Unsurları

2.1.1. Eserin Adı

Behiştî, kaleme aldığı bu esere müstakil bir isim vermemiştir. Eser boyunca metnin adına dair bilgi verilmemiştir. Eserin başında “Hāzā Kitābu Mevlidi’n-Nebiyi ‘Aleyhi’s-selām” başlığı yer almaktadır.

2.1.2. Yazım Tarihi

Eserin yazım tarihi bilinmemektedir. Eserde hiçbir padişah ve devlet adamının ismi anılmamaktadır. Mevlidin imla hususiyetleri göz önüne alındığında eski Anadolu Türkçesi hususiyetlerini ihtiva eden kullanımlara yer verildiğinden en geç XVI. asır sonlarında kaleme alınmış olabileceği düşünülmektedir.

2.1.3. Şairin Mahlasının Geçtiği Kısımlar

Eserde şairin mahlası bir beyitte geçmektedir:

Kim Behiştî rû-siyâha rahmet it
Yoldaşın îmân makâmın cennet it⁸²

Şair hangi Behiştî olduğunu açıkça bildirmemektedir. Eserdeki birkaç ipucundan hareketle Behiştî Ramazan’a ait olduğu tespit edilmiştir. Behiştî Divânı üzerine çalışma yapan Yaşar Aydemir, Behiştî’nin kaleme aldığı eserlerle mukayeseli bir çalışma yaparak bu eserin, Behiştî Ramazan’a ait olduğunu

⁸² Behiştî, vr. 41b, b.1016

belirtmektedir.⁸³ Ayrıca Behiştî Sinân'ın Mevlid'ini inceleyen Ramazan Ekinci, Behiştî mahlaslı şairlere ait iki mevlid tespit etmiştir. Çalışmasında kesin delillerle birlikte ilk mevlidin Behiştî Sinân'a ait olduğunu belirtir. Eserde, XVI. asır eski Anadolu Türkçesi hususiyetlerini ihtiva eden kullanımlara yer verilmesi, Halvetiliğe dair ifade ve ibarelerin kullanılması sebebiyle bu mevlidi Behiştî Ramazân'a mâl etmiştir.⁸⁴

2.1.4. Nazım Şekli, Nazım Birimi ve Birim Sayısı

Eser mesnevî nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Sözlük anlamı ikili, ikişer ikişer olan mesnevînin, her beyti kendi içinde kafiyelidir. Genellikle aruzun kısa kalıplarıyla kaleme alınır. Mesnevîlerde beyit sınırlaması yoktur. 2 beyitten başlayarak 30 beyite kadar çıkan kısa mesnevîler olduğu gibi, binlerce beyitten oluşan mesnevîler de vardır. Beyitlerin kendi içinde kafiyeli olması, şairlere büyük yazma kolaylığı sağlamıştır. Mesnevîlerde konu sınırlaması da yoktur. Bu nazım türünün diğer önemli özelliği ise şaire konuyu işlerken, kendini kısıtlama altında hissetmeden, işlediği konuyu hayal gücünün yönlendirdiği şekilde genişletme imkanı tanınmasıdır.⁸⁵ Eserin nazım şekli metin boyunca değiştirilmemiştir.

Eserin nazım birimi ise beyittir. Eser 1021 beyitten meydana gelmektedir. Ayrıca her bölümün sonunda tekrarlanan ve konudan konuya geçiş mahiyeti taşıyan vasıta beyti kullanılmıştır:

Haşre dek söylense bu olmaz tamâm

Sellimû sallû a'lâ-hayri'l-enâm

⁸³ Aydemir, ss.88-90.

⁸⁴ Ekinci, s.24.

⁸⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz: M.A. Yekta Saraç, **Klâsik Edebiyat Bilgisi (Biçim-Ölçü-Kafiye)**, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul, 2017, s.79-81; Haluk İpekten, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2016, s.61-75; Ahmet Kartal, **Doğu'nun Uzun Hikâyesi (Türk Edebiyatında Mesnevî)**, İstanbul, 2018; İsmail Ünver, **Mesnevî**, Türk Dili Dergisi, Sayı 1-2, Ankara, 2011, ss.430-563.

2.1.5. Vezin

Beyit sayısının çok olması sebebiyle mesnevîler aruzun kısa kalıpları ile kaleme alınmaktadır.⁸⁶ Araştırmamızın konusu olan eser, *Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün* vezni ile kaleme alınmıştır. Eserde baştan sona aynı vezin kullanılmıştır.

Aruz vezni ile kaleme alınan eserlerde, kullanılan kelimeler bazen kolaylıkla vezne uymaz. Örneğin Türkçe’de uzun ünlü bulunmaması sebebiyle aruz vezni kullanmak oldukça zordur. Şairler aruzu daha kolay kullanmak ve ahengi arttırmak adına bazı yollara başvurmuşlardır.⁸⁷

Behiştî Ramazân Mevlid’inde “imâle”, “vasl”, “zihâf” ve “med”i vezin zarureti sebebiyle kullanılmıştır:

2.1.5.1. İmâle

Muştıladı birbirine her sürûş
imâle imâle
Hüriler cennetden itdiler hürüş⁸⁸
İmâle

Didiler kim geldi dünyâya o şâh
İmâle imâle
Nice şâh ol sâye-i lutf-ı İlâh⁸⁹
İmâle İmâle imâle

Didi kim tîz irdi baña âh ecel
İmâle imâle imâle
Böyle imiş âh taqdîr-i ezel⁹⁰
İmâle

⁸⁶ Ünver, s.432

⁸⁷ İpekten, s.142

⁸⁸ Behiştî, vr.8a, b.168

⁸⁹ Behiştî, vr. 8a,b.169

⁹⁰ Behiştî, vr.10a, b.218

2.1.5.2. Zihâf

Şoñra irgürdi nübüvvet gencine
Devlet-i ‘izz ü sa‘âdet gencine⁹¹
zihâf

Gün geçürmezdi gelürdi Cebre’ıl
zihâf
Ögredürdi Hâk habîbine delil⁹²

2.1.5.3. Vasl

Gördiler kim güller olmış lâle-reng
vasl
İki kaşlar ya vü kirpikler hadeng⁹³

Ben umardum kim seni sulţ ân görem
Kullar üze rahmet-i Rahmân görem⁹⁴
Vasl vasl

2.1.5.4. Med

Didi kim tîz irdi baña âh ecel
Böyle imiş âh taqdîr-i ezel⁹⁵
Med

Lîk kendinüñ sözidür bî- δebat
Med
‘Âkıl olan aña itmez iltifât⁹⁶

⁹¹ Behiştî, vr.10b, b.226

⁹² Behiştî, vr.15a, b.347

⁹³ Behiştî, vr. 9a,b.188

⁹⁴ Behiştî, vr.10a, b.220

⁹⁵ Behiştî, vr. 10a, b.218

⁹⁶ Behiştî, vr.11b, b.249

Eserde veznin aksadığı beyitler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Tā şol eyyām oldı kim avm-i Res l
Didi ger varup ey p r-u   ⁹⁷

Nice yıllar H   'a   'at eyledi
Gice gündüz 'ib det eyledi⁹⁸

H   te  l   lm  dur bey n
 ldılar anı o mel  nlar nih n⁹⁹

Bazı beyitlerde kelimeler vezin gereği ses d   mesine uğramıştır:

A   a h d yok dilde lik  y  İl h
N'eyleyem ben  h kim defter siy h¹⁰⁰

Da ı andan so ra ol   h-ı cih n
N'eyledi benden i it bir bir 'ay n¹⁰¹

 ayrı yolda u  sürer zev  u  af 
Sa a n'oldı  h idersin d 'im ¹⁰²

 steyen so  demde vu lat devletin
N'ola evvel görse hicr n  iddetin¹⁰³

V y n'olaydı görmedin b r  bunu
 rmi  olaydı bize ölüm g ni¹⁰⁴

⁹⁷ Behi t  Mevlidi, vr.13a, b.295

⁹⁸ Behi t  Mevlidi, vr.14a, b.310

⁹⁹ Behi t  Mevlidi, vr.23b, b.554

¹⁰⁰ Behi t , 3a, b.37

¹⁰¹ Behi t , 13b, b.309

¹⁰² Behi t , 16b, b.383

¹⁰³ Behi t , 20a, b.471

N'eyleyem kim kıldı âh vâ-figân
Tâli'-i naḥsum anı benden nihân¹⁰⁵

2.1.6. Kâfiye ve Redif

Behiştî Ramazân *Mevlid*'inde mücerred ve mürdef kâfiye fazlaca görülürken; mukayyed, müesses kâfiye ve iltizâm çok fazla görülmemektedir:

Allah adın aňmayan merd-i kefûr
Kanda 'azm itse olur gitdükçe dûr¹⁰⁶
mürdef kâfiye

Gel berü ey 'andelîb-i hoş-nevâ
Gülşen-i cāndan bize 'arz it şadâ¹⁰⁷
mücerred kâfiye

Haşılı ol nûr idüp seyr ü sülûk
Gezdi peygamberleri bölük bölük¹⁰⁸
iltizâm

Gök yüzine yaydı bir bölük melek
Ziynet içün bir yeşil sündüs döşek¹⁰⁹
mücerred kâfiye

Gicelerden leyletü'l-iḍneyn idi
Hâlveş ruhsâr-ı dehre zeyn idi¹¹⁰
mukayyed kâfiye

Hüriler hep geldi hem cümle melek

¹⁰⁴ Behiştî, 34b, b.845

¹⁰⁵ Behiştî, 39a, b.951

¹⁰⁶ Behiştî, b.2

¹⁰⁷ Behiştî, vr.2b, b.26

¹⁰⁸ Behiştî, vr.4a, b.66

¹⁰⁹ Behiştî, vr.7a, b.135

¹¹⁰ Behiştî, vr.7b, b.157

Yedi kat gökden öte tâ ‘arşa dek¹¹¹
mücerred kâfiye

Gördiler kim güller olmuş lāle-reng
İki kaşlar ya vü kirpikler hadeng¹¹²
mukayyed kâfiye

Gerçi zātında şerîf idi neseb
Ehl-i fakr idi velî ol z’ü’l-haseb¹¹³
iltizâm

Anda yatup ol gice şâh-ı cihān
Ertesi andan göçüp oldu revān¹¹⁴
mürdef kâfiye

Muşt afâ’ya virdiler bir bir haber
Cân ile kıldı kabûl ol mu‘teber¹¹⁵
iltizâm

Gice gündüz hây u hüy u şevk u zevk
Âh u vâhıla t olardı taht u fevk¹¹⁶
mukayyed kâfiye

Döndürüp rāh-ı dalāletden bizi
Behremend itdün hidāyetden bizi¹¹⁷
müesses kâfiye

Her kişinün gözi yaşı oldu nehr
Nâleden deryāleyin çalkandı şehir¹¹⁸
mukayyed kâfiye

Luṭ fuña göz t utmuşuzdur yâ İlāh
Ġayri mesned yok bize ey pādīşāh¹¹⁹
mürdef kâfiye

¹¹¹Behiştî, vr.9a, 186

¹¹² Behiştî, vr.9a, b.188

¹¹³ Behiştî, vr. 12b, b.258

¹¹⁴ Behiştî, vr.13a, b.286

¹¹⁵ Behiştî, vr.13b, b.306

¹¹⁶ Behiştî, vr.15b, 352

¹¹⁷ Behiştî, vr. 35a, b.857

¹¹⁸ Behiştî, vr. 37b, b.919

¹¹⁹ Behiştî, vr.41a, b.1003

Derd-i firkatden şikāyet kılmişam
Dildeki sözüm hikāyet kılmişam¹²⁰
müesses kâfiye

Tā Medīne üzre nāzil olalar
Hak Resūl'ine mukābil olalar¹²¹
müesses kâfiye

'Ahd-ile göndere yā cān u ciger
Varup andan yine gelmezsem eger¹²²
mücerred kâfiye

Eserde kafiye uyumsuzluğu olan iki beyit mevcuttur:

Kim yaratmadın cihānı Zü'l-celāl
Yoğıdı ol genc-i mahfiden nişān¹²³

Dönmez-idi kimseden vaqt-i cihān
Hak te'ālāya iderdi i'timād¹²⁴

Revî harfinden sonra gelen ek veya kelime halinde olan rediflere yer verilmiştir. Ayrıca bazı beyitlerde hem ek hem de ayrı kelime olan rediflerin birlikte kullanımının mevcuttur:

Nice yıllar Hak'a t'at eyledi
Gice gündüz 'ibādet eyledi¹²⁵
kelime halinde redif

¹²⁰ Behiştî, vr.32b, b.792

¹²¹ Behiştî, vr. 29a, b.702

¹²² Behiştî, vr.27a, b.650

¹²³ Behiştî, vr. 3a, b.40

¹²⁴ Behiştî, vr.26b, b.606

¹²⁵ Behiştî, vr.14a, b.310

Anlaruñ sen göremezsın yüzlerin

Lîk mümkindür işitmek sözlerin¹²⁶
ek halinde redif

Şu didüm bir kâse şerbet Sundılar

Cānuma cām-ı sa‘âdet Sundılar¹²⁷
kelime halinde redif

Hak te‘âlâdan icâzet aldılar

Seyr idüp hüsne hayrân kaldılar¹²⁸
ek halinde redif

Bilmeyen bilsün ki rahmetdür gelen

Reh-nümâ-yı bâğ-ı cennetdür gelen¹²⁹
ek+kelime halinde redif

Çeşme-sâr-ı bahr-ı ‘irfândur gelen

Mazhar-ı âyet-i Kur‘ân’dur gelen¹³⁰
ek+kelime halinde redif

2.1.7. Edebî Sanatlar

Edebi sanatlar, sözü güzelleştirip estetik hale getirmesi bakımından hem de sözden tasarruf etmeyi sağlaması açısından divân şiirinde önemli bir yere sahiptir. Behiştî Ramazân’ın Mevlid’inde kullanılan edebî sanatlar: İstiâre, teşbîh, tekrîr, istifhâm, nidâ, tenâsüp, iktibâs ve tezâddır. Eser, Siyer geleneğinden beslendiği için eserde telmih sanatına da başvurulmuştur. Ayrıca Hz. Peygamber’in mucizelerinin anlatıldığı bölümlerde teşhîs ve intâk sanatlarına başvurulmuştur.

¹²⁶Behiştî, vr.5b, b.98

¹²⁷Behiştî, vr.7a, b.138

¹²⁸Behiştî, vr.9a, b.187

¹²⁹Behiştî, vr.8a, b.170

¹³⁰Behiştî, vr. 8b, b.174

2.1.7.1. Telmih

Bir metinde ifade etmeksizin, herhangi bir tarihî olaya meşhur hikâyeye önemli bir şahsa gönderme yapmaktır.¹³¹

Nusretu'llâh olmuş iken yâr aña

Fakr ile **fahr** idi dâ'im kâr aña¹³²

2.1.7.2. Tezâd

Anlamca birbirinin zıttı düşünce ve hayalleri ifade eden kavramların bir beyitte toplanmasıdır.¹³³

Pîrlersun kalemünden cüvân

Mürdeler bulsun sözünden taze cân¹³⁴

Şoñra ol nûrı görüñ kim n'itdi **Hak**

Cem' idüp on kısma **taksim** itdi **Hak**¹³⁵

Cennet evşâfin cehennem hâlini

Rûz-ı **maḥşer**de **şîrât** ahvâlini¹³⁶

2.1.7.3. Tekrîr

Metinde anlamı güçlendirmek için aynı kelime ve veya kelime gruplarını tekrar etme sanatıdır.¹³⁷

¹³¹ Numan Külekçi, **Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2016, s.195.

¹³² Behiştî, 11a, b.244

¹³³ Külekçi, s.83.

¹³⁴ Behiştî, vr. 3a, b.34

¹³⁵ Behiştî, vr. 3a, b.344

¹³⁶ Behiştî, vr.15b, b.349

¹³⁷ Külekçi, s.187.

Ḥalvetüñ gör âhirinde salveti

Sevmeyen kimdür cihānda **ḥalveti**¹³⁸

Gönderüp bize sa'adet **āyetin**

*Fezkuru'llāhe kesīrān āyetin*¹³⁹

Şoñra ol nūrı görüñ kim n'itdi **Hak**

Cem' idüp on kısma taḫsīm itdi **Hak**¹⁴⁰

2.1.7.4. Tenâsüp

Aralarında anlam ilgisi bulunan kelimelerin aynı ifade içinde kullanılmasıdır.¹⁴¹

Olup envār ile etrāfum nehār

Gül gülistān oldı güyā kim bahār¹⁴²

Cennet evşāfın cehennem ḥālını

Rūz-ı mahşerde şırāt aḥvālını¹⁴³

2.1.7.6. İstiâre

Metnin içinde bir kavramı gerçek anlamı dışında, çeşitli yönlerden benzediği başka bir kavramın adı ile anma sanatıdır.¹⁴⁴

¹³⁸ Behiştî, vr. 14b, b.327

¹³⁹ Behiştî, vr.1b, b.8

¹⁴⁰ Behiştî, vr.3a, b.344

¹⁴¹ Külekçi, s.221.

¹⁴² Behiştî, vr. 6b, b.131

¹⁴³ Behiştî, vr.15b, b.349

¹⁴⁴ Külekçi, s.54.

Vaqt irişdi kim t oĝa ol **meh-liķā**

Ol sa‘adet āfitābı Muşt afā¹⁴⁵

Toĝdı ol sa‘atde ol **māh-ı münir**

Kıldı nūrından ciĥānı müstenir¹⁴⁶

2.1.7.7. İstifhām

Doĝrudan doĝruya heyecana baĝlı sanatlardan olan istifhām, çeşitli duyguları soru tarzında ifade etme sanatıdır. Bu sorulan sorulara cevap beklenmez.¹⁴⁷

Ĥalvetüñ gör āĥirinde salveti

Sevmeyen **kindür** ciĥānda ĥalveti¹⁴⁸

2.1.7.8. İktibās

Anlamı kuvvetlendirmek ve sözü güzelleştirmek için yazarın eserinde āyet ve hādislere yer vermesi ile yapılan sanattır.¹⁴⁹

Gönderüp bize sa‘adet āyetin

Fez kuru’llāhe kesirān āyetin¹⁵⁰

Ma‘rifetsüzler yürür ĥayvān-miđāl

Ĥaķ bu kim ĥayvān degül *belhum āđal*¹⁵¹

¹⁴⁵ Behiřtī, vr.6b, b.127

¹⁴⁶ Behiřtī, vr.7a, b.141

¹⁴⁷ Kūlekçi, s.120.

¹⁴⁸ Behiřtī, vr.14b, b.327

¹⁴⁹ Kūlekçi, s.204.

¹⁵⁰ Behiřtī, vr. 1b, b.8

¹⁵¹ Behiřtī, vr.14b, b.332

2.1.7.9. Teşhîs ve İntâk

İnsan dışındaki canlı varlıklara veya eşyaya, insani vasıfların yüklenmesi ile yapılan sanata “*teşhîs*” adı verilir. Kendisine insani vasıflar verilen bu varlıkların konuşTURULMASINA ise “*intâk*” denir.¹⁵²

Didi Cebrâ’il’e ol dem ol Burâk

Kim benüm cânımda var bir iştiyâk¹⁵³

2.1.7.10. Teşbîh

Aralarında çeşitli yönlerden benzerlik bulunan iki kavramdan zayıf olanı, güçlü olana benzetme sanatıdır.¹⁵⁴

Vakt irişdi kim t oğa ol meh-likâ

Ol sa’âdet âfitâbı Muştâfâ¹⁵⁵

2.1.7.11. Nidâ

Heyecanları, korku gibi şiddetli duyguları ifade edebilmek için “ey, eyâ, yâ vb.” ünlem edatları kullanılarak yapılan sanattır.¹⁵⁶

Bizi sen anlardan itme yâ İlâh

Sürme kapuñdan bizi ey pâdişâh¹⁵⁷

¹⁵² Kûlekçi, s.136.

¹⁵³ Behiştî, vr.16b, b.384

¹⁵⁴ Kûlekçi, s.32.

¹⁵⁵ Behiştî, vr.6b, b.127

¹⁵⁶ Kûlekçi, s.161.

¹⁵⁷ Behiştî, vr.23b, b.564

Merhabâ ey ‘âşıkân-ı Muştâfâ

Nûş idüñ siz şunmışam cām-ı şafâ¹⁵⁸

Ayrıca eserde mecâz-ı mürsel ve mübâlağa sanatlarına da yer verilmiştir:

2.1.7.12. Mecâz-ı Mürsel

Mecâz, bir kelimenin gerçek anlamı dışında benzerlik ilgisi bulunmayan başka bir kelimenin yerine kullanılmasıdır. Bir sözün mecâz-ı mürsel olması için; sözün hem gerçek anlamı dışında kullanılması, hem de gerçek anlamını düşünmemize bir engel bulunmaması gereklidir.¹⁵⁹

Merhabâ ey ‘âşıkân-ı Muştâfâ

Nûş idüñ siz şunmışam cām-ı şafâ¹⁶⁰

2.1.7.13. Mübâlağa

Sanatçıyı heyecanlandıran hâdisenin, heyecanının derecesine ve şiddetine göre büyümesi veya küçülmesidir. Sanatçının ruhî his ve heyecanları, hâdiseleri olağan boyutlarının dışında takdim etmesine sebep olur.”¹⁶¹ Yapılan bu sanata mübâlağa ismi verilir.

Lezzeti şekkerden artuk key şovuk

Aklığı kırdan ziyâde mişli yok¹⁶²

¹⁵⁸ Behiştî, 1b, b.13

¹⁵⁹ Külekçi, ss.21-22.

¹⁶⁰ Behiştî, b.13

¹⁶¹ Külekçi, s.148.

¹⁶² Behiştî, vr.7a, b.139

2.1.8. Dil ve Üslûp

Behiştî Ramazân Mevlid'inin dilinin sâde olduğunu söylemek mümkündür. Sâde bir dille kaleme alınmış anlaşılır beyitlerin yanısıra Arapça ve Farsça kelimelerden oluşan tamlamaların kullanıldığı da görülür:

Ṭurduğıyla faẓl-ı hâdîdür gelen

Menba‘-ı luṭf u eyâdîdür gelen¹⁶³

Gicelerden leyletü'l-iḍneyn idi

Ḥâlveş ruhsâr-ı dehre zeyn idi¹⁶⁴

Çeşmesâr-ı bahr-ı ‘irfândur gelen

Mazhar-ı âyet-i Kır‘ân’dur gelen¹⁶⁵

Ayrıca eserde, Türkçe kelimelerin olduğu açık, anlaşılır bir dille kaleme alınmış, beyitler de mevcuttur:

Añalar bir Fâtiha birle beni

İdeler anuñ şevâbıyla ğanî¹⁶⁶

Açılup gökler ıapısı ol zamân

Ṭopṭolu oldı meleklerle cihân¹⁶⁷

Ol gice açıldı gökler ıapısı

Ol gice başladı rahmet yapısı¹⁶⁸

¹⁶³ Behiştî, vr.8b, b.173

¹⁶⁴ Behiştî, vr.7b, b.157

¹⁶⁵ Behiştî, vr.8b, b.174

¹⁶⁶ Behiştî, vr.2a, b.19

¹⁶⁷ Behiştî, vr.6b, b.132

Türkçe kelimelerin olduğu açık, anlaşılır bir dille kaleme alınmış, beyitler de mevcuttur.

Şair, anlatımı daha güçlü kılmak için, eser boyunca “ey, eyâ, yâ” gibi hitaplara sıkça başvurmuş, tekrîr, ve istifhâm sanatlarından çokça yararlanmışır:

Biz bu ni‘met şükrine ‘âlemde âh

Ğanda ħâdir olavuz ey pâdişâh¹⁶⁹

Âşıkuz cānānımızdan vir ħaber

Ğullaruz sult ānımızdan vir ħaber¹⁷⁰

Benden efdal bir resülñ var mıdur

Bir baña mānend ħuluñ var mıdur¹⁷¹

Ayrıca eserde XVI. asır eski Anadolu Türkçesi dil husuiyetlerini ihtivâ eden kullanımlar mevcuttur¹⁷². Gerek kullanılan ekler, gerekse bazı beyitlerdeki kelimeler eserin XVI. asırda kaleme alındığını göstermektedir:

Yarlıġadum gelmedin sizden günāh

Raĥmet itdüm ħılmadın feryād u āh¹⁷³

Lezzeti şekkerden artuĥ key şovulĥ

Aklıġı ħardan ziyāde miðli yok¹⁷⁴

¹⁶⁸ Behiştî, vr.7a, b.143

¹⁶⁹ Behiştî, vr.2a, b.10

¹⁷⁰ Behiştî, vr.3a, b.36

¹⁷¹ Behiştî, vr. 5a, b.88

¹⁷² Eski Anadolu Türkçesi Dil hususiyetleri İçin bkz:Mustafa Özkan, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017.

¹⁷³ Behiştî, vr.5b, b.106

¹⁷⁴ Behiştî, vr.7a, b.139

Tā ‘ibâdet içre lezzet bulavuz

Zikrimüzde fâriğü’l-bâl olavuz¹⁷⁵

Yüzinüñ nûrına gözler döyimez

Ayağın öpmeğe cânlar köyimez¹⁷⁶

Mu‘cizâtından biri dahı budur

Kim inanmaz-ısa hâli yatlıdur¹⁷⁷

Eserde asıl konuya geçmeden önce okuyucu bölüme hazırlayan geçiş beyiti kullanılmıştır. Şair, “Dinle , işit ” ifadelerine yer vererek, okuyucunun dikkatini asıl konuya çekmeyi amaçlamıştır:

Diñle imdi zehre adlu bir kitâb

Söz beyânında bu yüzden açdı bâb¹⁷⁸

Gel berü diñle yine bir hoş kelâm

Milk-i cânuñ bula nazmumdan nizâm¹⁷⁹

Dahı andan şöñra ol şâh- ı cihân

N’eyledi benden işit bir bir ‘ayân¹⁸⁰

¹⁷⁵ Behiştî, vr.20a, b.467

¹⁷⁶ Behiştî, vr. 24b, b.588

¹⁷⁷ Behiştî, vr. 28a, b.679

¹⁷⁸ Behiştî, vr.3a, b.39

¹⁷⁹ Behiştî, vr. 6a, b.115

¹⁸⁰ Behiştî, vr. 13b, b.309

Ayrıca eserin bazı bölümlerinde anlam tek beyitte tamamlanmamış,
ardından gelen beyitle bütünlük sağlanmıştır:

Cânı asret âteşinden acıdı

Muşţafâ'mı çağıruň gelsün didi¹⁸¹

Gelsün ol sevdüğüm [ol] oğlancuğum

Ol gözümüň nûrı ol varum yoğum¹⁸²

Çün Resûl ol cânibe bağıdı hemân

Söze geldi ol geyik açup dehân¹⁸³

Didi Allâh'ı seversen ey Resûl

Bu yaňa gel sözümi eyle kabûl¹⁸⁴

¹⁸¹ Behiştî, vr.10a, b.210

¹⁸² Behiştî, vr.10a, b.211

¹⁸³ Behiştî, vr. 27a, b.643

¹⁸⁴ Behiştî, vr. 27a, b.644

2.2. Behiştî Ramazân Mevlid'inin Muhteva Yönünden İncelenmesi

Behiştî Ramazân'ın *Mevlid*'i 24 bölümünden meydana gelmektedir. Eserin tamamı 1021 beyittir. 13 beyitlik münâcatdan sonra sebep-i telif yer almaktadır. *Mevlid*'in muhtevası şu şekildedir:

1. Hz. Muhammed'in nûrunun yaratılması
2. Hz. Muhammed'in nûrunun intikâli
3. Hz. Muhammed'in ümmetinin fazileti
4. Hz. Muhammed'in ana rahmine düşüşü
5. Hz. Muhammed'in doğumu
6. Meleklerin, hûrilerin ve halkın Hz. Muhammed'i ziyareti
7. Hz. Muhammed'in annesinin ölümü
8. Hz. Muhammed'in çocukluğu ve gençliği
9. Hz. Muhammed'in Hz. Hatice ile tanışması ve evlenmesi
10. Hz. Muhammed'in hâlveti ve meleğin nüzûlü
11. Allah'dan davet emrinin gelmesi
12. Hz. Muhammed'in Mirâc Mucizesi
13. Hz. Muhammed'in Mirâc sonrası Mekke'de bir yıl kadar kalması
14. Hz. Muhammed'in ashâbı ile hicreti
15. Yahûdilerin Hz. Muhammed'e karşı tutumları
16. Abdullah İbni Selâm'ın Müslüman Oluşu
17. Hz. Muhammed'in mucizeleri
18. Hz. Muhammed'in Savaşları
19. Hz. Muhammed'in Veda Hutbesi ve ölümünü haber vermesi
20. Hz. Muhammed'in Şiddetli Hastalığı ve Ebu Bekir'i İmâmetle

Görevlendirmesi

21. Azrâil'in Hz. Muhammed'e Gelişi
22. Hz. Muhammed'in defni
23. Hz. Muhammed öldükten sonra, bir yahudinin O'nu görmek için gelmesi
24. Hatimetü'l-kitab ve duâ

2.2.1. Hamdele ve Münâcât

Mevlid metinlerinin kendine has bir kuruluş düzeni vardır. Asıl konuya doğrudan doğruya giriş yapılmaz. Behiştî Ramazân Mevlid'i de 13 beyitten oluşan bir hamdele ve münâcât ile başlamaktadır.

Şâirler kaleme aldıkları münâcâtlarda, Allah'a niyâz ederek, insanoğlunun güçsüz bir varlık olduğunu, nefsine yenik düştüğünü, her zaman Allah'ın yardımına ve bağışlamasına ihtiyaç duyduğunu belirtirler.¹⁸⁵

Behiştî Ramazân, münâcât kısmında Allah adını anmayan Hakk'ı gizleyen kişilerin amaçlarından uzaklaşacağını, işlerinin düzgün gitmeyeceğini dürüstlük ile Allah adını anan kişilerin ise asla yolda kalmayacağını ve maksatlarına ereceklerini aşağıdaki beyitlerle dile getirir :

Allah adın anmayan merd-i kefür
Kanda 'azm itse olur gitdükçe dūr¹⁸⁶

Kim çağırsa şıdık ile ma'būdına
Yolda kalmaz irişür maķşūdına¹⁸⁷

Ayrıca Behiştî, dâima Allah adını zikr edip, O'nun yolunda sebat ettiğini dile getirir. Ancak insan ne kadar Allah adın zikr etse de Allah adını anmaya layık olmadığını belirtir. Tanrı'nın esirgeyen ve bağışlayan olduğunu insanoğlunun eksikliğini ve acizliğini yüceliği ile bağışladığını ifade etmektedir:

Adun añup eyledüm ben 'azm-i rāh
Avnüñi sen kıl kılağuz yā İlāh¹⁸⁸

¹⁸⁵ Ünver, s.535.

¹⁸⁶ Behiştî, b.2

¹⁸⁷ Behiştî, b.3

¹⁸⁸ Behiştî, b.5

Zikrũñ hergiz liyâķat bulmazuz

Aduñı añmaġa lâyıķ olmazuz¹⁸⁹

Eyledũñ nokşānımız ‘ayn-ı kemāl

Ėomadıñ ‘acz içre şöyle pāy māl¹⁹⁰

2.2.2. Sebeb-i Telif

Sebeb-i telif, şairin eserini ne amaçla kaleme aldığını ifâde ettiġi bölümdür. Behiştî Ramazân, “ *Fî- iltimâsi‘d-du‘â teķabbela’llāhu ķabūlen ġasenen*” başlığı altında onu mevlid yazmaya yönelten sebepleri dile getirmiştir.

Behiştî Ramazân, eserini kaleme alırken farklı bir yol izlediğini, diġer şairler gibi uzunca bir eser kaleme almadığını, eserinin kısa ve öz olduğunu bildirmektedir. Eseri kaleme alma amacı, Meclis ehlini manevî şevke gark etmek, ve hayır ile anılmaktır:

Muġtaşar kıldum muķ avvel itmedüm

Ėayrılar gitdüġi yola gitmedüm¹⁹¹

Meclis ehlin ser-te-ser mesrūr idem

Şevķa müstaġraķ idüp pür-nūr idem¹⁹²

Behiştî, kaleme aldığı Mevlid’i Hz. Muhammed’e armaġan ederek, onun şefâatına nâil olmayı istemektedir:

Kim vesîle ola ‘afv u raġmete

Armaġānum ola yarın ġazrete¹⁹³

¹⁸⁹ Behiştî, b.7

¹⁹⁰ Behiştî, b.9

¹⁹¹ Behiştî, vr. 2a, b.15

¹⁹² Behiştî, vr. 2a, b.18

¹⁹³ Behiştî, vr. 2b, b.22

Ger kabûl olursa ‘izzetler bulam
Devlete irem sa‘âdetler bulam¹⁹⁴

Özetle; Osmanlı şairlerinin mevlid yazmaya meyl etmelerinin sebebi Hz. Peygamber’e duydukları derin sevgiyi dile getirmek, onun şefâatine nâil olmak ve eserlerini okuyanlar tarafından hayır du‘â ile anılmaktır. Behiştî Ramazân da eserini bu amaçla tertip ettiğini bildirmektedir.

2.2.3. Hz. Muhammed’in Nûrunun yaratılması

Behiştî Ramazân *Mevlid’inde*, bu bölümü “Fi’ş-şurû’i bi’l-mağşûdi yesserena’llâhu’llâhi’l-ma‘bûd” başlığı altında 39-58. beyitler arasında yer almaktadır. Bu bölümde ele alınan konular ise: Hz. Muhammed’in nûrunun yaratılması, onun nûrundan kainâtın ve eşyanın yaratılması, Hz. Âdem’in yaratılması ve nûr-ı Muhammedî’nin Hz. Âdem’e intikâlidir.

Bilindiği üzere İslâm kültüründe yaratılan ilk varlığın Hz. Muhammed’in nûru olduğu kabul edilir. Daha sonra Cenâb-ı Hak, Hz. Muhammed’in nûrundan kâinâtı ve eşyayı yaratmıştır. Yaratılanların maddesi nûr-ı Muhammedî’dir.¹⁹⁵

Behiştî Ramazân Hz. Muhammed’in nûrunun yaratılmasını,

Kim yaratmadın cihânı Zü’l-celâl
Yoğıdı ol genc-i mahfiden nişân¹⁹⁶

İstedi kim ref’ide pinhânlığın
Bildüre kullarına sultânlığın¹⁹⁷

¹⁹⁴Behiştî, vr.2b, b.23

¹⁹⁵ Mehmet Demirci, **Hakikat-i Muhammediye**, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt.15, İstanbul, ss.179-180.

¹⁹⁶ Behiştî, vr.3a, b.40

¹⁹⁷ Behiştî, vr.3a, b.41

Kendü nûrından pes ol dem Kirdgâr

Muştâfâ nûrını kıldı âşikâr¹⁹⁸

Tâ kemâlâtı ide andan zühûr

Tâ bize nûr-ı hüda ola o nûr¹⁹⁹

Şoñra ol nûrı görüñ kim n'itdi Hâk

Cem' idüp on kısma taķsım itdi Hâk²⁰⁰

Ėodı bir kısmın t oķuzından tamâm

Cümle eşyâyı yaratdı ve's-selâm²⁰¹

beyitleriyle aktarmıştır. Buna göre; gizlilik hazinesi olan Cenâb-ı Hak bilinmeyi istemiştir. Bu sebeple kendi nûrundan, Mustafa'nın nûrunu yaratmıştır. Daha sonra Allah, nûr-ı Muhammediyi toplayıp on parçaya bölüp, dokuz parçasından kainâtı yaratmıştır.

Yüce Allah, kainatı ve cümle eşyâyı yarattıktan sonra, topraktan Hz. Âdem'in bedenini yaratmıştır. Hz. Âdem'in bedenine kendi ruhundan ruh üfleyen Cenâb-ı Hâk, Hz. Âdem'i nûr-ı Muhammedî ile şereflendirip, meleklerine secde etmelerini emretmiştir.²⁰²

Behiştî Hz. Âdem'in yaratılışını ve nûrun Hz. Âdem'e intikâlini,

Ėâbil oldu kim bulâ Âdem vücûd

Eyleye Mevlâ'sına şükr ü sücûd²⁰³

Pes hemân t oprağa emr itdi İlâh

Cân atup emre melekler t utdı râh²⁰⁴

¹⁹⁸ Behiştî, vr. 3a, b.42

¹⁹⁹ Behiştî, vr.3a, b.43

²⁰⁰ Behiştî, vr.3a, b.44

²⁰¹ Behiştî, vr.3a, b.45

²⁰² Ahmet Cevdet, **Kısas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hûlafa**, [Haz.Mahir İz], Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:637, Cilt 1, Kısım 1, Ankara, 1985.

²⁰³ Behiştî, vr.3b, b.48

Geldi toprak Hind ü Kudüs u Ka'be'den

Emr-i Hak-ıla yaratıldı beden²⁰⁵

İki bölük eyleyüp kākül miḍāl

Âdem'ün alnında kodı Zü'l-celāl²⁰⁶

Zeyn idüp ol nûrlarla Âdem'i

Kıldı Âdem'le müzeyyen 'âlemi²⁰⁷

'İzzet ile secde itdi her melek
'İzzetün gör kim şoñun n'itdi felek²⁰⁸

beyitleri ile ifade etmektedir. Buna göre; Cenâb-ı Hak maksudunu gerçekleştirmek için, toprağa ve meleklerle emrederek Hz. Âdem'i yaratmıştır. Melekler yola çıkıp üç iklimden toprağı cem etmişlerdir. Hindistan, Kudüs ve Ka'be'den gelen toprak ile Hz. Âdem'in bedeni yaratılmıştır. Hz. Âdem'in bedenine kendi ruhundan üfleyen Cenâb-ı Hâk, Hz. Peygamber nûrunu Hz. Adem'in alnına kakül misal koymuştur.

2.2.4. Hz. Muhammed'in Nûrunun intikâli

Behiştî Ramazân Mevlid'inde bu bölümü “Fî-intikâli nûri'l Aḥmedi min-Nebiiyi ile'n-Nebiiyi 'aleyhi's-şalâtü ve's-selâm” başlığı altında, 59-76.beyitler arasında ele almıştır.

Behiştî, Hz. Muhammed'in nûrunun intikâlini,

Âdem'ün alnında ol nûr-ı şerîf

Niçe yıllar berķ ururdı ol laṭ if²⁰⁹

²⁰⁴Behiştî, vr. 3b, b.49

²⁰⁵Behiştî, vr. 3b, b.51

²⁰⁶ Behiştî, vr.3b, b.54

²⁰⁷ Behiştî, vr.3b, b.56

²⁰⁸ Behiştî, vr.3b, b.57

Şoñra açup murğ-ı cennet gibi bāl

Cebhe-i Havvâ'ya kıldı intikāl²¹⁰

Anda dañı bir zamān idüp zuhūr

Şîr'e vardı gitdi Havvâ'dan o nūr²¹¹

Bir nebî gelse cihāna yā resūl

Nūr-ı Aḥmed aña eylerdi nüzūl²¹²

beyitleri ile aktarmıştır. Buna göre Hz. Âdem'in alnında yıllarca parlayan nūr-ı Muhammedî, cennet kuşu misali Hz. Havvâ'ya geçmiş ondan da Hz. Şîr'e geçmiştir. Dünyaya yeni gelen her peygambere intikâl eden nūr, hiçbirinde karar kılmamıştır. Behiştî, nûrun intikâl ettiği her peygamberin ismini zikretmemiş, Hz. Şîr'den sonra, Hz. Nûh'un, Hz. İbrâhim ve Hz. İsmâil'in isimlerini zikretmiştir.

Hz. Muhammed dünyaya gelene kadar bütün peygamberleri dolaşan nūr-ı Muhammedî en son Hz. Muhammed'de karar kılmıştır:

Ḥaşılı ol nūr idüp seyr ü sülūk

Gezdi peygamberleri bölük bölük²¹³

Birisinde olmadı hîç üstüvār

Muşṭafâ'da eyledi âḥir qarār²¹⁴

²⁰⁹Behiştî, vr. 4a, b.59

²¹⁰Behiştî, vr. 4a, b.60

²¹¹ Behiştî, vr.4a, b.61

²¹² Behiştî, vr. 4a, b.63

²¹³ Behiştî, vr.4a, b.66

²¹⁴Behiştî, vr. 4a, b.67

2.2.5. Hz. Muhammed'in Ümmetinin Faziletleri

Mevlid'de bu konu "Fî-beyâni faşli'n-nebiyyi ve hayriyyetihi ümmetihi ve da'veti'l-enbiyâ" başlığı altında, 77-114. beyitler arasında işlenmiştir.

Behiştî bu bölümde, yüce Allah'ın, Hz. Muhammed'e olan sevgisini ve Hz. Muhammed'in ümmetinden olmanın ayrıcalığını anlatmıştır:

Ḥaḳ te'âlâ nice sevmişdür anı

Ümmeti olduğına şükrün kanı²¹⁵

Behiştî, 85-105. beyitler arasında , Hz. Musâ'nın münâcatına yer vermiştir. Hz. Musâ'nın münâcatına karşılık veren Allah, Hz. Muhammed'in yeryüzüne gelmiş bütün peygamberlerden üstün olduğunu ve ümmetinin de yeryüzüne gelmiş ümmetlerden daha üstün vasıflara sahip olduğunu bildirir:

Benden efdâl bir resûlün var mıdur

Bir baña mânend kuluñ var mıdur²¹⁶

Yâ bir ümmet var mıdur kim yâ İlâh

Ümmetümden yeg ola ey pâdişâh²¹⁷

Ḥaḳ te'âlâ virdi Mūsâ'ya cevâb

Didi yâ Mūsâ hiç itme ızt ırâb²¹⁸

Muştafâ âhîr zamân peygamberi

Cümle-i peygamberün ser-defteri²¹⁹

²¹⁵ Behiştî, vr.4a, b.78

²¹⁶ Behiştî, vr.5a, b.88

²¹⁷ Behiştî, vr.5a, b.89

²¹⁸ Behiştî, vr.5a, b.90

²¹⁹ Behiştî, vr.5a, b.91

108-113. beyitler arasında ise Hz. Peygamber'in ümmetinden olanların muradına ereceğini, ümmetinden olmayanların ise zâyi olacağını, verilen bu fırsatın iyi değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.6. Hz. Muhammed'in Ana Rahmine Düşüşü

Mevlid'de bu bölüm "Fî-beyâni vilâyeti 'aleyhi'-ş-şalâtü ve's-selâm" başlığı altında, 115-155. beyitler arasında yer almaktadır.

Behiştî 116-123. beyitler arasında, Hz. Âdem döneminden Hz. Muhammed'in doğumuna kadar olan süre içinde birçok hâdisenin yaşandığını belirtmektedir. Bu hâdiselerin ne olduğu konusunda ayrıntılı bilgi vermemektedir. Cihâna birçok peygamber geldiğini, bu peygamberlerin halkı Hak dinine davet ettiklerini, ecel geldiğinde bu cihândan Hakk'ın cennetine vâsıl olduklarını, Hak dinine tabîi olmayanların ise helâk olduklarını söyler:

Devr-i Âdem'den berü heft-âsumân

Durmadı çarḥ urdı yâ âḥîr zamân²²⁰

Kimi tâbi' olmayup oldı helâk

Silk-i küfre eylediler insilâk²²¹

124-126. beyitler arasında Hz.Âmine'nin hamileliği ve hamileliğinin üzerinden bir süre geçtikten sonra meydana gelen çeşitli alâmetler olduğu ifâde edilir. Bu alâmetlerin ne olduğu hakkında bilgi verilmemiştir:

Ḥâmile oldı ḥabîbe nâgehân

Bunuñ üzre geçdi bir niçe zamân²²²

²²⁰Behiştî, vr. 6a, b.116

²²¹Behiştî, vr.6b, b.121

Başladı dürlü ‘alâmet olmağa

Leşker-i şeytân melâmet olmağa²²³

129-140. beyitler arasında Hz. Muhammed’in doğumu sırasında olan hâdiseler, Hz. Âmine’nin ağzından anlatılmaktadır. Hz. Âmine gözünden perdenin kaldırıldığını, o anda gökyüzünün kapılarının açılıp her yanının meleklerle dolduğunu, üç yere üç alem dikildiğini bunlardan birinin menziline Beytül-Haram olduğunu diğer ikisinin ise Magrib ve Maşrik olduğunu söyler. Melekler tarafından gökyüzüne yeşil bir sündüs döşegin serildiğini, ve etrafının meleklerle çevrildiğini, ona bir kase şerbet sunduklarını ve ak bir kuşun kanadıyla sırtını sıvazladığını bildirmiştir.

141-155. beyitler arasında ise, Hz. Muhammed’in dünyaya geldiği sırada olan hâdiseler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bunlar: Âlemin nûra gark olması, putların yere düşmesi, kiliselerin harap olması, kâfirlere azab inmesi ve yüzlerinin kara olması vb.dir. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.7. Hz. Muhammed’in Doğumu

Mevlid’de bu konu “Fî-beyâni ba‘z-ı ahvâli’n-nebiyyim ħîn-i vilâdetihi” başlığı altında, 156-182. beyitler arasında işlenmektedir.

Behiştî, Hz. Muhammed’in pazartesi gecesi doğduğunu ve doğduğu gecenin ümmetine “Kadir Gecesi” olduğunu aşağıdaki beyitlerle ifade etmiştir:

Ol mübarek gice kim t oğdı Resûl

Ümmetine leyletü’l-Kadr oldu ol²²⁴

²²²Behiştî, vr.6b, b.125

²²³Behiştî, vr.6b, b.126

²²⁴Behiştî, vr. 7b, b.156

Gicelerden leyletü'l-i neyn idi

  lve  ruhs r-ı dehre zeyn idi²²⁵

Behi t  158-166. beyitler arasında ise; Hz. Peygamber'in doğduğunda iki ayak üzerine d        , k bleden yana d     Allah'a secde ettiğini,   metine o zaman  ef aat i olduğunu bildirir. Ayrıca Hz   mine'nin doğum sırasında ne ağrı ne de kan görmediğini ve Hz. Peygamber doğduğu zaman göbeğinin kesilmiş ve sünnetli olduğunu ifade eder.

  air, 168-182. beyitler arasında ise; meleklerin Hz.Peygamber'in doğumunu m  jdelediklerini belirttikten sonra meleklerin ve h rilerin ağzından Hz.Peygamber'e olan metihlerini sıralamıştır.   metinden olanın bahtlı olduğunu ve cennet bulacağını dile getirerek, salav t ile bölümü sonlandırmı tır.

2.2.8. Meleklerin, H rilerin ve Halkın Hz. Muhammed'i Ziyareti

Mevlid'de bu konu "  i-bey ni ziy reti'l-mel 'iki ve'l-h ri v  gayrihim " başlığı altında, 183-201. beyitler arasında yer almaktadır.

Behi t  183-187. beyitler arasında, Hz. Muhammed'in dünyaya geldiğini duyan meleklerin, h rilerin ve halkın ziyaretine geldiklerinden ve güzelliğini tem   a edip hayran kaldıklarını if de eder.

  r u ins n u melek   n bildiler

Geldiler bir bir ziy ret  ıldılar²²⁶

    te    dan ic zet aldılar

Seyr idüp h snine  ayr n  aldılar²²⁷

²²⁵Behi t , vr.7b, b.157

²²⁶Behi t , vr.9a, b.184

²²⁷Behi t , vr. 9a, b.187

Behiştî, 188-194. beyitler arasında Hz. Peygamber'in eşsiz fiziki özelliklerini anlatmıştır:

Sürmelenmiş ol iki çeşm-i siyâh

Didiler olmuş bu taht-ı hüsne şâh²²⁸

Leblerinden goncalar eyler hicâb

Gül yañağından utanur âfitâb²²⁹

195-201.beyitler arasında ise; ziyarete gelenlerin hepsi, Hz. Muhammed'in güzelliğine hayran kalıp,elini ayağını öpüp, böyle bir oğulun dünyaya gelmediğini ifade etmiştir, daha sonra Hz. Peygamber'i Mevlâ'sına ısmarlayıp oradan ayrılmışlardır.Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.9. Hz. Muhammed'in Annesinin Vefatı

Mevlid'de bu konu "Fî-zikri mevti'l-ebeveyni ve beķâ'ihî yetîmen" başlığı altında, 202-208. beyitler arasında işlenmiştir.

Behiştî, 202-208. beyitler arasında, Âmine Hatun'un evinin, Mustafa'nın doğumu ile bereket ve bolluğunun günden güne arttığını, bir dönem Hâlîme Hatun'un, Hz. Peygamber'e süt annelik yaptığını ve Hz. Peygamber altı yaşına geldiğinde annesinin vefat ettiğini bildirir:

Altı [yıl]lık olıcaķ ol bî-miðâl

Annesi kıldı cihândan irtihâl²³⁰

Biz zamân oldı Hâlîme dâyesi

Aña düşdi ol sa'âdet sâyesi²³¹

²²⁸Behiştî, vr.9a, b.189

²²⁹Behiştî, vr. 9a, b.191

²³⁰Behiştî, vr.9b, b.204

²³¹Behiştî, vr.9b, b.206

209-228. beyitler arasında ise; Hz. Âmine'nin hastayken oğlunun hasretine dayanamayıp, yanına getirilmesini istemiştir. Hz. Muhammed'i yanına getirdiklerinde annesine sanki can geldiğini belirten şâir, Hz. Âmine'nin ağlayarak oğluna sarılıp vedalaştığını ve gözlerini yumduğunu anlatmıştır:

Çün bu miqdâr idi vaşluñdan naşib

Elvedâ' ey gözlerüm nûrî ḥabib²³²

Böyle didi daḥı yumdı gözini

‘Âlem-i uḳbāya t̄ utdı yüzini²³³

Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.10. Hz.Muhammed'in Çocukluğu ve Gençliği

Mevlid'de bu konu “en-Nebiyyü ‘aleyhi’ş-şalatû ve’s-selâm” başlığı altında, 229-255. beyitler arasında işlenmiştir.

Behiştî, 229-233. beyitler arasında, Hz.Peygamber'in yedi yaşından on yaşına kadar geçen süreçte yaşadığı değişimleri anlatmıştır: Boyunun uzadığını, saçlarının güzele yakışır sûretle uzadığını, güzel ahlâkının günden güne arttığını ve adının şehir içinde nam saldıgını bildirir.

Çün yidi yaşına irdi Muştâfâ

Buldı şâh-ı ma‘rifet neşv ü nemâ²³⁴

Ḳadd u ḳâmet bağladı oldu bülend

Şaldı gisû ger emîrâne kemend²³⁵

²³² Behiştî, vr.10b,b.222

²³³ Behiştî, vr.10b, b.223

²³⁴ Behiştî, vr. 10b.229

²³⁵ Behiştî, vr. 10b, b.230

Ḥisn-i ḥalkı oldu gün günden ziyād

Ḥalk içinde oldu dizāri murād²³⁶

234-255. beyitler arasında ise Hz. Peygamber'in on yaşına eriştiği belirtilmiş ama o süreçte yaşanan değişimlerden bahsedilmemiştir. Daha sonra şâir, Hz. Peygamber'in yirmi yaşına eriştiğini bildirir. Hz. Peygamber'in asla dünya malına önem vermediğini, nefsinin istediğine uymayıp, dâima Allah'ı andığını, içini dışını Allah aşkı ile doldurduğunu ve fakirliğin en büyük övüncü olduğunu ifade eder.

Behiştî bölümün sonuna geldiğinde, dünya malına meyl etmeyip, fakirliği benimsenmesi ve sahip olduklarımızın Allah yolunda harcanmasının gerekliliğini vurgular. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.11. Hz. Muhammed'in Hz. Hatice ile Tanışması ve Evlenmesi

Mevlid'de bu bölüm "Fî-tezevvücihi 'aleyhi's-selâm Ḥadice radîya'llâhu 'anhâ" başlığı altında, 256-308. beyitleri arasında işlenmiştir.

Şâir, 256-261. beyitler arasında; Hz. Peygamber'in yaşının yirmi beşe erdiğini, yirmi yaşından bu yana geçen süreçte dâima cenâb-ı Hakk'ı anıp, yüzünü O'na çevirdiğini ve asla masivâyâ meyl etmediğini bildirir:

Kesb-i mâla eylemezdi ilt ifât

Ḥaşıl itmişdi tevekkülde ḡebât²³⁷

Tutmuş idi yüzini Ḥak'dan yaña

Zerrece gelmezdi bu dünyâ aña²³⁸

²³⁶ Behiştî, vr. 10b, b.231

²³⁷ Behiştî, vr.12a, b.259

²³⁸ Behiştî, vr. 12a, b.260

262-272. beyitler arasında, Hz. Hatice'nin, Hz. Peygamber'den Şâm'a giden kervanını başına geçmesini istemesi ve Hz. Peygamber'in Şâm'a doğru yola çıkması kabul edilir.

273-288 .beyitler arasında, Hz. Peygamber ve kervanındakilerin dinlendiği sırada, bir rahibin Peygamber'in başının üzerinde bulunan bulutu farketmesi bunun üzerine onların yanına gelmesi, Hz. Peygamber ve kervanındakileri ziyafete davet etmesi ve ertesi gün tekrar yola çıkmaları anlatılır.

Her yaña kim Muştâfâ olsa revân

Bir bulut aña olırdı pâsbân²³⁹

Deyr içinde gördi bir râhib bunu

Muştâfâ'dan cânibe tı utdı yöni²⁴⁰

209-308.beyitler arasında ise, Hz. Peygamber'in Mekke'ye dönüşü ve Hz. Hatice ile evlenmesi konu edilmiştir. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.12. Hz. Muhammed'in Halveti ve Meleğin Nüzûlü

Mevlid'de bu konu “Fî -beyâni ħalveti'n-Nebiyyi ‘aleyhi’s- selâm ve ibtidâi nüzûli’l-meleki” başlığı altında,309-333. beyitler arasında yer almaktadır.

Hz. Peygamber'in kırk yaşına erdiğinden ve gece gündüz ibadet ettiğinden bahsederek konuya giriş yapan şâir, vahy vaktinin geldiğini bildirmiştir:

Nice yıllar Hakk'a t â'at eyledi

Gice gündüz 'ibâdet eyledi²⁴¹

²³⁹ Behiştî, vr.12b, b.275

²⁴⁰ Behiştî, vr. 12b, b.277

²⁴¹ Behiştî, vr.14a, b.310

Geldi yaşı oldu kırkına yakın

Vaqt irişdi kim gele vahy-i mübîn²⁴²

313-325. beyitler arasında şair, Hz. Muhammed'in durumu, Hz. Âişe ağzından bize aktarır: Cebrâ'il'in gelmeden önce Hz. Muhammed'in gördüğü düşlerin ertesi günü çıktığını, Hz. Peygamber'in her gün bir magaraya gidip orada halvete girdiğini, bir gün Hz. Peygamber halvette iken havada kürsü üzerinde bir meleğin belirdiğini ve “İkrâ” ayetini getirdiğini ifade eder.

Didi kim gelmezden evvel Cebre'il

Düşde vahy eylerdi ol şâh-ı celîl²⁴³

Halvetinde otururken bir gün ol

Aña gökden bir melek kıldı nüzûl²⁴⁴

Muştafa'ya geldi Cibrîl ol zamân

Virdi İkrâ²⁴⁵ âyetini ol zamân²⁴⁶

326-333. beyitler arasına hâlvetin önemi vurgulanır. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.13. Hz. Muhammed'e Allah'dan Davet Emrinin Gelmesi

Mevlid'de bu konu “Fî- beyâni şürû'ihî'm fî'd-da'veti bî- emri'llâhi te'âlâ ” başlığı altında, 334-355. beyitler arasında işlenmektedir.

Pes habîbe oldu emr andan gide

Vara halkı dînine da'vet ide²⁴⁷

²⁴² Behîştî, vr.14a, b.311

²⁴³ Behîştî, vr.14a, b.314

²⁴⁴ Behîştî, vr.14a, b.321

²⁴⁵ Kur'ân-ı Kerim, Alak Sûresi, Sûre No:96, Ayet No:1.

²⁴⁶ Behîştî, vr.14b, b.324

²⁴⁷ Behîştî, vr.14b, b.334

Behiştî, bu bölümde Hz. Peygamber'e vahy geldikten sonra, İslâm dinini yaymaya başlaması ve o esnada yaşanan hadiseleri anlatmaktadır.

Behiştî, Hz. Peygamber'in on yıl boyunca halkı İslâm'a davet ettiğini ve müşriklerin türlü arbedelerle İslâm'ın yayılmasını engellemeye çalıştıkları, Hz. Peygamber'in kararından dönmemesi ve türlü mucizeler göstermesi, müşriklerin Hz. Peygamber'in canına kast etmek istemeleri, İslâm dininin günden güne yayıldığını ve bu durum yüzünden müşriklerin gam keder içinde ümitsizliğini bildirir.

Şair, 347-350. beyitler arasında Cebrâil'in Hz. Muhammed'e her gün yeni bir delil göstermesi; Hz. Peygamber'in ashâbını etrafına toplayıp onlara cennet, cehennem, mahşer günü ve sırat hakkında vaaz verdiğini; bunları öğrenen ashâbın daha namaz farz olmadan önce bu yolda sebat kıldığı ve Allah'a duâlarını arttırdıklarını bildirir:

Cennet evşâfın cehennem hâlini

Rûz-ı mahşerde şırât ahvâlini²⁴⁸

Söyledükçe ol habîb-i pâk-bâz

Artururdu âhın aşhâb-ı niyâz²⁴⁹

353-355. beyitler arasında ise; cenâb-ı Hakk'ın Hz. Muhammed'i mirâca davet etmesi ve namazın farz olduğu bildirerek bir sonraki bölüme okuyucu hazırlar. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.14. Hz. Muhammed'in Mirâcı

Mevlid'de bu konu “ Fî- beyâni mi'râcihi emri şalâvatu'llâhu 'aleyhi ve's-selâmu” başlığı altında, 356-446. beyitler arasında işlenmektedir.

Behiştî, müminlerin gönüllerinden kararsızlığı, hile ve kini def etmek için cenâb-ı Hakk'ın yüzündeki örtüyü kaldırdığını, Hz. Peygamber'in mirâcının başladığı ve yedi kat göğü geçtiğini bildirerek bölüme başlar:

²⁴⁸ Behiştî, vr.15b, b.349

²⁴⁹ Behiştî, vr.15b, b.350

Āfitāb-ı naql açup yüzden niķāb
Yine şark-ı ma‘rifetden şaldı tāb²⁵⁰

Ma‘ni yüzinden niķābı ref‘ide
Cān gözinden ğıll u ğışşı def‘ide²⁵¹

Nice mi‘rāc itdi ol ḥayrū’l-beşer
Yidi kat gökden nice kıldı güzer²⁵²

Tefsir âlimlerinin mirac hadisesini beyân ederken yaşadıkları anlaşmazlıklardan bahseden şâir, kimisinin mirâcın düşde gerçekleştiğini, kimisinin de aşikâr olduğunu söylediğini ifade eder.

Behiştî, mirâc hadisesinin iki kere yaşandığını söyledikten sonra düşdeki mirâc anlatmanın gerekli olmadığını bildirip, âşikâr olanı eserine konu ettiğini söyler:

Düşde olanın demek lâzım degül
Vaşf-ı gülden zâhir olur bûy-ı gül²⁵³

Uyanıklıkda olan mi‘râcî ben
Naẓma çekdüm nitekim dürr-i ‘aden²⁵⁴

370-399. beyitler arasında, cenâb-Hak, Cebrâil’e Hz. Peygamber’i mirâca hazırlaması emrini verir. Cebrâil’in cennet bahçesinden Burak’ı alıp Hz. Muhammed’in yanına gitmesi ve Hak’ın mirâc davetini iletmesi anlatılır.

400-418. beyitler arasında, Hz. Peygamber’in enbiyâ ervâhı ile kıldığı namaz, sonra göğe yükselmesi ve göğün her bir katında geçmiş peygamberlere rastlaması ve onlarla selamlaşması anlatılır.

²⁵⁰ Behiştî, vr. 15b, b.356

²⁵¹ Behiştî, vr. 15b, b.358

²⁵² Behiştî, vr.15b, b.360

²⁵³ Behiştî, vr.16a, b.367

²⁵⁴ Behiştî, vr.16a, b.368

419-446. beyitler arasında ise; Cebrâil'in Sidre'de kaldığı, Sidre'den sonra Hz. Peygamber'in Allah'ın menzilgâhına ulaşması, ve namazın mirâc gecesi farz edildiği anlatılır. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.15. Hz. Muhammed'in Mirâc Sonrası Mekke'de Bir Yıl Kalması

Mevlid'de bu konu “Fî- beyâni iltimâsi aşhâbihi emen yed'u a'le'l-müşrikîn” başlığı altında, 447-485. beyitler arasında işlenmektedir.

Behiştî, bu bölüme Hz. Peygamber'in Mekke'de bir yıl kaldığını ve bu sırada elli üç yaşına girdiğini bildirerek başlar:

Mekke'de bir yıl muķim oldu yine
Mu'cizâtı 'âlemi t oldu yine²⁵⁵

Elli üç yaşına irdi Muştâfâ
Şan kûlûba olmuş idi kehrûbâ²⁵⁶

Behiştî, mirâcdan sonra Hz. Peygamber'in mucizelerinin âlemi doldurduğu, müşriklerin bu durum karşısında iyice öfkelenip düşman oldukları ve Hz. Peygamber'i her tarafa kötölemeye başladıklarını ifade eder.

455-485. beyitler arasında müşriklerin, müminlere eziyetlerini iyice arttırmaları, müminlerin bu duruma katlanamayacak hale gelmeleri, çözüm aramaya başlamaları ve Hz. Peygamber'e gidip ondan müşriklerin helak olması için bedduâ etmesini istemeleri anlatılır.

Hz. Peygamber'in ashâbına bu isteklerinin doğru olmadığını, cenâb-ı Hakk'ın onu azab için değil rahmet için gönderdiğini belirtir ve ashâbını teselli eder. Onlara sabırlı olmalarını öğütler. Bölüm salavât ile sona erer.

²⁵⁵ Behiştî, vr.19a, b.448

²⁵⁶ Behiştî, vr.19b, b.450

2.2.16. Hz. Muhammed'in Ashâb-ı ile Hicreti

Mevlid'de bu konu "Fî- beyâni tesliyeti'l-aşhâb ve hicreti 'aleyhi's-selâm" başlığı altında, 486-540. beyitler arasında işlenmektedir.

486-495. beyitler arasında, Hz. Peygamber ve ashâbının müşrikler tarafından gördükleri eziyetin iyice arttığını ve bir süre daha sabrettikleri bildirilir. Hz. Peygamber'in rüyasında bir yer görür. Cebrâil'e anlattığında, Cebrâil orasının Medine olduğunu ve Hz. Peygamber'in ashâbını alıp oraya hicret etmesi gerektiğini söyler. Ashâbı ile yola çıkan Hz. Peygamber, sonunda Kuba adlı şehre ulaşır.

Çevresi hürmâlık olmuş ki latîf
Düşde rıhlet kılmış aña ol şerîf²⁵⁷

İrtesi rü'yâsın eylerken beyân
Geldi Cebrâ'il didi tırma hemân²⁵⁸

497-502. beyitler arasında Hz. Peygamber'in Kuba şehrine ulaşması, oradaki halkın Hz. Peygamber ve ashâbına karşı olumlu tutumları konu edilir. Kuba şehrindekilerin, mümin olup itaat etmeleri, bir mescid inşâ etmeleri ve Hz. Peygamber'in orada on beş gün orada kaldığı bildirilir.

Mü'min olup hep itâ'at itdiler
Bir niçe günler ziyâfet itdiler²⁵⁹

Eylediler bir güzel mescid binâ
Tırdı anlarla beş on gün Muştı afâ²⁶⁰

²⁵⁷ Behiştî, vr.21a, b.488

²⁵⁸ Behiştî, vr.21a, b.489

²⁵⁹ Behiştî, vr.21b, b.501

²⁶⁰ Behiştî, vr.21b, b.502

503-512. beyitler arasında, Hz. Peygamber'in Kuba'ya geldiğini duyan Medine halkının, Hz. Peygamberi ziyarette geldiklerini, O'nu Medine'ye götürmek için razı etmeleri ve Hz. Peygamber ile birlikte yola çıkmaları anlatılır.

513-540. beyitler arasında, Hz. Peygamber şehre geldiğinde, devesi nerede çökerse oraya yerleşeceğini, Allah'ın öyle emrettiğini söyler. Deve bir hurmalıkta çöker, Hz. Peygamber buranın sahiplerinden yeri satın alır ve bütün ensar ve muhacir ile birlikte buraya bir mescid ve bir de ev inşâ etmeleri anlatılır. Salavât ile bölüm sona erer.

2.2.17. Yahudilerin Hz.Peygamber'e Karşı Tutumları

Mevlid'de bu konu "Fî beyâni ħasedi 'ulemâi'l-yahûdî ve ketmâ inihüm el-Ĥaĥ la'netühumu'llâh" başlığı altında, 541-567. beyitler arasında işlenmiştir.

Bu bölümde, Hz. Peygamber'in Medine'ye daha ayak basmadan, Yahudi âlimlerinin korkuya kapılması, halkın müslüman olmaması için bir araya gelip, Tevrat'ı tahrif ettikleri anlatılır.

Pes gelüp bir araya gör n'itdiler

Vardılar Tevrât'ı taħrîf itdiler²⁶¹

Hz. Peygamber'in vasıflarının Tevrat'ta farklı olduğunu söyleyip, Hz.Peygamber'i yalancılıkla suçlamışlardır.

Didiler kim tâbi' olmañ buña siz

Görmüşüz Tevrât içinde anı biz²⁶²

Bu degildür server-i âhîr zamân

Ol ħabîb-i ħazret ol şâh-ı cihân²⁶³

²⁶¹Behiştî, vr.23a, b.549

²⁶² Behiştî, vr.23b, b.559

²⁶³ Behiştî, vr.23b, b.560

563-567. beyitler arasında, Behiştî, Allah’a niyaz ediyor; “bizi doğru yoldan saptırma, bizi onlardan etme.” diyor ve bu söze âmin denmesini istiyor. Salavât getirip bölümü sona erdiriyor.

2.2.18. Abdullah İbni Selâm’ın Müslüman Oluşu

Mevlid’de bu konu “Fî-beyâni İslâm ‘Abdullah İbn Selâm” başlığı altında, 568-616. Beyitler arasında işlenmektedir.

Behiştî, bu bölümde Abdullah İbni Selâm’ın ve halkının, Hz. Peygamber’in gelişini işitir işitmez müslüman olduklarını bildiriyor.

Kim işidüp geldügin hayrû’l-enâm
Cümle aşhâbı ile İbn-i Selâm²⁶⁴

Ayağına düşdiler varup hemân
Bir uğurdan oldılar hep müslümân²⁶⁵

Hz.Peygamber’in vasıflarını, iyiliğini, ihsanını gören halk bölük bölük müslüman olmaya başlar ve münâfıkların sözünün yalan olduğunu anlarlar

612-616. beyitler arasında, şair Hz. Peygamber’in eşsiz vasıflarının yazmakla bitmeyeceğini, binlerce kitap kaleme alınsa da ancak bir vasfını anlatmış olacağını bildirip, bölümü salavât ile bitirir.

2.2.19. Hz. Muhammed’in Mucizeleri

Mevlid’de bu konu “Fî-beyâni zikri mu‘cizâtihi ‘aleyhi’s-şalâtü ve’s-selâm” başlığı altında, 617-729. beyitler arasında işlenmektedir.

Behiştî, 622-629. beyitler arasında Hz. Peygamber’in mucizelerinin en büyüğü olanın Kur’ân olduğunu ifade eder.

²⁶⁴ Behiştî, vr.24a, b.570

²⁶⁵ Behiştî, vr.24a, b.571

Mu‘cizâtı cevheridür serverün

Ḥaḳ te‘âlâ sevdüğü peygâamberün²⁶⁶

630-637. beyitler arasında, Hz. Peygamber’in amcasının evine gitmesi, onların imân ve itikâd sahibi olmaları için duâ etmesi bu sırada duvarların dile gelmesi ve ev halkının müslüman olması anlatılır.

638-658. beyitler arasında Hz. Peygamber’in “Geyik Mucizesi” anlatılmaktadır. Bir Arap tarafından yakalanan anne geyiğin dile gelip, Hz. Peygamber’den yardım istemesi ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

659-668. beyitler arasında, Yahudiler tarafından, kendisine ait olan deveyi çaldığı iddia edilen adamın Hz. Peygamber’in yanına getirilmesi, Hz. Peygamber’in şahit istediği sırada devenin dile gelip şahitlik etme mucizesi anlatılır.

Bu bölümde Hz. Peygamber’in su ile ilgili mucizelerinden ikisine yer verilmiştir. Bunlar:

669-673. beyitler arasında, Hz. Peygamber’in su içtiği tastaki suyun asla tükenmemesi hadisesi kısaca anlatılır.

674-679. beyitler arasında, Hz. Peygamber’in parmağından su akıtma mucizesi anlatılır.

680-688. beyitler arasında, bilindiği üzere hayvanların dile gelerek Hz. Muhammed’e şehadet etme mucizesi vardır. Bu mucizelerden en meşhuru olan, kurt hadisesi anlatılmıştır.

689-697. beyitler arasında Hz. Peygamber’in “Ağacı Yürütme” mucizesi, İbni Ömer’in ağzından anlatılmıştır.

698-729. beyitler arasında Hz. Peygamber’in gelecekte haber verme mucizelerinden birisine yer verilmiştir. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.20. Hz. Muhammed’in Savaşları

Mevlid’de bu konu “Fî- beyâni ḳudûmi’l müşrikîn ve ḥaşirihumi’l Medineti ve hezimetihüm” başlığı altında, 730-776. beyitler arasında işlenmiştir.

730-749. beyitler arasında, kafir askerlerinin Medine’yi kuşatmalarını ve müslümanların onları mağlup etmesi anlatılmaktadır.

²⁶⁶ Behiştî, vr.26a, b.621

750-768. beyitler arasında, Cebrâil'in gelmesi Hz. Peygamber'e Hak emrini iletmesi, Hz. Peygamber'in on yıl içinde, on dokuz savaş kazanması, Allah'ın yardımı ile Mekke'yi fethetmesi ve Kâbe'yi putlardan temizlemesi anlatılmaktadır.

Mekke şehrin feth idüp buldı Resûl

‘Avn-ı Hâk ile murâdına vuşûl²⁶⁷

Ehl-i şirki ħor idüp ħâk eyledi

Bütlerinden Ka‘be’yi pāk eyledi²⁶⁸

769-776. beyitler arasında ise, Hz. Peygamber'in türlü mucizeleri gösterdiğinden bahseden Behiştî, ayın ikiye bölünmesi, zehirli koyunun dile gelmesi ve Hz. Peygamber'in bir avuç toprakla kafiri harap etmesi hadiselerine yer vermiştir.

Behiştî, Hz. Peygamber'in mucizelerinin nihayeti olmadığını bunlara yazmaya kitapların yetmeyeceğini bildirerek, salavât ile bölümü bitirir.

2.2.21. Hz. Muhammed'in Veda Hutbesi ve Ölümünü Haber Vermesi

Mevlid'de bu konu “Fî-beyâni zikri mevti’n-Nebiyyi Şalla’llâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem” başlığı altında, 777- 862. beyitler arasında işlenmektedir.

Hz. Peygamber'in ölümünün ne kadar acı olduğunu anlatmanın mümkün olmadığını, ölümünün herkesin gönlüne ve âleme ateşler saldığını ayrıntılı bir şekilde ifade etmektedir.

Zâhiren şol gördüğün âteş ki vār

Andan artuğdur bu âteş şad hezâr²⁶⁹

Kim bu şol bât ın yüzünüñ odıdur

Muşţafâ mevti sūzınuñ odıdur²⁷⁰

²⁶⁷ Behiştî, vr.31b, b.767

²⁶⁸ Behiştî, vr.31b, b.768

²⁶⁹ Behiştî, vr. 32b, b.783

²⁷⁰ Behiştî, vr. 32b, b.784

789-862. beyitler arasında, Cebrâil'in Hz. Peygamber'e “ Feth Sûresi”ni getirdiğini söyleyerek başlayan Behiştî, Hz. Peygamber'in bu haberi alıp mescide herkesi toplayıp namaz kılmasını, “Veda Hutbesi”ni ve ashâbı ile vedalaşmasını anlatır.

2.2.22. Hz. Muhammed'in Şiddetli Hastalığı ve Ebu Bekir'i İmâmetle Görevlendirmesi

Mevlid'de bu konu “Fî-beyâni şiddeti za'âfêhu 'aleyhi's-selâm ve imâmetihi Ebû Bekri's-Şiddîk *radıya'llâhu 'anhû*” başlığı altında, 863-891. beyitler arasında işlenmektedir.

Behiştî, 863-870. beyitler arasında Hz. Peygamber'in solgunlaştığını, ilerleyen hastalığına rağmen Allah'a şükrünü arttırdığını, her ezan vaktinde mescide gidip ashâbı ile birlikte namaz kıldığını, ibadetine özen gösterdiğini ve cemaate imâmet görevini sürdürdüğünü anlatır.

Beñzi bozılmışdı hep yârânınuñ
Görmesün kıl fırkatın sulţânınuñ²⁷¹

Eyleyüp Hakk'atıne ihtimâm
Varup aşhâbına olurdu imâm²⁷²

2.2.23. Hz. Muhammed'e Azrâil'in Gelişi

Mevlid'de bu konu “Fî-beyâni vefâtihi 'aleyhi's-selâm ve nüzül-i 'Azrâ'il 'aleyhi's-selâm” başlığı altında, 892-917. beyitler arasında işlenmektedir.

Hz. Peygamber'in hücreğine döndükten sonra, cenâb-ı Hak, Azrâil'i Hz. Peygamber'in ruhunu almak ile görevlendirmiştir.

Kıldı 'Azrâ'il'e vahy ol dem İlâh
Kim habibimden yaña kıl 'azm-i râh²⁷³

²⁷¹ Behiştî, vr.35b, b.866

²⁷² Behiştî, vr.35b, b.870

²⁷³ Behiştî, vr.36b, b.893

Var eger rāzī olursa Muşt afā

Rıfķ-ile kabz it getür rûhın baña²⁷⁴

895-911.beyitler arasında, Azrâil'in Hz. Peygamber'in yanına gelmesi, Cebrâil'in Hz.Peygamber'e cennet kapılarını açıp Allah'ın O'nun için hazırladıklarını göstermesi işlenir.

912-917.beyitler arasında ise, Hz. Peygamber'in, Hz. Ali'ye vasiyet etmesi ve Azrâil'e ruhunu kabz etmesi için izin vermesi anlatılır. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.24. Hz. Muhammed'in Vefatı ve Defni

Mevlid'de bu konu "Fî-beyāni definihi 'aleyhi's-selām ve'ş şalātü 'aleyh" başlığı altında, 918-937. beyitler arasında işlenmektedir.

918-930. beyitler arasında, Hz. Peygamber'in ailesinin , halifelerinin ve ashabının Hz. Peygamber'in ölümü karşısındaki yaşadıkları acının büyüklüğü anlatılmıştır.

Geçdi çün ol *rahmeten lil-'ālemîn*

Țutdı cümle 'ālemi āh u enîn²⁷⁵

Her kişinüñ gözi yaşı oldı nehr

Nāleden deryāleyin çalkandı şehir²⁷⁶

930-937. beyitler arasında ise, Hz. Peygamber'in vasiyetine uygun olarak cenazesinin yıkanması, gömülmesi ve cenaze namazının kılınması anlatılır.

²⁷⁴ Behiştî, vr.36b, b.894

²⁷⁵ Behiştî, vr.37b, b.918

²⁷⁶ Behiştî, vr.37b, b.919

2.2.25. Hz. Muhammed Öldükten Sonra Şâm'dan Bir Yahudi'nin Hz. Muhammed'i Görmeye Gelmesi

Mevlid'de bu konu "Fî- beyāni hikāyetin mine'l-hikāyâtı ve'n- nushi li'l-müstemi'in" başlığı altında, 938-1006. beyitler arasında yer almaktadır.

Behiştî, 938-942. Beyitler arasında, Hz. Peygamber'in ölümünden sonra ashâbının durumunu anlatarak konuya giriş yapmıştır.

Gitdüginden şöñra sultân-ı cihân
Olmuşidi mescid aşhāba mekân²⁷⁷

Evde çäre bulamayup yaraya
Eglenürlerdi gelüp bir araya²⁷⁸

943-963. beyitler arasında, Hz. Peygamber'i görmek için Şâm'dan gelen yahudi, Peygamber'in ölüm haberi üzerine O'nun bir giysisini görmek ister, yahudi Allah'a duâ edip burada ölmek ister, duâları kabul olur ve orada vefat eder.

963-1006. beyitler arasında ise, Hz. Peygamber'in ümmeti olarak yahudi ile mukayesemiz yer almaktadır. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.26. Hatimetü'l-Kitab ve Duâ

Şâir bu kısımda kitabının sona erdiğini bildirdikten sonra Allah'a niyaz ederek makamını cennet, yoldaşını imân etmesi için dua eder. Kitabı dinleyen, okuyan herkese ve onların yakınlarına lutuf ve ihsan etmesini ve mekânlarının cennet olmasını temenni eder.

²⁷⁷ Behiştî, vr.38b, b.938

²⁷⁸ Behiştî, vr.38b, b.939

2.3. Behiştî Ramazân Mevlidi ile *Vesiletü'n-Necât*'ın Kısmî Mukayesesi

Süleyman Çelebi tarafından kaleme alınan *Vesiletü'n-necât* mevlid türünün en güzel örneği kabul edilmektedir. Süleyman Çelebi'nin hayatı hakkında kaynaklarda ayrıntılı bilgi olmamakla birlikte, Bursa'da dünyaya geldiği bilinmektedir. Yazarın tahsil hayatı hakkında elimizde bilgi bulunmamakla birlikte, kaleme almış olduğu eserden, iyi bir tahsil ve dinî terbiye anladığı anlaşılmaktadır. Süleyman Çelebi'nin, *Vesiletü'n-necât*'ı Bursa Ulu Camii imâmı iken vukû bulan bir hadise sonucunda kaleme aldığı bilinmektedir. Mesnevî nazım şekli ile kaleme alınan eser 768²⁷⁹ beyit ve on bâbdan meydana gelmektedir.²⁸⁰ Eserin bölümleri: “Allah'ın birliği hakkında, kitaptaki eksiklikler için özür beyanı, âlemin yaratılması, Hz. Peygamber'in ruhunun yaratılması, Hz. Muhammed'in vücudunun yaratılması, Hz. Muhammed'in doğumu sırasında gerçekleşen hadiseler, Hz. Peygamber'in methi, mucizeleri, mirâcı, hicreti, bazı vasıflarının beyanı, nasihat, kötü fiilerden nehyetme, risâletin tebliği, Hz. Peygamber'in vefatı ve hatime”dir.²⁸¹

Vesiletü'n-necât halk arasında çok beğenilmiş ve asırlarca okunup günümüze kadar gelmiştir. Süleyman Çelebi kendisinden sonra gelen pek çok mevlid yazarını etkilemiştir.

Behiştî Mevlid'i ve *Vesiletü'n-necât* mesnevî nazım şekli ile kaleme alınmıştır fakat Süleyman Çelebi'nin eserinde on beyitlik bir gazel yer almaktadır. İki mevlid de “Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün” vezniyle kaleme alınmıştır.

Behiştî Ramazân'ın eseri 1021 beyitten oluşmaktadır. *Vesiletü'n-necât*'ın beyit sayısı hususunda farklı görüşler mevcuttur. Çalışmamızı hazırlarken Necla Pekolcay'ın eserini kaynak olarak kullandık. Necla Pekolcay'ın yaptığı çalışmada *Vesiletü'n-necât* 768 beyitten meydana gelmektedir.²⁸²

²⁷⁹ Eserin neşirlerinde beyit sayısı değişmektedir.

²⁸⁰ Necla Pekolcay, **Süleyman Çelebi Mevlid**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1980, ss.13-44.

²⁸¹ Pekolcay, Necla. “ **Mevlid**”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 29, Ankara, 2004, ss.485-86.

²⁸² Necla Pekolcay, 1980, s.168.

Behiştî eserine müstakil bir isim vermemiş olmakla birlikte, eserin nerede ve hangi tarihte yazıldığına dair ipucu da bulunmamaktadır. Süleyman Çelebi ise eserine müstakil bir isim vermiştir ve eserin isminin Vesiletü'necât olduğunu, nerede ve hangi tarihte yazdığını aşağıdaki beyitlerle okuyucuya bildirmiştir:

İşbu kân-ı şehd ki şîrîndür dadı
Bil Vesîletü'n-necât oldu adı²⁸³

Hem sekiz yüz on ikide târihi
Bursada oldu tamâm bu iy ahî²⁸⁴

Vesiletü'n-necât'ta ayrı bir tevhid bölümü bulunurken, Behiştî'nin eserinde tevhid bölümü bulunmamaktadır. Eser bir hamdele ile başlamaktadır.

Vesiletü'n-necât'ta salavât getirmenin önemi son iki beyitte tekrarlanırken, Behiştî'nin eserinde son beyitte tekrarlanır. İki eserin salavât beyitinin anlam bakımından benzerliği oldukça fazladır. Hatta bazı kelimeler aynı şekilde kullanılmıştır:

Haşre dek dinilürse bu kelâm
Nice haşr ola bu olmaya tamâm

Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile aydun es-salât²⁸⁵

Haşre dek söylense bu olmaz tamâm
Sellimû sallû a'lâ-ḥayri'l-enâm²⁸⁶

Metinde geçen bazı kullanımlar Süleyman Çelebi'den etkilendiğini göstermektedir:

²⁸³ Pekolcay, 1980, s.168.

²⁸⁴ Pekolcay,1980, s.168.

²⁸⁵ Pekolcay, 1980, s.73.

²⁸⁶ Behiştî, vr.3a, b.38

Haşre dek, maksud, hayrû'l-beşer, rahmeten li'l-âlemin, hayrû'l-enâm

İki eser arasında muhteva açısından farklılıklar vardır. Behiştî Mevlid'inde bulunup Süleyman Çelebi'nin eserinde işlenmeyen konular: Hz. Peygamber'in annesinin vefatı, Hz. Peygamber'in çocukluğu ve gençliği, Hz. Hatice ile tanışması ve evlenmesi, Mekke'de mirâc sonrası bir yıl kalması, Hz. Peygamber'in ölümünden sonra bir yahudinin Mekke'ye gelmesi, İbni Selâm'ın müslüman oluşudur. Vesiletü'n-necât'ta bulunup Behiştî'nin eserinde bulunmayan bölümler ise: “Şâirin nedâmeti, eserin eksiklikleri için okurdan özür dileme ve eserin ehemiyeti”dir.

Hz.Muhammed'in nûrunun yaratılması ve intikâli hadisesi iki mevlidde de benzer şekilde anlatılmaktadır. Cenab-ı Hakk'ın gizli bir hazine olduğunu ve bilinmek istediğini belirten Behiştî ve Süleyman Çelebi, Allah'ın önce nûr-ı Muhammedî'yi yarattığını ondan bütün eşyayı yarattığını ifade ederler.

Hz. Âdem'in yaratılma safhası Behiştî'nin eserinde daha ayrıntılı ele alınmıştır. Süleyman Çelebi'nin eserinde bir beyitle ifade edilmiştir. Behiştî, eserinde meleklerin emr-i Hak ile üç iklimden toprak getirmesi ve daha sonra Hak emri ile bedeninin yaratılması, nûr-ı Muhammedî'nin Hz. Âdem'i şereflendirmesi ve meleklerin Hz. Âdem'e secde etmesi şeklinde hadiseleri bize bildirir. Nûr-ı Muhammedî'nin intikâli ayrı bir bölümde işlenir. Süleyman Çelebi'nin eserinde ise Hz.Âdem'in yaratılması, meleklerin secde etmesi ve nûr-ı Muhammedî'nin Hz. Âdem'i şereflendirmesi ve Mustafa nûru olduğu bildirilen beyitlerden sonra nûrun intikâli hadisesine geçilir. Nûrun intikâli hadisesi iki eserde de benzer şekilde işlenmiş olmakla birlikte Süleyman Çelebi, nûr-ı Muahmmedî'nin Hz.Âdem'den Hz. İsmail'e kadar intikâl ettiği bütün peygamberlerin isimlerini zikr etmiştir. Behiştî ise Hz. Âdem'den Hz. İsmail'e kadar nûr-ı Muhammedî'nin intikâl ettiği peygamberlerin bazılarının ismini zikr etmiştir.

Behiştî, eserinde mirâc hadisesini anlatırken, Hz. Peygamber'in göğün her katında gördüğü geçmiş peygamberlerin isimlerini zikr eder; Süleyman Çelebi'nin eserinde ise yalnızca Hz. Peygamber'in göğün her katında ne olduğunu gördüğü söylenmiştir.

Behiştî ve Süleyman Çelebi'nin eserinde doğum hadisesi benzer şekilde aktarılmıştır. İki eserde de doğuma yakın bir çok alametin meydana geldiği

belirtilmiş fakat ayrıntılı bilgi verilmemiştir. İki eserde de Hz. Peygamber'in doğumu Hz. Âmine'nin ağzından aktarılmıştır. Vaktin yaklaştığını evin nura gark olmasından anlaması, gökler kapısının açılıp cihanın melekler ile dolması, üç alemin meydana çıkması, birinin Ka'be diğer ikisinin magrib ve maşrika dikilmesi, Hz. Âmine'nin susaması ve bir kase şerbet sunulması ve ak bir kuşun sırtını sıvazlaması benzer şekilde ifade edilmiştir.

Vesiletü'n-necât'ta konu edilen mucizeler bir beyitte yalnızca zikr edilmekle yetinilmiş, Behiştî'nin eserinde ise ayrıntılı bir şekilde kaleme alınmıştır. Süleyman Çelebi ve Behiştî Mevlid'inde zikredilen mucizeler farklı olmakla birlikte ortak olarak işlenen mucizeler de vardır. İki eserde de konu edilen mucizelerden ortak olanlar: “Hz. Peygamber'in parmağından su akıtma mucizesi, hayvanların dile gelme mucizesi, zehirli koyunun dile gelmesi”dir. Süleyman Çelebi'nin eserinde bulunup Behiştî Mevlidi'nde bahsolunmayan mucizeler: “Hz. Peygamber'in gölgesinin yere düşmemesi, nurundan gece yürüdüğü yolların bile aydınlanması; yakını, uzağı, önünü ve arkasını aynı şekilde görmesi ve diktiği ağacın hemen meyve vermesi”dir. Behiştî'nin Mevlid'inde bulunup *Vesiletü'n-necât*'ta bahsolunmayan mucizeler ise: “ Hz. Peygamber'in geyik mucizesi, duası üzerine duvarların dile gelmesi, ağacı yürütme mucizesi ve gelecekte haber verme mucizesi”dir.

Hz. Peygamber'in ashâbı ile hicreti iki eserde de işlenmiştir. Behiştî bu konuyu eserinde ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Süleyman Çelebi ise hicret hadisesini beş beyit ile ifade etmiştir.

Süleyman Çelebi'nin eserinde Hz. Peygamber'in hastalığı, Ebû Bekir'i imâmetle görevlendirmesi, ashâbı ile vedalaşması, vefatı ve defnine tek bir başlık altında ve kısaca değinilmiştir. Behiştî Mevlid'inde ise bu konular daha ayrıntılı ele alınmış. Eserde bu konulara üç başlık altında değinilmiştir.

Vesiletü'n-necât dil ve üslup açısından oldukça ahenkli ve üstün vasıflara sahiptir. Eserin dilinin sadeliği, şairin az sözle çok şey anlatma ustalığı, eserin bir sehl-i mümtenî örneği olarak gösterilmesinde etkili olmuştur.²⁸⁷ . Behiştî de eserinde sade bir dil kullanmıştır. Ancak eserde *Vesiletü'n-necât*'ın sahip olduğu husûsiyetleri, ahenkli söyleyişi, bestelenmeye müsait ritmik yapı görülmemektedir.

²⁸⁷ Pekolcay, 1980, s.16.

2.4. Eserin Öne Çıkan ve Aksayan Yönleri

Şair, metinde kendisinin hangi Behiştî olduğunu bildirmemektedir. Eserdeki ipuçlarından yola çıkarak, eser Behiştî Ramazân'a mâl edilmiştir.

Mevlidin yazım tarihi bilinmemektedir. Eserin nüshasının dil özelliklerinden hareketle eserin en geç XVI.asrın sonlarında yazıldığı tahmin edilmektedir.

Eserde vezin aksaklığı olan beyitlerin bulunmasının yanısıra kafiye uyumsuzluğu olan beyitlere de rastlanmaktadır.

Mevlidde, Süleyman Çelebi'nin etkisi olmak ile birlikte, Behiştî'nin *Mevlid*'in de *Vesiletü'n-necât*'ta işlenmeyen konular mevcuttur. Ayrıca iki eserde ortak olarak işlenen bazı konular Behiştî'nin eserinde daha ayrıntılı kaleme alınmıştır.

SONUÇ

14. yüzyıldan başlayıp, 20. yüzyıla kadar 120'den fazla şair tarafından peygambere duyulan büyük sevgiyi dile getirmek, onun şefâatine nâil olmak vb. birçok sebepten ötürü mevlid türünde eserler kaleme alınmıştır. Bunlardan birisi de incelediğimiz mevlidi kaleme alan Behiştî'nin eseridir.

Yaptığımız bu çalışmada Behiştî Ramazân Mevlidi'nin metninin ilmî usullere uygun çeviri yazısı yapılmış, şekil ve muhteva yönünden incelemesi yapılmıştır.

Metinde şair hangi Behiştî olduğunu bildirmemiş, eldeki ipuçlarından hareketle eser Behiştî Ramazân'a mâl edilmiştir. Ayrıca yazım tarihi bilinmeyen eserin dil özelliklerinden hareketle 16.yüzyılda kaleme alındığı tahmin edilmektedir. Ayrıca esere müstakil bir isim verilmediği görülmektedir.

Mevlid dinî-tasavvufî mesnevî tertibine uygun kaleme alınmış olmakla birlikte, Behiştî bu tertipte yer alan bazı bölümlere yer vermemiştir.

Eser mesnevî nazım şekli ve aruzun kısa kalıpları ile kaleme alınmıştır. Kafiye, redif ve söz sanatları ile eserin edebî estetiğine katkıda bulunan şair, eseri sade bir dille kaleme almıştır.

Mevlidde yer alan bölümler ayrıntılı bir şekilde işlenmiş, şair okuyucuya nasihatler vererek didaktik bir anlatım tarzını tercih etmiştir.

Eserde *Vesiletü'n-necât* etkisi görülmekle birlikte, iki eser arasında muhteva yönünden bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Behiştî'nin eserinde, *Vesiletü'n-necât*'ta işlenmeyen konular işlenmiş, iki mevlidde ortak olarak işlenen konulardan bazıları ise Behiştî'nin eserinde daha ayrıntılı ele alınmıştır.

Behiştî, eseri vesilesiyle Hz. Peygamber'in şefâatine nâil olmak, Allah'ın rızasını kazanmak ve arkasında dinî türde bir eser bırakarak hayırla anılmayı istemektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mevlid Metni

3.1. Nüsha Tavsifi

Ülkemizdeki kütüphane kayıtlarını ve katalogları araştırdığımızda eserin yalnızca bir nüshasına ulaştık. Eser İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü 7398 numarada kayıtlıdır. Dış ölçüleri 208x143, iç ölçüleri 200x140 mm. olan yazma, 42 varaktan müteşekkildir. Yazma kırmızı mukavva ciltlidir; cildin üzerinde altın sarısı bir çerçeve vardır. Beyaz ve kalın saykallı kâğıda siyah ve yaldızlı mürekkeple kenarlara cedvel çizilmiştir. İlk ve son yaprak dışındaki kısımlar 13 satırdan meydana gelmektedir ve her satıra bir beyit yazılmıştır. Her sayfada bulunan yaldızlı çerçeve çift çizgi ile ikiye ayrılmıştır. Metin harekeli, güzel bir nesihle kaleme alınmış; bahis başlıkları sürh ve siyah mürekkeple yazılmıştır. Asıl eser 1b’de başlamaktadır. Ser-levhanın içinde kırmızı mürekkeple “Hâzâ Kitâbu Mevlidi’n-Nebiyi ‘Aleyhi’s-selâm” başlığı yazılmıştır. Eser 41b’de sona ermektedir. Metnin sonunda istishab kaydı ve kitabın sahibinin duası yer almaktadır.²⁸⁸

3.2. Metin Teşkilinde Dikkat Edilen Hususlar

3.2.1. Transkripsiyonda Gözetilen Durumlar

Metin boyunca başlıkları sürh ve siyah mürekkeple yazıldığı için, metin başlıklarını kalın bir şekilde belirttik.

Metin boyunca varak numaralarını göstermek için köşeli parantez kullanıldı. Vezin gereği metne bizim tarafımızdan eklenen kelimeler yine metin içinde köşeli parantez içinde verildi. Vezin gereği farklı okuduğumuz kelimelerin dipnotta orijinal halleri verildi ve sebebi bildirildi.

Metinde okunamayan ya da doğruluğundan emin olunamayan kelimeler (?) şeklinde gösterildi.

²⁸⁸Ekinci, ss.23-24.

Arapça-Farsça önek ve son eklerin yazımında İsmail Ünver'in “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” makalesine uyuldu.²⁸⁹

3.2.2. Âyet ve Hadis Yazımı

Eserde geçen âyetler dipnotta gösterilmiştir. Sûrenin adı, sûre numarası ve âyet numarası bildirilmiş; gerekli yerlerde âyetin meâli tırnak içinde, italik font ile verilmiştir.

Örneğin: Kur’ân-ı Kerim, Enfâl Sûresi, 8/45 “ *Ey imân edenler! Bir toplulukla karşılaştığınız zaman artık sebat edin ve Allah’ı çok zikredin ki ; böylece felâha eresiniz.*”

²⁸⁹ İsmail Ünver, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, **Turkish Studies**, Volume 3/6, Fall 2008.

3.2.3. Transkripsiyon Alfabeti

Transkripsiyon Alfabeti

a) Kısa : ا : a, e, ı, i, u, ü ە : a, e ى : ı, i او : o, ö, u, ü

b) Uzun : آ : ā ى : ī و : ū

ا	ş
ب	đ, ž
پ	t
ت	z
ث	‘
ج	ğ
چ	f
ح	k
خ	k, g, ŋ
د	g
ذ	l
ر	m
ز	n
ژ	v
س	h
ش	y

MEVLİD'İN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

HÂZÂ KİTÂBU MEVLİD'İN NEBİYYİ 'ALEYHİ'S- SELÂM

**Mevlidü'n-Nebî Şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi
ve sellem Bismi'llāhi'r- Raḥmāni'r-Raḥim**

1. Allah adın zıkr idüp kıldım şürü'
Tâ bu sözüm nûr ola şem'-i cumû'
2. Allah adın añmayan merd-i kefür
Kanda 'azm itse olur gitdükçe dūr
3. Kim çağırsa şıdķ ile ma'būdına
Yolda kalmaz irişür maķşūdına
4. Sînede nâr-ı ḥarâret gözde yaş
Dilde firķat cānda ḥasret elde taş
5. Adun añup eyledüm ben 'azm-i rāh
Avnüñi sen kıl kılağuz yâ İlāh
6. Gerçi yüz yıl ğayrı sevdāmuz kosaķ
Ağzımız ḥuşk-ı gül-âb ile yusaķ
7. Zıkrüñ hergiz liyâķat bulmazuz
Aduñı añmağa lâyıķ olmazuz
8. Gönderüp bize sa'âdet âyetin
Fezḳuru'llāhe²⁹⁰ kesîrân âyetin
9. Eyledüñ nokşānımız 'ayn-ı kemāl
Komađuñ 'acz içre şöyle pāy māl [2a]

²⁹⁰ Kur'ân-ı Kerîm, Enfâl Sûresi, 8/45 “ Ey imân edenler !Bir düşman topluluğıyla karşılaştığınız zaman sebat edin ve Allah'ı çok zikredin ki ;kurtuluşa erebilesiniz. ”

10. Biz bu ni‘met şükrine ‘âlemde âh
Kanda kâdir olavuz ey pâdişâh

11. Saña lâyiķ bizde yok şükr-i ‘amel
‘Aczimüz bilmek meger ola bedel

12. *Hâşredeķ söylense bu olmaz tamām*
Sellimū şallū ‘alā-ḥayri’l-enām

Fî- iltimâsi‘d-du‘â teḳabbela’llāhu ḳabūlen ḥasenen

13. Merḥabā ey ‘āşīḳân-ı Muşt afā
Nüş idüñ siz şunmışam cām-ı şafā

14. Güşuñuz benden yaña dutuñ revân
Kim resûlün mevlidin ḳıldum beyân

15. Muḥtaşar ḳıldum muṭ avvel itmedüm
Ġayrılar gitdügi yola gitmedüm

16. Tâ yorılmaya idenler istimā‘
Virmeye ehl-i dile sözüm şudā‘

17. Meclis ehlin ser-te-ser mesrūr idem
Şevḳa müstağraḳ idüp pür-nūr idem

18. Ola kim raḥm eyleyüp ehl-i şafā
İdeler ben ḳullarına bir du‘â

19. Añalar bir Fātiḥa birle beni
İdeler anuñ şevābıyla ġanī

20. Bir faḳîrem bende hergiz yok ‘amel
Olmışumdur şevḳate ġāyet maḥal

21. Anuñ-içün fikr-i tedbîr eyledüm
Bu kitābı böyle taḥrîr eyledüm [2b]

22. Kim vesîle ola ‘afv u raḥmete
Armağānum ola yarın ḥazrete
23. Ger kabûl olursa ‘izzetler bulam
Devlete irem sa‘âdetler bulam
24. Umaram makşûduma bulam vuşûl
Ol kapuda ola bu tuhfem kabûl
25. *Ḥaşreḍek söylense bu olmaz tamām*
Sellimû şallû ‘alâ-ḥayri’l-enām

Fî-maṭ la’î’l-kitābi’ş-şavāb

26. Gel berü ey ‘andelîb-i hoş-nevâ
Gülşen-i cāndan bize ‘arz it şadâ
27. Ma‘rifet bāğından it güller niḍar
Şāhbāz ol murğ-ı diller kıl şikār
28. Tatlu dillerle beyān idüp kelām
Dost gülzārın bize vaşf it tamām
29. Gül қоһusından olup mest-i ḥarāb
Gözümüz yaşı ola ‘ayn-ı gül-āb
30. Nice bir bu ızṭırāb u iştiyāk
Niceye deñlü yaқа nār-ı firāk
31. Hem nefes ol baña ey rūḥ-ı revān
Eglene cānum senünle bir zamān
32. Zikr-i rūḥānī revān eyle bize
Tāze bir mevlid beyān eyle bize
33. Dinleyen ‘āşıqlar itsünler ḥurūş
Eylesünler cümle deryā gibi cūş [3a]
34. Pîrler olsun kalemünden cüvān
Mürdeler bulsun sözüнден tāze cān

35. Tāzeler çāk-i giribān eylesün
Gözleri yaşını bārān eylesün

36. ‘ Āşıķuz cānānımızdan vir ḥaber
Kullaruz sult ānımızdan vir ḥaber

37. ‘ Aşķa ḥad yok dilde lik yā İlāh
N’eyleyem ben āh kim defter siyāh

38. *Ḥaşredek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū şallū ‘alā-ḥayri’l-enām

Fī ş- şurū’i bi’l-maķķūdi yesserena’llāhu’llāhi’l-ma’būd

39. Diñle imdi zehre adlu bir kitāb
Söz beyānında bu yüzden açdı bāb

40. Kim yaratmadın cihānı Zü’l-celāl
Yoğıdı ol genc-i maḥfiden nişān²⁹¹

41. İstedi kim ref ide pinhānlığın
Bildüre kullarına sult ānlığın

42. Kendü nūrından pes ol dem Kirdgār
Muşţ afā nūrını kıldı āşikār

43. Tā kemālātı ide andan zuhūr
Tā bize nūr-ı hüdā ola o nūr

44. Şoñra ol nūri görüñ kim n’itdi Ḥaķ
Cem’ idüp on kısmā taķsīm itdi Ḥaķ

45. Kōdı bir kısmın t okuzından tamām
Cümle eşyayı yaratdı ve’s-selām[3b]

²⁹¹ Bu mısra da kafiye uyumsuzluğu vardır.

46. ‘Arş u ferş ü yir ü gök levh ü qalem
Ay ü gün andan zühûra geldi hem

47. Çün düzildi yirlü yirince cihân
Başladı rakş urmağa heft-âsumân

48. Kâbil oldu kim bulâ Âdem vücûd
Eyleye Mevlâ’sına şükr ü sücûd

49. Pes hemân tı oprağa emr itdi İlâh
Cân atup emre melekler tı utdı râh

50. Söz çoğ ammâ hâşılı bu gitdiler²⁹²
Vardılar ol tı oprağı cem’ itdiler²⁹³

51. Geldi tı oprağ Hind ü Kuds u Ka’be’den
Emr-i Hak-ıla yaratıldı beden

52. Niçe yıllar yetdi andan geldi rûh
Buldı Âdem ol dem envâ’-ı fütûh

53. Muşt afa nûrınun ol bir hışşesin
Kim yukarda dimiş idün kışşasın

54. İki bölük eyleyüp kâkül miðâl
Âdem’ün alnında kodı Zü’l-celâl

55. Birine nûr-ı nübüvvet virdi ad
Birine nûr-ı vilâyet ol cevâd

56. Zeyn idüp ol nûrlarla Âdem’i
Kıldı Âdem’le müzeyyen ‘âlemi

57. ‘İzzet ile secde itdi her melek
‘İzzetün gör kim şonun n’itdi felek

²⁹² Metinde “giderler” şeklindedir. Vezin gereği yukarıdaki şekli tercih edilmiştir.

²⁹³ Metinde “iderler” şeklindedir. Vezin gereği yukarıdaki şekli tercih edilmiştir.

58. *Hâşrede*dek söylense bu olmaz tamām
Sellimū şallū ‘alā-ḥayri‘l-enām [4a]

Fī-intikālī nūrī’l Aḥmedī min-Nebiyyi ile’n-Nebī ‘aleyhi‘ş-şalātü ve’s-
selām

59. Ādem’üñ alnında ol nūr-ı şerīf
Niçe yıllar berķ ururđ ol laṭīf

60. Şoñra açup murġ-ı cennet gibi bāl
Cebhe-i Havvā’ya kıldı intikāl

61. Anda daḥı bir zamān idüp zuhūr
Şit’e vardı gitdi Havvā’dan o nūr

62. Vardı andan Nūḥ’a andan soñra hem
Vardı Māmūk(?) alnına t oġduġı dem

63. Bir nebī gelse cihāna yā resūl
Nūr-ı Aḥmed aña eylerdi nüzūl

64. Tā şuña deñlü ki irdi vaķt-i ḥīn
Geldi İbrāḥīm’e ol nūr-ı mübīn

65. Bir niçe gün aña ‘arz idüp cemāl
Andan İsmā‘īl’e kıldı intikāl

66. Hâşılı ol nūr idüp seyr ü sülūk
Gezdi peygamberleri bölük bölük

67. Birisinde olmadı hīç üstüvār
Muşţafā’da eyledi āḥir ķarār

68. Olmadı andan nübüvvet nūrı dūr
İbābit oldı kılmadı artuķ mürūr

69. Çün nübüvvet hātemidür ol imām
Ümmete nūr-ı nübüvvetdür ḥarām

70. Artuḡ ol nūr inmek olmaz intikāl
‘Āleme artuḡ nebī gelmek muḥāl [4b]

71. Līk luṭ fın gözine kılmışdur ḥasīb
Ümmete nūr-ı vilāyetden nasīb

72. Fahr-ı ‘ālem himmetin tı uṭ up bülend
Ümmetin nūrından itdi behremend

73. Tā ki İsrāfil urınca Şūrını
Kodı bunlara vilāyet nūrını

74. Şimdi oldur ‘āleme virüp ziyā
Şimdi andan muḡtesimdür evliyā

75. Sen daḡı sa‘y it ki devlet bulasın
Maẓhar-ı nūr-ı velāyet olasın

76. *Ḥaşredək söylense bu olmaz tamām*
Sellimū ş allū ‘alā-ḡayri’l-enām

Fī-beyāni faşlı’n-nebiyyi ve ḡayriyyetihi ümmetihi ve da‘veti’l-enbiyā’

77. Bildünüz min’eydügin peyḡamberün
Nice maḡbül idügin ol serverün

78. Ḥaḡ te‘ālā nice sevmişdür anı
Ümmeti olduḡına şükrün ḡanı

79. Ol gelen mürseller eylerdi du‘ā
Dirleridi bizi ümmet ḡıl aña

80. Kimine virdi murādın ol İlāh
Kimine taḡdīr-i Ḥaḡ açmadı rāh

81. Gördi İncil içre ‘İsā ḡazreti
Ḥaḡ te‘ālā Aḡmed’i sevmiş ḡatı

82. İḡtiyārı ḡalmayup ḡıldı du‘ā

Didi ümmet kıl beni yâ Rab aña [5a]

83. Hikmetu'llâha muvâfık geldi ol
Ümmeti olmağa buldı göge yol
84. Hem dahı söyler metâda bir kelâm
Cân u dilden dinleyen olur ğulâm
85. Kim münâcatında Mūsâ-yı kelîm
Hak te'âlâya didi kim ey 'Alîm
86. Bir hacerden şu virüp baña revân
Menn ü selvâ-yıla kılduñ kâmrân
87. Düşmanum Fir'avn'ı mağlûb eyledüñ
Ğark idüp mel'ûnı mağzûb eyledüñ
88. Benden efdal bir resûlün var mıdur
Bir baña mânend kuluñ var mıdur
89. Yâ bir ümmet var mıdur kim yâ İlâh
Ümmetümden yeg ola ey pâdişâh
90. Hak te'âlâ virdi Mūsâ'ya cevâb
Didi yâ Mūsâ hiç itme ızt ırâb
91. Muşt afâ âhîr zamân peygamberi
Cümle-i peygamberün ser-defteri
92. Her ne kim halk eyledümse az u bol
Cümlesinden sevgilidür baña ol
93. Sâ'ir ümmetlerden anuñ ümmeti
Şöyle efdaldür işit o hikmeti
94. Ben halâyıkdan nice a'lâ isem
Eyledür anlardan ol hayrû'l-ümem
95. İşidüp bu sözleri Hak'dan ol Kelîm
'Âciz oldı didi ey Hayy u 'Alîm [5b]

96. Çünkü oldur sevgülü peygamberün
Ümmetinden kıl beni ol serverün

97. Hâzret-i Mūsâ'ya Rabbü'l-âlemin
Didi sen anlara olmazsın qarîn

98. Anlaruñ sen göremezsın yüzlerin
Lîk mümkindür işitmek sözlerin

99. Bu sözü diyüp Huda kıldı nidâ
Didi kim yâ ümmetân-ı Muştâfâ

100. Çün bu vech-ile nidâ itdi İlâh
Her ne kim var merd ü zen şâh u sipâh

101. Ana şulbinden kamu açup dehân
Na'ra-i *leb-beyk* ile t oldu cihân

102. İşidüp Mūsâ didi bî-ihtiyâr
Bunlaruñ yâ Rab ne hûb âvâzı var

103. Didi bağrum cânuma koydı katı
Bunlaruñ âvâzesinüñ hâleti

104. Döndi yâ Rab bir daħı eyle nidâ
Bir daħı itdi nidâ geldi şadâ

105. Hâk te'âlâ didi ol dem ümmete
Yarlıgādum müstaħaksız rahmete

106. Yarlıgādum gelmedin sizden günâh
Rahmet itdüm kılmadın feryād u âh

107. Kılmadın baña du'â kıldum kabûl
Gönlünüñ maķşûdına buluñ vuşûl

108. Pes bu sözden budur añlanan haber

Ümmeti olan murādına irer[6a]

109. Ümmeti olabilürseñ iş kolay
Ümmetinden olımazsan vāy vāy

110. Kendü buyurdı ki oldur ümmetüm
Kim seve cānı gibi her sünnetüm

111. Sen kaçarsın sünnetinden dem-be-dem
Lık ümmet hāşşıyam dirsın dedem

112. Vay senüñ gibi yalancı ümmete
Himmetüñ yok ittibā‘-ı sünnete

113. Elde iken zāyi‘ itme furşatı
Bir güher bulduñ ki yokdur ‘illeti

114. *Hāşredək söylense bu olmaz tamām*
Sellimū şallū ‘alā-hayri’l-enām

Fî-beyāni vilāyeti ‘aleyhi’ş-şalātü ve’s-selām

115. Gel berü diñle yine bir hoş kelām
Milk-i cānuñ bula nazmumdan nizām

116. Devr-i Âdem’den berü heft-âsumân
Durmadı çarh urdı yā āhır zamân

117. Bu aralıkda geçüp niçe duhūr
Niçe dürlü hādiðe itdi zuhūr

118. Niçe peygamber gelüp oldu ‘ayân
Her biri Hakk emrini kıldı beyân

119. Her birisi halkı da‘vet itdiler
Çün ecel yitdi cihāndan gıtdiler

120. Halk-ı ‘âlem gibi mü’min oldılar
Tâbi‘ olup Hakk’a cennet buldılar [6b]

121. Kimi tâbi‘ olmayup oldu helāk
Silk-i küfre eylediler insilāk
122. Tâ şuñā deñlü ki faḥr-ı enbiyā
Ḥaḳ te‘ālānuñ ḥabibi Muşṭafā
123. Vaḳt irişdi kim gelüp bu ‘āleme
Raḥmet-i Ḥaḳ ola ibn-i ‘Ādem’e
124. Pes Amīne Ḥatun ol dīnū’l-‘Arāb
Ol kerīmü’l-aşl u ol zātü’l-edeb
125. Ḥāmile oldu ḥabībe nāgehān
Bunuñ üzre geçdi bir niçe zamān
126. Başladı dürlü ‘alāmet olmağa
Leşker-i şeyṭān melāmet olmağa
127. Vaḳt irişdi kim ṭoğa ol meh-liḳā
Ol sa‘ādet āfitābı Muşṭafā
128. Ol gice irdi ki taḳdīr-i İlāh
Eyleye milk-i vücūda anı şāh
129. Annesi eydür ki gördüm nāgehān
Götürüldi perde gözümnden hemān
130. Gördüm ol dem büsbütün nūr oldu ev
Şandum āteş düşdi andandur ‘alev
131. Olup envār ile etrāfum nehār
Gül gülistān oldu gūyā kim bahār
132. Açılup gökler ḳapısı ol zamān
Ṭoṭṭolu oldu meleklerle cihān
133. Anı gördüm zāhir oldu üç ‘alem
Dikdiler her birini bir yirde hem [7a]

134. Oldı menzil birine Beytü'l-Ḥarām
İkisine mağrib u maşrık maḳām
135. Gök yüzine yaydı bir bölük melek
Ziynet içün bir yeşil sündüs döşek
136. Toldı eṭ rafum ferište birle ḥūr
Her birinüñ berḳ urur yüzinde nūr
137. Çün bu ḥāletler görindi gözüme
Bir şusuzlık 'arız oldı özüme
138. Şu didüm bir kāse şerbet şundılar
Cānuma cām-ı sa'ādet şundılar
139. Lezzeti şekkerden artuḳ key şovuş
Aklıḡı ḳardan ziyāde miḍli yoḳ
140. Geldi bir aḳ ḳuş ṭ utup zīrūmi
Bir ḳanadıyla şıḡadı arḳamı
141. Toḡdı ol sa'ātde ol māḥ-ı münīr
Ḳıldı nūrından ciḥānı müstenīr
142. Toḡdı ol kām-ı şefā'at ol gice
İrdi şan şubḥ-ı sa'ādet ol gice
143. Ol gice açıldı gökler ḳapısı
Ol gice başladı rahmet yapısı
144. Ol gice ṭ oḡdı şefi'ü'l-müznibīn
Ol gice envār ile ṭ oldı zemīn
145. Ol gice rıḍvān ṭ onatdı cenneti
Ol gice ṭ amu götürdi heybeti
146. Ol gice cümle melekler oldı şād
Ol gice mü'minler oldı ber- murād [7b]

147. Ol gice irdi sa‘adet ümmete
Ol gice ğark oldu ‘âlem rahmete

148. Ol gice ‘âlem şafâlar bağladı
Ol gice şeytân-ı mel‘ûn ağladı

149. Ol gice oldu kilisalar ħarâb
Ol gice kâfirlere indi ‘azâb

150. Ol gice düşdi şanemler yirlere
Yüzleri müşriklerüñ oldu ħare

151. Ol gice küfrüñ düşildi defteri
Ol gice t o ğdı sa‘adet aħteri

152. Bir giceydi ol gice kim tâ ebed
Görmeye miðlini anuñ bir eħad

153. Niçe niçe devr ide bu âsumân
Rüz-ı maħşer ola ħatm ola cihân

154. Âħire ire dühür nâbecâ
Gelmeye hergiz anuñ gibi gice

155. *Ĥaşredeķ söylense bu olmaz tamâm*
Sellimü şallûa‘lâ-ħayri’l-enâm

Fî-beyâni ba‘zı aħvâli’n-nebiyyim ħîn-i vilâdetihi

156. Ol mübarek gice kim t o ğdı Resûl
Ümmetine leyletü’l-Ėadr oldu ol

157. Gicelerden leyletü’l-iðneyn idi
Ėâlveş ruhsâr-ı dehre zeyn idi

158. T o ğdu ğı dem aya ğ üzre düşdi şâh
Reşķ iderdi yüzine mihr ile mâh [8a]

159. Dönmiş idi kıbleden yaña yüzin

Ḥakk'a teslim eylemiş idi özin

160. Pes götürdi barmağın gör neyledi
Yüz urup Allāh'a secde eyledi

161. Şöyle eydürler ki ol şāh-ı cihān
Ümmete kıldı şefā'at ol zamān

162. Annesi bu hāle kalmışdı t aña
Ḥidmet eyledi melekler her yaña

163. Ḥırlar zeyn eyleyüp ma'rûf ile
Tüzlediler (?) anı bir ak şof ile

164. Sünneti olmuş kesilmiş göbegi
Böyle t oğdı ol beķā mülküñ begi

165. Çün Ḥudā'dan hil'ati *lev-lāk*²⁹⁴ idi
Kān şu yoğ-ıdı teninden pāk idi

166. Görmedi hem anası ağırı vü kān
Olmadı ol gül ķarīn-i erğuvān

167. Yirdi gökde añılup söylendi ol
Didiler kim bu gice t oğdı Resül

168. Muştıladı birbirine her sürüş
Ḥırlar cennetden itdiler ḥurüş

169. Didiler kim geldi dünyāya o şāh
Nice şāh ol sāye-i luṭf-ı İlāh

170. Bilmeyen bilsün ki rahmetdür gelen
Reh-nümā-yı bāğ-ı cennetdür gelen

171. Enbiyā ḥayline şultāndur gelen
Bir melek şüretlü insāndur gelen [8b]

²⁹⁴ Kur'ân-ı Kerim, Enbiyâ Sûresi, 21/7 “ *Ve seni sadece âlemlere rahmet olarak göndermişizdir.* ”

172. Haste gönüller t̄ abībidür gelen
Hak te‘ālānuñ habībidür gelen

173. Turduğıyla fazl-ı hādīdür gelen
Menba‘-ı luṭ f u eyādīdür gelen

174. Çeşmesār-ı bahr-ı ‘irfāndur gelen
Maẖhar-ı āyet-i Kır’ān’dur gelen

175. Gülşen-i ‘irfāna bülbüldür gelen
‘Andelib-i cānlara güldür gelen

176. Bir cemāl-i ‘ālem-ārādur gelen
‘Āşıka özge temāşādur gelen

177. Gökde bu oldı meleklerde maḳāl
Hem sekiz cennetde söylendi bu ḥāl

178. Öyle şehre düşdi bu āvāzeler
Toṭṭolu oldı der ü dervāzeler

179. Didiler ümmet olandır baḥtiyār
Ümmetin yakmaz bunuñ maḥşerde nār

180. Baḥtludur ol ki ola [ol] ümmeti
Şübhesüz yarın bulur [ol] cenneti

181. Ümmet ol ümmet ki cennet bulasın
Tañrı dergāhında maḳbūl olasın

182. *Haşredек söylense bu olmaz tamām*
Sellimū ṣallū ‘alā-ḥayri’l-enām

Fī-beyāni ziyāreti’l-melā’iki ve’l-ḥūrī vü ġayrihimā

183. Çün işitdi yir gök ehlinüñ çoğı
Kim muḳarrer oldı şāhuñ t̄ oğduğı [9a]

184. Hür u insân u melek çün bildiler
Geldiler bir bir ziyâret kıldılar
185. Ayağı t oprağına yüz urdılar
Gözlerinüñ nûrını arturdılar
186. Hüriler hep geldi hem cümle melek
Yedi kat gökden öte tâ ‘arşa dek
187. Hâk te‘âlâdan icâzet aldılar
Seyr idüp hüsne hayrân kaldılar
188. Gördiler kim güller olmuş lâle-reng
İki kaşlar ya vü kirpikler hadeng
189. Sürmelenmiş ol iki çeşm-i siyâh
Didiler olmuş bu taht-ı hüsne şâh
190. Şem‘-i kâfûrî ider levnine reşk
Dâ‘imâ yanup döker gözinden eşk
191. Leblerinden goncalar eyler hicâb
Gül yañağından utanur âfitâb
192. Şan feşâhât levhasında ol dehân
Sürh ile bir nokt adur güyâ hemân
193. Kadd ü bâlâ vü tenäsüb bî- bedel
Câna beñzer cismi her biri güzel
194. Cezbe-i Hâk anı şîrîn eylemiş
Tudağıyla verd ü nesrîn eylemiş
195. Muttaşıl geldi melekler t urmadı
Lîk anı kör olanlar görmedi
196. Çevre alup ol nebîler ekmelin
Kimi öpdî ayağın kimi elin [9b]

197. Āferīn itdi gelüp gören yüzin
Öpdiler āhīr nefes iki gözin
198. Didiler hergiz senün gibi oğul
Gelmedi gelmez cihāna yā Resūl
199. Pes anı ışmarlayup Mevlā'sına
Hūriler 'azm eyledi me'vāsına
200. Her melek daħı idüp řāha du'ā
Döndi 'azm itdi maķāmından yaña

201. *Hāřre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū řallū alā-ħayri'l-enām

Fī-zıkrı mevti'l-ebeveyni ve beķā'ihı yetīmen

202. Çün şadefden çıķdı ol dürr-i necef
Bulmağa başladı gün günden şeref
203. Beslemekde oldu dā'im annesi
Oldı řen anuñla 'izzethānesi
204. Altı [yıl]lık²⁹⁵ olıcaķ ol bī-miḍāl
Annesi ķıldı cihāndan irtihāl
205. Gitdi anne ķaldı [ol] dürr-i yetīm
Kıymet-i dürr-i yetīm olur 'azīm
206. Bir zamān oldu Hālīme dāyesi
Aña düşdi ol sa'ādet sāyesi
207. Hāřılı bu gerçi çokdur ķāl u ķıl
Besledi ol daħı niçe ay u yıl
208. Altı yaşı irdügi dem ol ħabīb
Annesi[ne] daħı mevt oldu ķarīb [10a]

²⁹⁵ Metinde “aylık”şeklindedir.

209. H̱asta olup bī-mecāl oldu atı
öyle kim almadı hergiz āatı
210. Cānı asret āteinden acıdı
Mu afā'mı aıru gelsün didi
211. Gelsün ol sevdüğüm [ol] oqlancuğum
Ol gözümü nūrı ol varum yoğum
212. Ol benüm yolına cānlar virdüğüm
Valına 'ömrümde bir kez irdüğüm
213. Ol göül gülzārınu cāndan güli
Ol nübüvvet güleninü bülbüli
214. Toprağum tozıtmadın ölüm yili
Tiz irisün baa 'ömrüm aılı
215. Pes getürdiler abibi yanına
Āb-ı ayvān adılar an cānına
216. Öpdi udı yüzine sürdi yüzün
Kendüden gedi yine derdi özin
217. Āh idüben gözlerinden dökdi ya
Gözleri yaından ılandı firā
218. Didi kim tiz irdi baa āh ecel
Böyle imi āh tadīr-i ezel
219. Tiz ayırdı n'eyleyem ölüm beni
Oamağā  oymadum ānum seni
220. Ben umardum kim seni ultān görem
ullar üzre ramet-i Ramān görem
221. N'eyleyem āir naībüm olmadı
Vay-i Rabbānī  abībüm olmadı [10b]

222. Çün bu miqdâr idi vaşluñdan naşib
Elvedâ‘ ey gözlerüm nûrı ḥabib

223. Böyle didi daḥı yumdı gözini
‘Âlem-i ‘uḳbāya t utdı yüzini

224. Cānını ol demde teslim itdi ol
Anadan daḥı yetim oldı Resül

225. Kudretin izhâr içün Ḥayy u ‘Alim
Kıldı ‘âlem fahrını ol yetim

226. Şoñra irgürdi nübüvvet gencine
Devlet-i ‘izz ü sa‘âdet gencine

227. Añlamaz bu ḥikmeti illâ hemân
Maẓhar-ı ‘irfân olan rabbāniyân

228. *Ḥaşre dek söylense bu olmaz tamâm*
Sellimü ş allü ‘alâ-ḥayri’l-enâm

en-Nebiyyü ‘aleyhi’ş-şalatü ve’s-selâm

229. Çün yidi yaşına irdi Muşt afâ
Buldı şâh-ı ma‘rifet neşv ü nemâ

230. Kadd u kâmet bağladı oldı bülend
Şaldı gisü ger emirâne kemend

231. Ḥisn-i ḥulkı oldı gün günden ziyâd
Ḥalk içinde oldı dizârı murâd

232. Tutdı şöhret şehr içinde gün gibi
Ḥaşmınuñ yüzi qarardı dün gibi

233. Ad-ıla meşhûr olup düşdi dile
‘Âlemi t oldurdu irhâşâtına[11a]

234. On yaşında oldı ayuñ pâresi

Ay u gün oldı anuñ âvâresi

235. Çün yigirmi yaşı irdi Muşt afâ
Buldı ‘âlem yüzi nûrından şafâ

236. Kesb-i dünyāya dūrişmezdi Resûl
Eylemezdi bu fenâ milki kabûl

237. Anuñ içün halk olınmışken cihân
İlt ifât itmezdi aña bir zamân

238. Zıkr iderdi dâ’imâ ma’būdını
Virmez idi nefsinüñ maqşūdını

239. Sevmiş idi Rabbisin hâdden birün
Tolmuş idi ‘ışk-ı Hâk ile derün

240. Almış idi içini taşını ‘ışk
Akudırdı gözleri yaşını ‘ışk

241. Hâk te’âlāya niyāzı çoğ-ıdı
Mâsivāya meyli aşlâ yog-ıdı

242. Anuñ içün oldı sultân-ı cihân
Anuñ içün oldı fahr-ı ins ü cân

243. Yumış-ıdı bu cihândan gözini
Ağzına almazdı dünyâ sözini

244. Nuşretu’llâh olmuş iken yâr aña
Fakr ile fahr idi dâ’im kâr aña²⁹⁶

245. Kara mankur olsa ger kalbün senüñ
Kîmyâsıdur bilürseñ fakr anuñ

246. Ol kemâlin artururdu fakr ile
Sen ki nokşân ehlişün hâlün bile [11b]

²⁹⁶ Bu mısradaki Hz. Peygamber’in “el-Fakru fahri” “*Fakirlik övüncümdür.*” Anlamındaki hadisine telmih vardır.

247. Bu arada ba'zı merd-i bî- başār
Muşt afā'nuñ faqrın añmadan kaçār

248. Böyle eydür kim sözün şādık degül
İntisāb-ı faqr aña lāyık degül

249. Lîk kendinün sözidür bî- debāt
'Âkıl olan aña itmez iltifāt

250. Müdde'idür gāfil u bīgānedür
Ṭab'ı gör ıssı yahūdīyānedür

251. Meyli olmağın bu fāniden yaña
Bir büyük nesne gelür dünyā aña

252. Yoḥsa va'llāhi tefahḥur ḥil'ati
Muşt afā' nun zīnetidür zīneti

253. Ger bülend ise senün de himmetün
Māluñ infāk it azalsun miḥnetün

254. Kādir oldığını aşḥāb-ı güzin
Virdiler Ḥaḳ yolına ey pāk-ı dīn

255. *Ḥaşredek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū ṣallū 'alā-ḥayri'l-enām

Fî-tezevvücihi 'aleyhi's-selām Ḥadice radiya'llāhu 'anhā

256. Geçdi bir kaç yıl daḥı ḥayrū'l-beşer
Zühd ü taḳvā içre oldu nām- ver

257. Muşt aşıl ṭā'at kılurdi şevḳ ile
İrdi yaşı pes yigirmi beş yıla

258. Gerçi zātında şerīf idi neseb
Ehl-i faqr idi velī ol zü'l-ḥaseb [12a]

259. Kesb-i māla eylemezdi ilt ifāt

Hâşıl itmişdi tevekkülde şebât

260. Tutmuş idi yüzini Hâk'dan yaña
Zerrece gelmezdi bu dünyâ aña

261. Gice gündüz zıkr iderdi muṭ ṭaşıl
Hiç ibâdetden degüldür munfaşıl

262. Mekke'de var idi bir ḥatun kişi
Ḥayr u iḥsân idi her dâ'im işi

263. Var-ıdı hem mālî anuñ bî-şümâr
Şehr eşrâfindan idi ol nigâr

264. Ger dir iseñ kimdür ol adı nedür
Zevce-i Aḥmed Ḥadice anadur

265. Muṣṭafâ'nuñ kavmine şalup ḥaber
Kârbānum var didi Şâm'a gider

266. Gelsün eylerse benüm sözüm kabûl
Kâfile sālâr olsun ol Resûl

267. Bu vilâyetde o sultân-ı mübîn
İşidürem añılur ğâyet emîn

268. Gönderüñ kim gelsün ol mâh-ı münîr
Kârbānum ḥalkına olsun emîr

269. Hâşıl olursa eger kim bu ğaraż
Cānum üzre eylemem biñ biñ 'ivaz

270. Didiler sözin Ḥadice ananuñ
Göñli oldu gitmege cānānenüñ

271. Pes Ḥadice eyleyüp şükr ü sipās
Bir de gönderdi bir ğonca libās [12b]

272. Ol libāsı geydi [vü] bindi hemân
Oldı Şâm'a kârbānıyla revân

273. Şām'a karşı ol meh eylerken sefer
Yolları uğradı bir deyre meger
274. Varup ol deyrün yanında kondılar
Dinlenüp bir dem t'a'āme şundılar
275. Her yaña kim Muşt afā olsa revān
Bir bulut aña olırdı pāsbān
276. Başı üzre cem' olup t ururdu ol
Tursa t urur yürise yürirdi ol
277. Deyr içinde gördi bir rāhib bunı
Muşt afā'dan cānibe t utdı yōni
278. Kalmayup şabra mecāli yüridi
Gözlerini eşk-i hasret büridi
279. Bulut görüp şems-i münir
Sür'at-ıla vardı ol merd-i başır
280. Düşdi şahuñ ayağına ağladı
Şaçdı âteşler yürekler t ağladı
281. Didi sen 'ālemlere t olsañ gerek
Enbiyānuñ hātemi olsañ gerek
282. Bu 'alāmet kim saña olmuş qarın
Gördüm İncil içre anı ben yakın
283. Çok zamāndur kim ben isterdüm seni
Hakk'a çok şükr olsun ırgürdi beni
284. Cān u gönülden kuluñam kılma red
Himmet eyle baña sultānum meded [13a]
285. Böyle didi dahı da'vet eyledi
Kārbān ehlin ziyāfet eyledi

286. Anda yatup ol gice şāh-ı cihān
Ertesi andan göçüp oldu revān
287. Yüridiler Şām'a bulunca vuş'ul
Çözdiler anda metā' ı az u bol
288. Halk üşüp bunların itdi ibtiyā'
Bī- nihāyet fā'ide itdi metā'
289. Bī- kuşur esbābı şatup gitdiler
Mekke'den yaña teveccüh itdiler
290. Yüridiler cā-be-cā idüp nüz'ul
Geldi bir gün Mekke'ye irişdi yol
291. İşşısın gördi Hādice oldu şād
Muşt'afā'ya sevgüsü oldu ziyād
292. 'Āşık olmışdı aña evveldeñ ol
'İşk anuñ kalbine kılmışdı hūl'ul
293. Bu idi gönlünde kim devlet bula
Ol ḥabībūñ ehl-i beytinden ola
294. Zāhir itmezdi velī sırdan eğer
Kimseye virmezdi rāzından ḥaber
295. Tā şol eyyām oldu kim ḳavm-i Res'ul
Didi ger varup ey pür-uş'ul²⁹⁷
296. Şol 'ivāz kim eyledük ikrār anı
Vir ki ister Aḥmed-i muḥtārını
297. Hārcımız vardur buyur ey ḥoş-nihād
Ol cüvān- baḥtı evermekdür murād[13b]
298. İşidüp anı Hādice kıldı cüş

²⁹⁷ Bu beyitte vezin aksamaktadır.

Āteş-i 'ışk itdi kalbinde huruş

299. İhtiyârı kalmayup pes didi ol
Söyleñüz aña beni kılsun qabûl

300. Şandılar ol dem Hâce itdi lâğ
Kavm-i Ahmed didiler kim kıl ferâğ

301. Senden ummazduk bunun gibi maqâl
Lâğa almak Ahmed'i gâyet vebâl

302. N'ola şimdi fakrı var ise anuñ
Nesl-i eşrafı degül mi Mekke'nün

303. Didi anlara Hâce ol zamân
Tañrı haqqı sözümi şanmañ yalan

304. Ger qabûl eylerse gerçek yâriyem
Ben anuñ cân-ile hizmetkâriyem

305. Mâlumi aña bağışlarum kamu
Tek qabûl itsün beni ol mâh-rû

306. Muşt afâ'ya virdiler bir bir haber
Cân ile kıldı qabûl ol mu'teber

307. Evlenüp pes anı aldı ol emîn
Zî-şeref kim aldı ümmü'l-mü'minîn

308. *Hâşredек söylense bu olmaz tamâm*
Sellimü şallû 'alâ-hayri'l-enâm

Fî-beyâni halveti'n-Nebiyyi 'aleyhi's- selâm ve ibtidâi nüzûli'l-meleki

309. Dahı andan şoñra ol şâh- ı cihân
N'eyledi benden işit bir bir 'ayân [14a]

310. Nice yıllar Haqq'a t â'at eyledi

Gice gündüz ‘ibâdet eyledi²⁹⁸

311. Geldi yaşı oldu kırkına yakın
Vaqt irişdi kim gele vahy-i mübîn

312. Buñda zıkr eyler Buḥārī bir ḥadīḥ
Kim inanmazsa aña olur ḥabīḥ

313. ‘Ā’işe böyle rivāyet eyledi
Aḥmed’ün ḥālin ḥikāyet eyledi

314. Didi kim gelmezden evvel Cebre’îl
Düşde vahy eylerdi ol şāh-ı celîl

315. Gördügi düşler gice anuñ hemân
İrtesi gün gibi olurdu ‘ayân

316. Şoñra sevdürdi aña Ḥaḳ ḥalveti
Ḥalveti-ile buldı Ḥaḳḳ’a ḳurbeti

317. Şehre yakın bir mağāra var idi
Ol mağāra bir mübārek ġār idi

318. Alup evden ekmegin şuyun Resûl
Pes varup ol ġāra eylerdi duḥûl²⁹⁹

319. Ḥalvet içün anda idüp niyyeti
Gice eyler [dâ’im ol] ṭ â’âti

320. ‘Ādeti bu idi dâ’im serverün
Ol nebîler serveri peyġamberün

321. Ḥalvetinde otururken bir gün ol
Aña gökden bir melek kıldı nüzûl

²⁹⁸ Bu beyitte vezin aksamaktadır.

²⁹⁹ Metinde pes gündüz varup ol ġārā eylerdi duḥûl şeklindedir. Vezin gereği yukarıdaki şekilde okunmuştur.

322. Bir yeşil kürsîde oturmuş melek
Türur ol kürsî havâda tütme şek [14b]
323. Girmiş âdem şüretine Cebre'îl
Böyle eyitmiş aña meger celîl
324. Muşt afâ'ya geldi Cibrîl ol zamân
Virdi *İkrâ*³⁰⁰ âyetini ol zamân
325. Olup andan şoñra her işde delîl
Muşt aşıl indi pey-a-pey Cebre'îl
326. Şoñı irdi hâlvettün devletlere
Cân fedâ anuñ gibi hâlvetlere
327. Hâlvettün gör âhîrinde salveti
Sevmeyen kimdür cihânda hâlveti
328. Hâlvet ile buldı maşşûdın nebî
Hâlvet ehlin sevmeyendür key ğabî
329. N'ola peygâamberlik olunsa naşîb
Cân murâdı vardur anda ey lebîb
330. Hâlvet itmek olsa her kimün işi
Hâkk'a irer ol be-hey ğâfil kişi
331. Hâlvete gir zîkr-i Hâkk'a kıl şürû'
Saña nûr-ı ma'rifet kılsun tûlû'
332. Ma'rifetsüzler yürür hayvân-miðâl
Hâk bu kim hayvân degül *belhum âda*³⁰¹
333. *Hâşre dek söylense bu olmaz tamâm*
Sellimû şallû a'lâ-hayri'l-enâm

³⁰⁰ Kur'ân-ı Kerim, Alak Sûresi, 96/1 “Yaratan Rabbinin adıyla oku”

³⁰¹ Kur'ân-ı Keim, Arâf Sûresi 7/179 “Hatta onlar daha da sapıktır.”

Fî- beyâni şürû'ihî'm fi'd da'veti bî- emri'llâhi te'âlâ

334. Pes habîbe oldu emr andan gide
Vara halkı dînine da'vet ide [15a]

335. Eyleye ol ğârdan şehre nüzûl
Hak te'âlânın Resûl'i ola ol

336. Kıldı da'vâ-yı nübüvvet ol emîr
Mu'cizâtı oldu gün günden münîr

337. İttiba' iden aña buldı na'îm
Uymayanlar oldılar ehl-i cahîm

338. Eyledi da'vet [ol] on yıl Ka'be'de
Kıldı müşrikler ziyâde 'arbede

339. Çekdügince nûr-ı Kur'an'ın 'alem
Kâfirün küfrin bakardı nâr-ı ğam

340. Virmek için dîn-i İslâm'a debât
Gösterürdi dürlü dürlü mu'cizât

341. Tutdı hep müşrikler aña ba'zı kîn
Cümleden artuķ Ebû Cehl-i la'în

342. Cem' iderdi ehl-i şirki yanına
Kaşd iderdi ol şerîfün kanına

343. Çün mu'în idi aña Hak nuşreti
Bulamazdı anlar aña furşatı

344. Dîn-i İslâm itdi gün günden zuhûr
İrdi eşnâm ehline ğâyet fûtûr

345. Çok kişi imâna geldi her taraf
Şehr içinde oldu mü'minler şeref

346. Toldı aşhâbıla eṭ rāf-ı Resûl
İtdi küfrün kevkebi naḥsı ufûl

347. Gün geçirmezdi gelürdi Cebre'îl
Ögredürdi Hakk habîbine delîl [15b]

348. Cem' idüp yanına aşhâbın habîb
Eyler idi anlara va'z-ı 'acîb

349. Cennet evşâfın cehennem hâlini
Rûz-ı mahşerde şırâṭ ahvâlini

350. Söyledükçe ol habîb-i pâk-bâz
Artururdi âhın aşhâb-ı niyâz

351. Bu tarîk üzre ṭutar idi debât
Böyle idi farz olunmadın şalât

352. Gice gündüz hây u hüy u şevk u zevk
Âh u vâhıla ṭ olardı taht u fevk

353. Da'vet itdi şonra mi'râca celîl
Geldi aña Cebre'îl oldı delîl

354. Anda görindi Hudâ peygambere
Anda emr oldı namâz ol servere

355. *Hâşre dek söylense bu olmaz tamâm*
Sellimû şallû 'alâ-hayri'-l-enâm

Fî- beyâni mi'râcihi emri şalâvatu'llâhu 'aleyhi ve's-selâmu

356. Âfitâb-ı naql açup yüzden niḳâb
Yine şark-ı ma'rifetden şaldı tâb

357. İster anı kim cihân pür-nûr ola
Dilleri mü'minlerün mesrûr ola

358. Ma'ni yüzinden niḳâbı ref' ide
Cân gözinden ğıll u ğıışşı def' ide

359. Zâhir ola bu kelâm-ı cân-fezâ
Kim ne yüzden gördi Rabb'ın Muşt afâ [16a]
360. Nice mi'râc itdi ol hayrû'l-beşer
Yidi kat gökden nice kıldı güzêr
361. Eylemişlerdür müfessirler beyân
Mü'miniseñ t utma sözümde gümân
362. Lîk kılmışlar burada ihtilâf
İhtilâfin anlaruñ şanma güzâf
363. Kimisi böyle dimişdür kim bu kâr
Düşde oldı kimi eydür âşikâr
364. Bunda söz çokdur velî budur şahîh
Var me'âlümde buna naql-i şarîh
365. Kim iki kez oldı mi'râc-ı Resûl
'Âkil olan bu sözi eyler kabûl
366. Biri düşde oldı biri âşikâr
Diñle kim zîkr eyleyem bi'l-ihtişâr
367. Düşde olanın demek lâzım degül
Vaşf-ı gülden zâhir olur bûy-ı gül
368. Uyanıklıkda olan mi'râcî ben
Nażma çekdüm nitekim dürr-i 'aden
369. Diñle imdi bir gice ol bedr-i tām
Kıldı yatsuyı Harem'de ve's-selām
370. Gitdi halk ol anda kaldı ol gice
Pes Hudâ Cibrîl'i şaldı ol gice
371. Didi var cennetden alup bir Burâk
Benden irgür Muşt afâ'ya iştiyâk

372. Bindür aña ol cihānda varumı
Al getür görsün benüm didārumı [16b]

373. Cennete ‘azm itdi Cebrā’il hemān
Tā Burāk ilte ḥabībe ol zamān

374. Gördi cennet çayırında Cebrē’il
Kim Burāk’uñ ḥaddi yok ḥ’ān-ı cemil

375. Gözleri kara ‘Arabca sözleri
Ādemī şekline beñzer yüzleri

376. Her birinüñ cebhesinde āşikār
Müntakış olmış Muḥammed ismi var

377. Her biri otlar gezer cennetde şād
Cennet otlağ anlara Kevder şuvād

378. Lık anlaruñ içinde bir semend
Egemiş geçmiş be-ğāyet derdmend

379. Ḥayret almış ‘aqlını ağlar müdām
Şöyle kim olmış yimek içmek ḥarām

380. Cennetüñ otlarına itmez naẓar
Āb-ı Kevder’den yaña kılmaz güẓer

381. Gördi Cebrīl vardı anuñ yanına
Āb-ı vuşlat şaçdı yanmış cānına

382. Didi aña n’oldı saña ey Burāk
Ne sebebeden böyle eylersin firāk

383. Ğayrı yoldaşuñ sürer zevk u şafā
Saña n’oldı āh idersin dā’imā

384. Didi Cebrā’il’e ol dem ol Burāk
Kim benüm cānumda var bir iştiyāk

385. Niçe biñ yıldır işitdüm bir nidā
Baña ol demden Һarām oldu ğıdā [17a]

386. Yā Muḥammed didiler bir kez hemān
Cānuma kār itdi ol ad ol zamān

387. Çağıran kimdür egerçi bilmedüm
Gözümün yaşın o demden silmedüm

388. ‘Āşık oldum āh aduñ ıssına
İşidem mi ol nidāyı ben yine

389. Gerçi cennetdür maḳāmum meskenüm
Çekdüğüm nār-ı cehennemdür benüm

390. Pes didi Cibril aña kim ey Burāk
Muştuluk kim āhire irdi firāk

391. Bu gice oldu müyesser Һacetün
Bu gice ref ‘ oldu cümle miḥnetün

392. Gel berü gel ber-murād ol bu gice
Gel berü maḳşūduñı bul bu gice

393. İrdi çün sem‘-i Burāk’a [bu] Һaber
Kalmadı bir zerre za‘findan eğer

394. Cān bıraḳdı cismine şevḳ-ı vişāl
Yirine geldi yine Һüsn ü cemāl³⁰²

395. Ol Burāk’a virdi zīnet Cebre’ıl
Cümlesinden eyledi anı cemil

396. Bir kızıl yāḳūt eyer urdı revān
Başına hem bir zümürüdden uyan

³⁰² Bu mısra sonunda “kemāl” ve “cemāl” kelimeleri birlikte kullanılmıştır. Yukarıdaki şekli vezin gereği kullanılmıştır.

397. Pes Burāk'ı alup ol dem Cebre'il
Muşt'afā'dan cānibe t'utdı sebīl
398. Vardı didi Muşt'afā'ya ey hümām
Hāk te'ālā eyledi saña selām [17b]
399. Didi kim binsün Burāk iltün aña
Bu gice mi'rāca gelsün Muşt'afā
400. Tırdı şevk-ıla yirinden ol güzīn
Tāze ābdest almağa t'utdı yüzīn
401. Çekdi Cibrīl ol Burāk'ı bindi şāh
Zıkr idüp Allāh'a kıldı 'azm-i rāh
402. Bindi bismi'llāh -ile oldu revān
Geldi kırsa irdi ol demde hemān
403. Enbiyā ervāhı karşı geldiler
'İzzet ile yoldan anı aldılar
404. Kıds'e irdiler idüp Hāk' a niyāz
Kıldılar anda iki rek'at namāz
405. Pes Resūl andan göge oldu revān
Kıpusı açıldı girdiler hemān
406. Cümle gök ehli idüp 'izzet aña
Didiler iy şāh-ı 'ālem merhabā
407. 'İzzet ise ancak olur ey habīb
Zi-sa'ādet kim saña olmuş naşīb
408. Yidi kat gögi bu resme itdi seyr
Her birinde gördi dürlü dürlü hayr
409. Her birinde itdiler ikrām aña
Didiler in'ām-ı Hāk'dur bu saña

410. Gördi her bir gökde hem ol şehsüvār
Enbiyādan bir nebī ʔ utmış ʔarār

411. Ādem'e evvelki gök olmuş maḳām
Geçdi yanından virüp aña selām [18a]

412. Olmuş idi hem ikinci āsumān
Ḥazret-i 'Īsā vü Yahyā'ya mekān

413. Yūsuf'a ʔıldı üçincide naẓar
ʔıldı dördincide İdrīs'e güẓer

414. Gördi Hārūn'ı beşinci gökde ol
Uğradı altıncıda Mūsā'ya yol

415. Çün yidinci ʔat göge ʔıldı vülūc
Gördi İbrāhīm aña ʔılmış 'urūc

416. Gördi bir bir anları ḥayrū'l-enām
Her birine ʔordı anlaruñ selām

417. Eyleyüp 'izzet selāmın aldılar
Her biri bu sırra ḥayrān ʔaldılar

418. Uğradı nice melekler üzre rāh
Çoḳ 'acā'ib gördi her bir gökde şāh

419. Geçdi andan Sidre'ye vardı Resūl
Cebre'il'i anda ʔoyup ʔ utdı yol

420. 'Arş u kürsī geçdi vardı ḥazrete
Vāşıl oldu tā maḳām-ı ʔurbete

421. Bezm-i ünse irişüp nūş ide cām
Ümmeti ḥaḳḳında ʔıldı ihtimām

422. Naḳl olunmışdur ki varduḳda ḥabīb
Luṭ f ile didi aña Ḥayy u Mücīb

423. Ne getürdüñ baña ey şāh-ı cihān
Tapuma senden gerekdür armağān
424. Didi ol demde Hūdā'ya Muştāfā
Kim benüm bir armağānum var saña [18b]
425. Armağāndur kim eger miðlin anuñ
Arasañ yokdur hazīnende senüñ
426. Didi ol dem Muştāfā'ya [ol] 'Alīm
Söyledüğüñ söz senüñ ġāyet 'azīm
427. Ol ne nesne ola ey bedr-i münir
Olmaya aña hazīnemde nazir
428. Didi Ahmed ey Hūdā-yı ins ü cān
Tapuña yokluk getürdüm armağān
429. Hāk te'ālā didi kim kıldum kabül
Vākı'ā yokdur hazīnem içre ol
430. Gösterüp çün kim tevāzu' tapuma
Armağān yokluk getürdüñ kapuma
431. Yokluğuñu eyleyem 'ayn-ı vücūd
Cümle mevcūda virem senden şühūd
432. Enbiyā'ya nūruñı bürhān idem
Ümmetüñ ümmetlere sultān idem
433. İki 'ālemde güzīn idem seni
Kaşr-ı 'izzetde mekīn idem seni
434. Ol gice söyleşdi ol hayru'l-enām
Hazret-i Hakk-ıla tokşan biñ kelām
435. Ahirü'l-emr oldı her hācet kabül

Menziline ‘azm ider oldu Resûl

436. Hâk te‘âlâ didi kim yâ Muşt afâ
Bir murâduñ var ki añmaduñ baña

437. Varıcağ bundan eyâ şâh-ı cihân
Ümmetüñ ister muḳarrer armağân [19a]

438. Pes namâzı armağân it anlara
Kim kılursa ğarḳ idem iḥsânlara

439. Gör namâzı kanda buldı Muşt afâ
Nereden almış getürmişdür saña

440. Başuña ol nûrdan bir tâcdur
Armağân-ı leyletü’l-mi‘râcdur

441. Vây aña kim bilmez anuñ ḳadrini
Men‘ ider nûr-ı hüdâdan şadrını

442. Pes kılup Hâk armağânını ḳabûl
Geldi menzilgâhına irdi Resûl

443. İrtesi aşḫâbına virdi ḥaber
Her birisi ḳutlu olsun didiler

444. Niceler diyüp degüldür bu şaḫîḥ
Kâfir oldılar zihî cehl-i ḳabîḥ

445. Mü’mini ayırmağa küffârdan
Ḳıldı mi‘râcı meḥekk ol zü’l-minen

446. *Hâşredek söylense bu olmaz tamām*
Sellimû şallû ‘alâ-ḥayri’l-enām

Fî- beyâni iltimâsi aşḫâbihi emen yed‘u a’le’l-müşrikîn

447. Ol gice bulup murâdına vuşûl
Varduğundan şoñra mi‘râca Resûl

448. Mekke'de bir yıl muķīm oldu yine
Mu'cizâtı 'ālemi t oldu yine
449. Tırdı bir yıl dağı 'avķ kıldı ol
Şöhreti tıtdı cihānı 'arz u t ūl [19b]
450. Elli üç yaşına irdi Muşt afā
Şan kılūba olmış idi kehrübā
451. Kılmağa ħalkı cehennemden emīn
Cehd iderdi *rahmeten li'l-'ālemīn*³⁰³
452. Böyle takrīr itmiş idi lā-yenām
Kim Medīne ola ol şāha maķām
453. Çün irişdi vaķt-i hicret gör 'aceb
Nice feyz oldu müsebbibden sebep
454. Düşmen oldu cümle müşrikler aña
Zemme āğāz eylediler her yaña
455. Azı-dı mü'minler añlar çoğ-ıdı
Şöyle kim hiç ħadd ü ħaşrı yoğ-ıdı
456. Şol kadar itdiler aşĥāba ezā
Her birinüñ cānına geçdi cezā
457. Didiler mü'minler olup müctemī'
Bunlaruñ bu şerri olmaz mündeфі'
458. Bunlaruñ şerrine olmaz intihā
Gelmeyince bunlara Ĥaķ'dan belā
459. Çāresi budur gelüñ kim varalum
Ol nebīler şāhına yalvaralum
460. Eyleyüp tā kim du'ā-yı müstecāb
Nāzil ola bunlara gökden 'azāb

³⁰³ Kur'ân- Kerim, Enbiyâ Sûresi, 21/107 “ *Ve seni sadece âlemlere rahmet olarak göndermişizdir.*”

461. Ola bunlara havāle şol belā
Kim olaydı ‘Ād kavmi mübtelā
462. Eyleye bunları ol renc-i ‘akīm
Pāre pāre rīze rīze nīm-e-nīm [20a]
463. Pes burayı muhkem idüp t urdılar
Vardılar ol hazrete yüz urdılar
464. Didiler kim ey bizüm sultānımız
İşbu derde dahı hem dermānımız
465. Kıldı müşrikler bize gāyet cefā
Luṭ f idüp kıl anlara bir bed-du‘ā
466. Bed-du‘ā kıl bunlara olsun helāk
Şerlerinden yir yüzini eyle pāk
467. Tā ‘ibādet içre lezzet bulavuz
Zikrimüzde fāriḡu’l-bāl olavuz
468. Döndi ol şāh-ı şefik idüp hit āb
Gör ne yüzden virdi aşhāba cevāb
469. Didi ben ol semte başmazam ayak
Kim beni rahmet diyü gönderdi Hāk
470. Rahmet iken ben olayım mı ‘azāb
Zulmete bā’id olur mı āfitāb
471. İsteyen şöñ demde vuşlat devletin
N’ola evvel görse hicrān şiddetin
472. Bir kişi olmağa yār-ı Muşt afā
Çok degüldür çekse bu deñlü cefā
473. Bunların cāhilligindendür bu hāl
İrte bir gün dahı olur [ol] hayāl

474. Bunlar için gelmişem dünyāya ben
Bunlar için rāzıyam ğavġāya ben

475. Bunlar için bulmuşam ‘izz ü ‘alā
Bunların ıslāhıdur maṭ lab baña [20b]

476. Her birisi umaram imān bula
Ḥaḳ te‘ālāya yarar kullar ola

477. Kanı bunlardan degil midür ‘Ömer
İçinüzde var mı anuñ gibi er

478. Enbiyā kim bizden öndiñ geldiler
Ḥaḳ-ıçün cān u cigerler deldiler

479. Kimisin kāfirler iki biçdiler
Kiminün ṭas-ıla kanın içdiler

480. Ḥaḳ te‘ālā kimine viridi zafer
Eylediler şabr-ile zehri şeker

481. Şabr idüp siz daḥı olun merd-i rāh
Görelüm ne gösterür emr-i İlāh

482. Bu söz ile hep tesellî eyledi
Büy-ı şefkatden tecellî eyledi

483. Bundan aña şefkatini ümmete
Ümmeti kurbān ola ol şefkate

484. Kāfire böyle idicek ol refi‘
Olmaya mı ümmete yarın şefi‘

485. *Ḥaşre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū şallū ‘alā-ḥayri’l-enām

Fî- beyāni tesliyeti’l-aşḥāb ve hicreti ‘aleyhi’s-selām

486. Pes şaḥābe bir zamān kıldı sükūn
Her ne Ḥaḳ'dan gelse virdiler boyun
487. Muṭ ṭaşıl müşrikler itdiler 'azāb
Gİtdükçe artar oldu ızṭ ırāb [21a]
488. Ḥaḳ Resūl'i gördi düşde bir maḳām
Kim anuñ ra'nālīgında yok kelām
489. Çevresi ḥurmālık olmuş ki latīf
Düşde rıḥlet kılmış aña ol şerīf
490. İrtesi rü'yāsın eylerken beyān
Geldi Cebra'il didi ṭurma hemān
491. Kim Medīne'dür maḳāmuñ rıḥlet it
Mekke'den aşḥābun-ile hicret it
492. Bunda ḳo küffarı kendü ḥāline
Ġuşşalanma kimsenüñ aḥvāline
493. Ayruġı ḳo sen yaraġuñ eyle ṭur
İsteyenler ṭapunu aña bulur
494. Pes Burāġ'ın gördi 'azm itdi Resūl
Devlet-ile Mekke'den gitdi Resūl
495. Yolda müşriklerden idüp çok ḥazer
Geldi āḥir maḳşada irdi sefer
496. 'Avn-ı Ḥaḳ ile yürüyüp Muṣṭafā
Ol yire geldi ki adıdur Ḳubā
497. Şehrüñ üsti yanına düşmişdür ol
Süre süre geldi aña irdi yol
498. Anda ulu bir ḳabīle var-ıdı
Ehli anuñ hep ūlū'l-ebşār-ıdı
499. Dirler-ıdı anlara 'Amr İbn-i Avf

Geldi şâh anlara irdi gitdi havf

500. Karşı çıkdılar Resûl'e her biri
Düzdiler kondurmağa bir hoş yeri[21b]

501. Mü'min olup hep it'at itdiler
Bir niçe günler ziyâfet itdiler

502. Eylediler bir güzel mescid binâ
Turdı anlarla beş on gün Muşt'afâ

503. Pes Medîne kavmine vardı haber
Kim Kûbâ'ya geldi şâh-ı mu'teber

504. İşidüp bu hâlini pîr ü cüvân
Gulgüle düşdi bütün şehre hemân

505. Hicret emr itmezden evvel Hâlık'ı
Çoğ-ıdı anda kulakdan 'aşıkı

506. Her biri şabr itmeyüp bu fırkate
Geldiler şâh-ı cihânı da'vete

507. Cân niðâr idüp tevâzu' kıldılar
Ayağın öpüp tazarru' kıldılar

508. Didiler kim luṭ f idüp şehre gelün
Nûr-ı imândan bize pertev şaluñ

509. Hep yoluñda cân-ıla mebzûlünüz
Her ne emritseñ efendi kuluñuz

510. Câna minnetdür senün her hizmetün
Şehre gel bize beyân kıl sünnetün

511. Çün bu resm-ile tazarru' itdiler
Kâ'il oldu şâhı alup gitdiler

512. Bindi sultân-ı cihân andan hemân
Öñüne düşdi añun halk-ı cihân

513. Geldi şehre konmadı hiçbir eve
Didi kim kanda çökerse ger deve [22a]

514. Anda nâzil oluram oldur konağ
Kim baña böyle olupdur emr-i Hakk

515. Çün bu sözi söyledi şah-ı cihân
Sür'at-ile işiden gitti hemân

516. Olmağa her biri [bir] murğ-ı şeref
Evleri öñüne kodılar 'alef

517. Tâ görüp anı deve mâ'il ola
Konup Ahmed ol eve rahmet t ola

518. Pes deve şehir içine idüp güzër
Kılmadı hiç kimse yemine nazâr

519. Şehir içinde var idi bir hoş makâm
Başka bir hürmâlik idi ey hümâm

520. Hem Ebû Eyyüb-i Enşârî ki var
Ol makâma olmuş idi hem-civâr

521. Çünkü bu hürmâliğa irdi deve
Vardı anuñ içine girdi deve

522. Çökdi anda pes inüp şah-ı cihân
Rahtını üstinden aldılar hemân

523. Didi peygâmbër bu şehir içre benüm
Emr-i Hakk-ıla buradur meskenüm

524. Çağıruñ bu bâğuñ ıssın gelsün ol
Bey' idüp kılsun bahâsını kabûl

525. Anda olanlar didi kim ey emîr
İrδ-ile iki yetimüñdür bu yir

526. Didi gelsünler çağırdılar hemân
Pes gelüp bağışladılar rāygān [22b]

527. Didi sultān itmezem anı kabûl
Tâ bahāsın almayınca olmaz ol

528. Gördiler kıymetsiz almaz ol kerīm
Kıymetin aldılar ol iki yetīm

529. Emr idüp aşhāba ol dem Muştāfâ
Didi gelsün eyleyen yardım bañâ

530. Cümle enşār u muhâcir geldiler
Ellerine âlet aşhâb aldılar

531. Kesdiler hurmâları bir bir hemân
Mescid için düzdiler evvel mekân

532. Anda bir kaç maqbere kıldı zuhûr
Didiler müşriklerüñdür bu kubûr

533. Emr idüp ol dem Resûl-i Kirdigâr
Ol kubûrî eylediler târ-u-mâr

534. Cümlesinüñ taşlarını sökdiler
Toprağın kazup yabana dökdiler

535. Bir yanında eyleyüp mescid binâ
Bir yanında ev buyurdu Muştāfâ

536. Yapılup olup gidince ol maķâm
Her evinde bişmelü olsa t'a'âm

537. Maţbah olmuşdı Ebû Eyyüb evi
Aña düşmişdi bu devlet pertevi

538. Konşuluk haķķın yirine kodı ol
Göre mi yarın cehennem odı ol

539. Zî beşâretler zihî zevk u şafâ
Koñşusu ola kişinüñ Muşt afâ [23a]

540. *Hâşre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū şallū ‘alā-ḥayri’l-enām

Fî beyāni ḥasedi ‘ulemāi’l-yahūdî ve ketmā inihüm el-**Hak** la ‘netühumu’llāh

541. Faḥr-ı ‘ālem kılmadın daḥı kudüm
Aldılar andan ḥaber ehl-i ‘ulüm

542. Ol yehūduñ mu‘teber ‘ālimleri
Ol Medīne şehrinüñ zālimleri

543. Ol kilāb-ı cīfe ol ehl-i ‘inād
Şüretā ‘ālim velī cāhil-nihād

544. Gelmedin şāh aldılar böyle ḥaber
Kim idermiş bu yaña Aḥmed sefer

545. Doymamış aşḥāb-ı kāfir ḳahrına
‘Azm ider olmuş Medīne şehrine

546. Böyledür *Keşşāf*uñ içinde cevāb
Kim işidecek bunı ehl-i kitāb

547. **Kor**ḳu geldi bunlara kim ol gele
Hak aña tābi‘ olup böyle ḳala

548. İtmeyüp raġbet re‘āyā bunlara
Gelmeye hergiz hedāyā bunlara

549. Pes gelüp bir araya gör n’itdiler
Vardılar Tivrāt’ı taḥrīf itdiler

550. Her ne vaşfı var ise peygāmberüñ
‘Aynı ile her şıfātın serverüñ

551. İki gözi sürmelü olduğunu
Yüzi nûrî ‘âleme t bulunduğunu [23b]
552. Orta olup ol sehî-servüñ boyı
Pāk ü ‘ālî bulunduğunu hem şoyı
553. Şacı bir pāre kıvırcık olduğın
Cümle endāmı yaraşuk olduğın
554. Hāk te‘ālā kılmışdur beyān
Kıldılar anı o mel‘ûnlar nihān³⁰⁴
555. Bozdılar Tivrāt’ı idüp ittifāk
‘Âlim iken oldılar ehl-i nifāk
556. Ol bekā mülküñi fenāya şatdılar
Göz göre cânların oda atdılar
557. Geldügi dem ol diyāra Muşt afā
Hāk’ı örtüp itdiler aña cefā
558. Eyledükçe varup ümmetler su’āl
Anlara gösterdiler rāh-ı dālāl
559. Didiler kim tâbi‘ olmañ buña siz
Görmüşüz Tivrāt içinde anı biz
560. Bu degildür server-i āhîr zamān
Ol hābîb-i hāzret ol şāh-ı cihān
561. Gözi gök olur anuñ kaddi t avîl
Şaçları sölpük nesebde key zelîl
562. Böyledür diyü yalanlar düzdiler
Göz göre Hāk’uñ kitābın bozdılar

³⁰⁴ Bu beyitte vezin aksamaktadır.

563. Niçeler vardur ki ‘ilm ü ma‘rifet
Virür anlara şekā vü şeyt anet

564. Bizi sen anlardan itme yâ İlâh
Sürme kapuñdan bizi ey pâdişâh [24a]

565. Cürmimizden eyle ‘afvuñla ħalâş
Fazl-ı ihsânıñ bize eyle menâş

566. Ol kişi dünyâdan imânla gide
Kim benüm bu sözüme âmîn ide

567. *Ĥaşre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimü şallū ‘alā-ħayri’l-enām

Fî-beyāni İslām ‘Abdullah İbn Selām

568. Gerçi ol zālimler idüp ittifāk
Fâ’ide kılmadı aşlā ol nifāk

569. Bir kişinüñ kim mu‘ini Ĥāk ola
Aña düşmān ne kadar furşat bula

570. Kim işidüp geldügin ĥayrū’l-enām
Cümle aşĥābı ile İbni Selām

571. Ayağına düşdiler varup hemān
Bir uğurdan oldılar hep müslimān

572. ‘Ālim iken cümle ‘ālimlerden ol
Cān u dilden varup şāha kıl

573. İttifākına kilābuñ uymadı
Tatlu cānın acı nāra kıymadı

574. İşte ‘ālim işte fāzıl işte rūĥ
İşte ‘ilminden bulan fetĥ u fütūĥ

575. Aña kim Ĥāk’dan ‘ināyet olmadı

Oğudı ammā hidāyet bulmadı

576. Pes işidildi bu kim İbni Selām
Mü'min oldı buldı Hakk'dan ihtirām [24b]

577. Geldi halkımāna andan fevc fevc
Turmadı deryā-yı İslām urdı mevc

578. Hem gelüp şahı ziyāret kıldılar
Hem girüp dīne şehādet kıldılar

579. Ol melek-hūyuñ cemālin gördiler
Şekl-i hūbın hasb-i hālın gördiler

580. Vaz'ını ahlākını seyr ittiler
Naqd-i imān kesb idüp hayr itdiler

581. Gördiler kim bir ulu şahib-cemāl
Bī-şebih ü bī-nāzır ü bī-miḍāl

582. Didiler yüzün görüp bāy u fakır
Bende olsun buña sultān u vezir

583. Ne cemāline bunuñ Yūsuf-miḍāl
Ne kemāli üstine var bir kemāl

584. Yüzine bir kez nazār iden hemān
Geldi imāna bi-'avni'l müste'an

585. Her ne ümmī kim anuñ gördi yüzün
Sürdi dilden ol münāfıklar sözün

586. Didi kim budur nebiler serveri
Budur ol ahir zamān peygāmberi

587. Hakk habibi olmağa lāyık cemāl
Bunda ikeñ ol bu olmamak muḥāl

588. Yüzünüñ nūrına gözler döyimez
Ayağın öpmeğe cânlar köyimez

589. Dine girdi her gelen bî-ihtiyâr
Raķş uran kim ağlayan kim zâr u zâr [25a]

590. Uymadılar sözine ‘âlimlerüñ
Nice ‘âlim nefesine zâlimlerüñ

591. Halka mâni‘ olımadı sözleri
Kara oldu her birinüñ yüzleri

592. Halk içinde şöyle maţ rûd oldılar
Bâb-ı Hakk’ dan dağı merdûd oldılar

593. Olup anlaruñ hadden bağru çāk
Oldılar âhir nifāk ile helāk

594. ‘İlmi-ile ‘âmil olmayan kişi
Böyle olur ‘ākıbet anuñ işi

595. Şabr-ile buldı murādın Muşt afā
Kıldı anlar şöyle hûr u mübtelā

596. Nice bulmasun ki bir sulţ ān idi
Turdığıyla hücet ü bürhān idi

597. Yoğ-ıdı anuñ gibi ehl-i edeb
And içerdi başına cümle ‘Arab

598. Halkatinde yoğ-ıdı kibr ü hased
Çağıran mazlûma eylerdi meded

599. Da‘vet itse bir fakır-i bî-nevā
Da‘vetine varur itmezdi ibā

600. Meclisine gelse bir merd-i ğarīb
Āşinālıklar iderdi ol habīb

601. Bir yetimi görse oğşardı anı
Bir fakiri görse eylerdi ğanī

602. Toprağ-ıla biridi yanında māl
Çekmez-idi māl için aşlā melāl [25b]

603. Her kime bir va‘de itse Muştāfā
‘Ahdine eylerdi elbette vefā

604. Yüzi gül enfāsı ‘anber-bū idi
Her kelāmı cān gibi tatlū idi

605. Kıymeti t onlardan almazdı şafā
Pādişāh-iken giyerdi bir ‘abā

606. Dönmez-idi kimseden vaqt-i cihān
Hak te‘ālāya iderdi i‘timād³⁰⁵

607. Hem bahādır hem hālīm idi o şāh
Hak yolında müstakīm idi o şāh

608. Zühd ü ‘ışkı cem‘ iderdi meşrebi
Tā‘at-i Hak’ı severdi kevkebi

609. Gice gündüz t ā‘ate meşgūl-idi
Hak katında lā-cerem maqbūl-idi

610. Hıccet-idi her biri Hak’dan bize
Turduğıyla olmuş idi mu‘cize

611. Şöyle idi hāşılı ol bedr-i tām
Kim görenler āna olurdu gulām

612. Ben anuñ vaşfin nice idem beyān
Zerreden olmaz güneş nūrı ‘ayān

613. Bir kişi vaşfinda yazsa biñ kitāb
Biñde birin eylemiş olur hisāb

614. Sözüme şahid bu kim Hayy ü ‘Alīm

³⁰⁵ Bu mısra da kafiye uyumsuzluğu vardır.

Didi Ku'rân'da 'alâ-hulkın-'azîm³⁰⁶

615. Çün hişâinden biraz olduñ habîr
Mu'cizâtı dañı diñle binde bîr [26a]

616. *Haşre dek söylense bu olmaz tamâm*
Sellimû şallû 'alâ-hayri'l-enâm

Fî-beyâni zikri mu'cizâtihi 'aleyhi's-şalâtü ve's-selâm

617. Şevk u zevk-ile yine ğavvâş-ı cân
Şaldı kendin bañr-ı 'irfâna revân

618. Ka'r-ı deryâdan kılup cevher şikâr
Tâ kıla 'aşıklar üstine niðâr

619. Cevheri anuñ kamu sult ândur
Muşt afâ'ya hibe-i Raḥmân'dur

620. Bu cihân gevherlerinüñ başıdur
Kıymeti ammâ anuñ gözyaşıdur

621. Mu'cizâtı cevheridür serverüñ
Ḥaḥ te'âlâ sevdügi peygâmbereñ

622. Pes kulağın t ut ki tezyîn eyleyem
Saña andan hişşe taḥmîn eyleyem

623. Böyledür nakl-i *Mevâkıf*da beyân
Şihḥatında bu sözi kılmañ gümân

624. Ol zamânda kim nebî olmuş Ḥabîb
Söylenürdi Mekke'de şî'r-i 'acîb

625. Çoğ-ıdî şâ'irler anda ki faşih
Gelmemişdi anlaruñ gibi melih

³⁰⁶Kur'ân-ı Kerim, Kalem Sûresi, 68/4“Ve muhakkak ki sen, mutlaka çok büyük bir ahlâk üzeresin.”

626. Hakk Resûl'i anlara gör n'eyledi
Hâzret-i Kûr'ân'ı ızhâr eyledi
627. Cümle şâ'irler aña t utdı yüzin
Tâ ki Kûr'ân'dan belîğ ide sözün [26b]
628. Söylemek kaçd eyleyen söz bulmadı
Sözleri Kûr'ân'a mânend olmadı
629. Her biri rüsvâ-yı 'âlem oldılar
Zerd olup ğayret ğamından şoldılar
630. Bir dağı bu kim Resûl-i Kirdgâr
Kalkup evden bir şabâh [olup] süvâr
631. 'Ammisi 'Abbâs evine t utdı râh
Anları İslâm'a da'vet itdi şâh
632. Yüz t utup dergâh-ı Hakk'a evvelâ
Şefkatinden kıldı anlara du'â
633. Didi kim yâ Rab budur senden murâd
Viresin bunlara imân 'itikâd
634. Bu du'âyı idicek şâh-ı cihân
Zemzeme düşdi eve ol dem hemân
635. Her taraftan söyleyüp dīvârlar
Kıldılar bir bir figân u zârlar
636. Sürmedin sulţân-ı 'âlem el yüze
Didiler âmîn âmîn ol söze
637. Hâzret-i 'Abbâs işidüp ol sözi
Mü'min oldu yaş-ile t oldu gözi
638. Bu 'acebdür kim meger bir gün Resûl
Gitdi bir şahrâya t oğrı t utdı yol

639. Şaḥn-ı şahrâda gezerken Muşt afâ
Yâ Resûlla'llâh diyü geldi nidâ
640. İki kerre geldi şâha bu kelâm
Bağdı eṭ rāfina ol ḥayrû'l-enâm [27a]
641. Bir ṭarafda bir ağaç kıldı zuhûr
Gölgesinde bir kişi yatmış uyur
642. Bir geyik var ayağında bir kemend
Ol ağaca bağlu ṭurur derdmend
643. Çün Resûl ol cānibe bağdı hemân
Söze geldi ol geyik açup dehân
644. Didi Allâh'ı seversen ey Resûl
Bu yaña gel sözümi eyle kabûl
645. Ben esîri bu kişi idüp şikâr
Eylemişdür işümi feryâd u zâr
646. Ol firâka göyinür ġāyet özüm
Kim bu ṭağda var benüm iki kuzum
647. Geldi öyin vaḳti anlar kaldı aç
Ey ṭabīb-i cān baña eyle ilâç
648. Gel ḥalâş eyle beni kim varayın
Açlığından anları kırtarayın
649. Ölmeden anları bir kez göreyin
Yüzümi hem yüzlerine süreyin
650. 'Ahd-ile göndere yâ cān u ciger
Varup andan yine gelmezsem eger
651. Şunlaruñ kılsın 'azâbın Ḥaḳ baña
Kim ilüñ nâ-ḥaḳ yire mālın ala

652. Pes Һalāş itdi varup anı Resūl
Ol aradan Һağa toğrı Һ utdı yol
653. Gitdi bir sā‘at geyik geldi girü
Añı server bağlamağa Һ utdı rü [27b]
654. UyҺusından uyanıp ol dem ‘Arab
Didi maқşūduñ nedür ey pür-edeb
655. Didi sultān-ı cihān ol dem murād
Olmasun sözüm Һ utup merd-i cevād
656. Bu geyik kim bağlıdur idüp kerem
Anı āzād idesin ey muҺterem
657. Çün bu sözi söyledi şāh-ı cihān
Şalıverdi ol ‘Arab anı hemān
658. Pes şehādet ide ide Һ utdı yol
Қuzıcıқlarına Һ oğrı gitdi ol
659. Bir daҺı bu kim meger bir gün Resūl
Mescide қılmışdı va‘z-içün duҺūl
660. Bir kimesne oldı nāgeh āşikār
Bir devenüñ üstine olmış süvār
661. Һile-yi şeytāna Һalk aldandılar
Bindügin anuñ uğurlıқ şandılar
662. Aldılar anı Resūl’e girdiler
Һālūñ aşlından Һaberler virdiler
663. Ol kişi ğāyet Һacālet bağladı
Һayretinden zārı zārı ağladı
664. Da‘vacıdan istedi şāhid Resūl
Şāhide gitmezden evvel daҺı ol

665. Kāpu ardından deve idüp ẖitāb
Söze geldi sözleri ‘ayn-ı şavāb
666. Didi ol Allāh’uñ adı-çün ki ol
İtdi sulṭ ānum seni gerçek Resūl [28a]
667. Ben bu şahsuñ mālkiyem kıyma aña
Çayrı kimse mālīk olmadı baña
668. Bu söz-ile ol ‘Arab oldu kavī
Vādi-i hacletde kaldı müdde’i
669. Bir daḥı bu kim kayaya vardı şāh
İssi günde ṯ utmuş idi aña āh
670. Varduğı dem bir kadeh şu virdiler
İçmedin ardından aşḥāb irdiler
671. İçdigünden soñra kendü Muşṯafā
Virdi aşḥābına ol kân-ı şafā
672. Ol kadeḥden her gelen nūş itdi āb
Eylediler anları bir bir ẖisāb
673. Şu içen yitmiş neferden çoğ-ıdı
Şu yine evvelkiden artuğ-ıdı
674. Ancaḳ anda oldu şanma bu kemāl
Niçe yirde zāhir olmuşdur bu hāl
675. İhtiyāç olsa seferde ey lebīb
Kimde şu var ise alurdi ḥabīb
676. Ellerin aña şokardı Muşṯafā
Şu revān olup aḳardı her yaña
677. Çeşme olup barmağınuñ arası
Şu aḳardı nitekim buz pāresi

678. Her arafdan alk idüp aa ulü
acetince her biri olurdı şu
679. Mu‘cizātından biri dağı budur
Kim inanmaz-ısa ālî yatlıdur [28b]
680. Taşrada koyun güderken bir ‘Arab
Aa bir āl oldu āyetde ‘aceb
681. Aldı bir urd ol oyundan bir uzu
Pes ‘Arab ol cānibe utdı yüzi
682. Vardı aldı urd elinden anı ol
urd aa gör kim ne yüzden şordı ol
683. Söyleyüp didi aa ey düşmenüm
Niçün olduñ rızķuma māni‘ benüm
684. İşidüp anuñ sözün didi ‘Arab
Böyle ayvān söylemek āyet ‘aceb
685. urd aa didi ne var bunda ‘aceb
Gösterür bundan ‘aceb işler ‘aceb
686. Kim virür ā’ib-i muṭlaķdan aber
řāh-rāh-ı azret-i aķ’dan aber
687. Geldi obān eyledi ālî beyān
Anı tařdıķ eyledi řāh-ı cihān
688. Didi kim āhir zamānda böyledür
aķ te‘ālā urdı uşı söyledür
689. Hem rivāyet eyledi İbni ‘Ömer
Kim abīb-i aķķ’ıla ılduķ sefer
690. Yolda bir řaķřa buluřduķ nāgehān
Da‘vet itdi pes anı řāh-ı cihān

691. İstedi ol dem ‘Arab andan delîl
Hakk Resûl’i didi ey merd-i sebîl
692. Râzı mısın kim şu karşıki ağac
Bunda hâzır ola kılmaya lecâc [29a]
693. Didi râziyem işâret itdi şâh
Ol ağac kopdı yirinden tı utdı râh
694. Yürüdi andan yiri yırtup revân
Geldi şâhuñ öñüne tı urdı hemân
695. Söze geldi serverüñ öñüne ol
Didi kim gerçek nebîsin yâ Resûl
696. Pes ağac ol aradan gitdi yine
Vardı kendünün evel ki yirine
697. Anı gördi geldi îmâna ‘Arab
Oldı îmânına anuñ bu sebeb
698. Bir dağı sult ânda budur mu‘cize
Menfa‘âtlidür be-ğâyet bu bize
699. Kim Medîne içre ol hayrî’l-enâm
Tutmuş- idi emr-i Hakk ile makâm
700. Bir haber çıkdı ki şehr-i Mekke’de
Kâfir içre var ziyâde ‘arbede
701. Cem‘ olup müşrikler itmişler yarak
Başlamışlar ‘azm-i râh için niṭ âk
702. Tâ Medîne üzre nâzil olalar
Hakk Resûl’ine muḳâbil olalar
703. Çevre alup şehri niçe mâh u sâl
İdeler aşḫâb-ile muḥkem kıtâl

704. Gıtdüğince bu haber buldı zühür
Düşdi İslâm ehline gâyet fütür
705. Didi peygâmbere ağız bir eyleñüz
Bu huşûşa re'y ü tedbîr eyleñüz [29b]
706. Pes didi Selmân ki ey hayrû'l-enâm
Kim benüm var hâṭırumda bir kelâm
707. Ol kelâmum bu ki lâzımdur size
Emr-i 'âlîñüz ola vârid bize
708. Şehrûñ eṭ rāfına hendek idevüz
Kâfirûñ kârını muğlaḡ idevüz
709. Hoş görüp emr eyledi hayrû'l-enâm
Âlet esbâb aldı aşhâb-ı kirâm
710. Hendek meşğûl iken anlar meger
Bir taraftan çıḡdı bir muḡkem ḡacer
711. Gerçi aşhâb itdi çok diḡkat aña
Lîk hergiz döymedi âlet aña
712. Didiler sulṭâna anuñ ḡâlini
Tutdı şâh ol cânibe iḡbâlini
713. Üstine varup külüng aldı ele
Kim anuñla ol taşuñ baḡrın dele
714. Urdı taş gerçi kim kılmadı kâr
Lîk ol taşdan zühür itdi şerâr
715. Bir daḡı urdı yine kıldı zühür
Ol ḡacer içinde ol evvelki nûr
716. Hem üçincide yine oldu bu ḡâl
Pes feraḡ-nâk oldu ol şâhib-cemâl

717. Didiler kim niçün olduñ böyle şād
Didi şükr olsun ki hāşıldur murād
718. Kim hūrūc itdükde evvelki Leheb
‘Arz olındı hep baña milk-i ‘Arab [30a]
719. Hem ikincide ‘Acem kıldı zuhūr
Rüm’ı ‘arz itdi üçinci def’a nūr
720. Hāk te‘ālānuñ budur kim hikmeti
Žabt idüp şer‘ümle bu üç milketi
721. Çün haber virdi bu yüzden Muşt afā
Hep münāfıklar gülüşdiler aña
722. Didiler kim kendü kāfirden zebūn
Bunda t urmış beglik ister gün-be-gün
723. Başını kurtarmağa yok çāresi
Rüm u Şām almağ ne yüzler kıaresi
724. İftirādan pāk-iken ol zāt-ı pāk
Söyleyüp bu sözi oldılar helāk
725. Sen dağı gel ‘ibret ile kıl nażar
Fikr idüp gerçək midür gör ol haber
726. Fetḥ olup milk-i ‘Arab evvel kadem
Şoñra fetḥ olmadı mı andan ‘Acem
727. İkisinden şoñra Rüm olmadı mı
Sözleri şıdka rüsüm olmadı mı
728. Fikr ider olsağ bu kāfidür bize
Hiç gerekmez bundan artuğ mu‘cize
729. *Hāşre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimü şallu ‘alā-ḥayri’l-enām

Fî- beyânî kudûmî'l müşrikîn ve haşirihumî'l Medineti ve hezimetihüm

730. Mekke'den çün oldı müşrikler süvâr
Yürüdiler kılmayup hergiz karar [30b]

731. Gice gündüz yürüdiler haşş u 'âm
Tâ Medîn'üstine şalınca hıyâm

732. Geldi leşker kondı birbir bî-şümâr
Şehrüñ eṭ rāfını kıldılar hişâr

733. Çün gelüp çadırlarını kırdılar
Ḥendeḵ üzre cenge bünyâd urdılar

734. Şâh-ı merdân Tañrı aslanı 'Alî
Hem bahâdır hem dilâver hem velî

735. Ḥendeḵ üstinde yıḵup atdı birin
Nâr-ı düzâḥ itdi Mâḥûnuñ (?) yirin

736. Çünki ol mel'ûnı bî-rûḥ eyledi
Leşker-i küffârı mecrûḥ eyledi

737. Bulmadılar şehre kâfirler zafer
Bildiler kim zâ'id oldı bu sefer

738. Cânlarından cümle bizâr oldılar
Kaldılar ḥayretde nâçâr oldılar

739. Nâgehân bir gice ol Perverdīgâr
Şaldı bunlar üstine bir rûzgâr

740. Başlarına yıḵdı hep çadırların
Şalıvirdi atların ḵatırların

741. Ol gice bu heybeti çün gördiler
Çın seherden ayağı götürdiler

742. Çün yıkıldı gitdi şeyṭân leşkeri

Nice şeytân ‘ayn-ı hüsrân leşkeri

743. Ehl-i İslâm oldılar hep şād-kām
Bildiler kim kâfire fırsat haram [31a]

744. Didiler ‘ayn-ı zaferdür bu bize
Yoğ-ımuş küffardan kayğu bize

745. Maşlahat gördi Resûl-i Kirdgâr
Kim çıkup aşhâb-ile ola süvâr

746. Kâfirün kılmağa bağrın iki şek
Yürüdi ardınca bir iki konağ

747. Cins-i kâfirden kimesne bulmadı
Geçdi mel’unlar yitişmek olmadı

748. Döndi aşhâb-ile andan ol kerîm
Kim gelüp ola makâmında mukîm

749. Geldi ehl-i beytine bulup felâh
Lîk belden dahı çözmeden silâh

750. İndi şâh-ı enbiyâya Cebre’il
Didi kim saña selâm itdi Celîl

751. Vaz’a girmiş nitekim ehl-i silâh
Ağ imâme geymiş ammâ pür silâh

752. Didi Hakk emri budur kim t urasın
Bu taraf kâfirlerini urasın

753. Turma kim saña eyâ cân gevheri
Muntazırdur hep melâ’ik leşkeri

754. Turdı şâh aşhâb-ile oldı süvâr
Milket-i küffârı kıldı târumâr

755. Ne diyâra eyledilerse güzer
Leşker-i İslâm’uñ oldı hep zafer

756. Virmek için dīn-i İslām'a zuhūr
Uğraduğı yiri itdi nār u nūr [31b]

757. Nāzil olduğınca āyāt-ı kıtāl
Eyledi küffār ile ceng ü cidāl

758. Her t̄ araf sürdi ğazālar eyledi
Cān-ı küffāra cezālar eyledi

759. Şöyle kim on yıl içinde Muşt̄ afā
Eyledi küffāra on t̄ okuz ğazā

760. Söz niçe yirden alınmışdur şaḥīḥ
Vardur bu söze hem naḥl-i şariḥ

761. 'Ādeti bu idi kim şāh-ı cihān
Bir diyāra gice varırdı hemān

762. Şubḥ irişdükçe okınursa ezān
Anlara server de görmezdi ziyān

763. Ger okınmazsa hemān ol mu'teber
Eyler idi anları zīr ü zeber

764. On yıl içre dīni a'lā eyledi
Kāfire özge temāşā eyledi

765. Dīn-i İslām'ı a'lā-vechi'l-kemāl
Kıldı ızhār ol Resūl-i zū'l-celāl

766. Ümmete tebliğ-i aḥkām eyledi
Şer'inüñ erkānın iḥkām eyledi

767. Mekke şehrin feth idüp buldı Resūl
'Avn-ı Hāk ile murādına vuşūl

768. Ehl-i şirki ḥor idüp ḥāk eyledi
Bütlerinden Ka'be'yi pāk eyledi

769. Bu aralıklarda ol şâh-ı ğuzât
Gösterürdi dürlü [dürlü] mu‘cizât [32a]

770. Gâh olurdı kim irişüp ‘avn-i Hhk
Gökdeki ayı iderdi iki şak

771. Gâh olurdı bir avuç tı opırağı şâh
Kâfir üzre atup eylerdi tebâh

772. Ağulı bişmiş koyun kuzı aña
Söyleyüp didi yime benden şehâ

773. Mu‘cizâtına nihâyet yoğ-ıdı
Her kemâlâtına ğâyet yoğ-ıdı

774. Tutmuş ıdı hâşılı anuñ debât
Cümle a‘zâsında niçe mu‘cizât

775. Her birin ger eyler olursak hisâb
Ne beyân eyler ihât a ne kitâb

776. *Hâşre dek bu söylense olmaz tamâm*
Sellimû ş allû ‘alâ-ğayri’l-enâm

Fî-beyâni zıkrı mevti’n-Nebiiyyi Şalla’llâhu te‘âlâ ‘aleyhi vesellem

777. ‘Âleme şaldum yine âteş-misâl
Dil evinden bir harâretlü maķâl

778. Her kime düşse ol âteşden şerâr
Eyler esbâb-ı vücûdın külli nâr

779. Nice âteş âteş-i hasretdür ol
Milk-i cânı ‘âşıkâ âfetdür ol

780. Ehl-i imân kalbini zâr eyler ol
Bülbül-i cânı semender eyler ol

781. Didigüm âteş yürekler tı aşurur

Cüş-ı dil mevcini başdan aşurur [32b]

782. Her ne cāna ol sirāyet kılsa āh
‘Āleme andan düşer dūd-ı siyāh

783. Zāhiren şol gördüğün āteş ki vār
Andan artuğdur bu āteş şad hezār

784. Kim bu şol bāt ın yüzünüñ odıdur
Muşt afā mevti sūzınuñ odıdur

785. Kātı göynüklü haberdür bu haber
Taşra³⁰⁷ şūr olsa buña döymezer ciger

786. Yana yana anı eylersem beyān
Oda yanar qorqarum cümle cihān

787. Mü’minüñ hod kanlu gözi yaşlıdur
Kalbi yufka kara bağı yaşlıdur

788. Hey nice döysün za’if ümmet aña
Kim cihāndan rihlet ide Muşt afā

789. Ola bu dār-ı fenādan ol revān
Kangı cānsızdur ki kılmaya figān

790. Āh kim ben n’eyleyem cān u seri
Gitdi çün ol milk-i cānuñ serveri

791. Ben ki açdum bu beyān içün dehān
Söz ile yandum t utuşdum ne beyān

792. Derd-i fırkatden şikāyet kılmışam
Dildeki sözüm hikāyet kılmışam

793. Ben nice yazam anuñ ahvālını
Bülbüle şorma hazān ahvālını

³⁰⁷ Metinde “taşrada” şeklindedir. Vezin gereği yukarıdaki şekilde okunmuştur.

794. Bu beyāndan ŧanma kim ‘āciz degül
Lîk terk itmek dahı cā’iz degül [33a]

795. Pes kulağun ŧut baña diñle kelām
Kim nice kıldı sefer hayrū’l-enām

796. Bu fenā ilden ŧutup rāh-ı vuşul
Bu beķā milke nice göçdi Resul

797. ‘İbn-i ‘Abbās ile Cābir didiler
Mıŧır-ı ma’nide ŧekerler yidiler

798. Kim Resul’e çün getürdi Cebre’il
*Sûre-i Feth*³⁰⁸ kılup mevte delil

799. Cebre’il’e didi ol dem Muŧafā
Bunda bir dürlü işāret var baña

800. Cebre’il didi aña kim ey habīb
Āhiretde bundan a’lādur naŧīb

801. Bu fenādan budur ey hayrū’l-enām
Cennete gel gör ne yüzdendür maķām

802. Nice bir bu dār-ı firķatde firāk
Kıl viŧāle ŧimdiden ŧoñra yaraķ

803. İŧidüp bunu Resul-i Zül’celāl
Çağırup didi Bilāl’e yā Bilāl

804. Yüri var it cümle aŧhāba nidā
Mescide gelsün ķamu bay u gedā

805. ŧutup emrini nidā kıldı Bilāl
Mescide cem’ oldu mecmū’-ı ricāl

806. Geldi sulķān gözi yaŧlu beñzi sāz

³⁰⁸ Fetih Sûresi Kur’ân-ı Kerim’de 48.sıradaki sûredir.

Kıldı bunlarla iki rek'at namāz

807. Çün namāzı ḥatm idüp virdi selām
Gitdi minberden yaña ḥayrū'l-enām [33b]

808. Çıkdı minber üzre kıldı Ḥaḳḳ'a ḥamd
Pes naṣīḥat sözlerini kıldı 'ahd

809. Didi aşḥābına ol dem ey kirām
Kim budur benden size āḥir kelām

810. Ḥaḳ kitābını bilüp nūr-ı baṣar
İdesiz 'āyetden 'iṣyāndan ḥazer

811. Diniñüz üzre olup ḍābit-ḳadem
Sünnetüm üzre olasız dem-be-dem

812. Şaḳınuñ şeyṭāna uymañ merd oluñ
Şevḳ ile zıkr eyleñ ehl-i derd oluñ

813. Zıkr-i Ḥaḳ dan ġāfil olmañ bir nefes
Tā cehennem size olmaya ḳafes

814. Kimsenüñ 'ırzını hergiz yıḳmañuz
Bir nefes Ḥaḳ t'ā'atinden çıḳmañuz

815. Günde beş kez eyleñ Allāh'a niyāz
Kim 'ibādetüñ re'isidür namāz

816. Oldur evvel şorılan rüz-ı ḥisāb
Eksük olursa muḳarrerdür 'azāb

817. Ger tamām eylerseñüz anı edā
Birine biñ ola cennetde 'aṭā

818. Olmayalum dirseñüz yarın 'uṣāt
Mālınıuzdan virmemek itmeñ zekāt

819. Kim ki virmezse zekātın mālınıñ
Göre yarın şiddetin aḥvālinüñ

820. Kızdırup mālın cehennemde Hūdā
İdiser anuñla cānına cezā [34a]
821. Līk Hāk emrin kıyanlar yirine
Bulıslardur yidi yüz birine
822. Farz olupdur hem size bir ay orūc
‘Ömrünüzde hacca bir kez hem hurūc
823. Eyleñüz anı ki Hāk ide kabūl
Kādir olan kişiyē lāzımdur ol
824. Hem zinādan şakınuñ içmen süci
Tā ‘azābın çekmeyesin şoñ uci
825. Katl-i nefis itmekden eyleñ ihtirāz
Söyleyün kızb-i hakikat ger mecāz
826. Seyyi’āt ehlin mesāvi eylemeñ
Kendünüz aña müsāvi eylemeñ
827. Dā’im eylen kāfir üstine ğazā
Kimseye itdürmeñ emr-i nā-sezā
828. Kanda bir bid‘at görseñüz zā’il kıluñ
Fıska şer‘üm perdesin hā’il kıluñ
829. Kağıñuz ihyā iderse sünnetüm
Yarın olur ol benüm hāş ümmetüm
830. Her ne benden gördünüz ‘ilm-i ‘amel
Anuñ üzre oluñ irince ecel
831. Öğrenüñ birbiriñüzden ‘ilm-i dīn
Olasuz yarın cehennemden emīn
832. Dinünüz bābına himmet eyleñüz
Oğul oğlına vaşiiyyet eyleñüz

833. Dîn-i Hâk tâ haşre dek bâkî olâ
Cümleñüz yarın şefâ'atler bulâ [34b]

834. Ğafil olmañ ben gider oldum gider
Emr-i Hâk'dan kişie *eyne'l-mefer*³⁰⁹

835. Ben ider oldum cihândan irtiḥâl
Siz esen ḳaluñ eyâ ḥayrû'r-ricâl

836. Ben yöneldüm yola siz bâkî oluñ
'Ömrüñüz olduḳça devletler buluñ

837. Ben sefer ḳıldum ḥabîbümden yaña
Âḥiret ḥaḳḳın helâl eyleñ baña

838. Çün buyurdi Muşt afâ bu sözleri
Yaş ile ṭ oldı mübârek gözleri

839. Bir zamân ağladı kendin yeñmedi
Pes mübârek gözlerinden diñmedi

840. Göricek bu ḥâlî aşḥâb-ı niyâz
Zâhir itdiler hemân süz u güdâz

841. Diñleyüp şâh-ı cihânuñ sözini
Yire urdı her biri kendözini

842. Bir ağızdan ağlayup zâr itdiler
Âh u vâhı dilde tekrâr itdiler

843. Didiler kim biz neye uğraduḳ âh
Ayrılır mı göz göre bizden o şâh

844. Şubḥ-ı devlet vâh şâm oldı bize
Ṭatlu dirlikler ḥarâm oldı bize

³⁰⁹ Kur'ân-ı Kerim, Kıyamet Sûresi, 75/10 " O gün insan der ki: "Kaçacak yer nerede?" Hayır hiçbir sığınacak yer yoktur."

845. Vây n'olaydı görmedin bârî bunı
İrmiş olaydı bize ölüm günü
846. Yirde bunlar minber üstinde Resûl
Zâr u zâr ağlaşdılar âhırle ol [35a]
847. Didi yârânına kim itmeñ fiğân
Göziñüzden dökmeñüz eşk-i revân
848. Aşşı itmez çeşm-i hûn-bâr ağlamak
Emr-i Hakk'a eylemez kâr ağlamak
849. Gel dinildi çün buña n'itmek gerek
Çare budur kim hemân gitmek gerek
850. Lîk sizden isterem kıavl-i şavâb
Bir su'âlîm var size virûñ cevâb
851. Kim beni Hakk size gönderdi Resûl
İtdi mi benden size Kur'ân vuşûl
852. Emrini Hakk'ıñ koduñ mı yirine
Cân eritdüm mi anuñ her birine
853. Hakk'un ahkâmını kılduñ mı beyân
Eyledüñ mi dîn-i İslâm'ı 'ayân
854. Yoḥsa Hakk emrinde kıldum mı kuşûr
Kimseye nâ-hakk yire kıldum mı zûr
855. Didiler hâşâ ki sen zulm idesin
Toğrı yolu koyup eğri gidesin
856. Sen bize iḥsânları itdüñ bî-ğaraż
Hakk te'âlâ eyleye biñ biñ 'ivaz
857. Döndürüp râh-ı ḍalâletden bizi
Behremend itdüñ hidâyetden bizi

858. Düzah iken cennet itdün yirimüz
Hızmetünde kâşırız her birimüz

859. Didi hep şahid misüz yarın aña
Didiler şahidlerüz ey pür-hayâ [35b]

860. Hakk'a şükr idüp didi ol dem Resül
Cân murâdı bu idi buldum vuşül

861. Minber üstinden pes ol şah-ı güzîn
Elvedâ idüp nüzül itdi hemîn

862. *Hâşre dek bu söylense olmaz tamâm*
Sellimû şallû 'alâ-hayri'l-enâm

Fî-beyâni şiddeti za'âfchu 'aleyhi's-selâm ve imâmetihi Ebu Bekri's-
Şiddik *radıya'llâhu 'anhu*

863. Çünkü indi minber üstinden Resül
Âfitâb-ı vechi gösterdi ufül

864. Bulmadı cisminde hıffetden nişân
Ol gün ol meh t utulup yitdi hemân

865. Zerd-reng oldukça ol bâğ-ı cemâl
Dillerinde halkuñ arturdu melâl

866. Beñzi bozulmuşdı hep yârânınuñ
Görmesün kul fırkatin sultânınuñ

867. Ğalib oldukça vücūdında maraz
Artururdu şükrini ol bî-ğaraž

868. Her namâzı çünkü okınsa ezân
Aña n'eylerse idüp şah-ı cihân

869. Kalkup ol sa'âtde alurdu vužû'
Niçe niçe mescide t utardı rû

870. Eyleyüp Hâk t̤ â'atine ihtimâm
Varup aşhâbına olurdı imâm
871. On sekiz gün hastelik çekdi Resûl
Kılmadı türlü cemâ'at bu gün ol [36a]
872. 'Âkıbet bir dürlü dahı oldu hâl
Mescide varmağa kalmadı mecâl
873. Pes şalât-ı şubha oğındı ezân
Geldi bir bir mescide halk-ı cihân
874. Gelmedi şâha biraz katlandılar
Her biri ğam odlarına yandılar
875. Pes Bilâl'e didiler kim yürü vâ
Gör n'îçün gelmez Resûl-i Kirdgâr
876. Vardı kapu kaçdı ol demde Bilâl
Eyledi peygâmbere hâlin su'âl
877. Fâtıma didi Bilâl'e kim Resûl
Kıldı za'findan bizi ğâyet melûl
878. Söyleşürken kapuda bunlar kelâm
Bildi şavtıdan Bilâl'i ol hemân
879. Da'vet itdi içeri girdi Bilâl
Didi bu gün yok vücûdında mecâl
880. Var Ebû Bekr'e ilet benden selâm
Ol benüm aşhâbuma olsun imâm
881. Vardı şâhuñ didigün didi Bilâl
Düşdi aşhâb içine ğâyet mecâl
882. Pes Ebû Bekr'e didi bây u gedâ
Gel imâmet hizmetün eyle edâ

883. Çünkü varup açdı tekbire dehân
Aklı başından gidüp düşdi hemân

884. İşidüp bu hâlün aşlından kelâm
Ğayret-ile geldi ol hayrû'l-enâm [36b]

885. Geldi bunlarla namâza ol güzîn
Kıldı dağı bunlara döndi yüzîn

886. Didi ben bu gün sefer itsem gerek
Rıhlet idüp menzile yitsem gerek

887. Siz dağı bir gün gelürsüz ol yaña
Tâ'at ü taqvâdan olmañuz cüdâ

888. Ğafil olmañ er gibi oluñ didi
Cehd idüp Hâk rahmetin buluñ didi

889. Pes t urup aşhâbına virdi selâm
Hücre sine gitdi ol hayrû'l-enâm

890. Nice nice yürüyip andan Resûl
Ol mübarek hücreye kıldı duhûl

891. *Hâşre dek bu söylense olmaz tamâm*
Sellimü şallû 'alâ-hayri'l-enam

Fî-beyâni vefâtihi 'aleyhi's-selâm ve nüzûl-i 'Azrâ'il 'aleyhi's-selâm

892. Hücre sine girdi çünkim ol emîn
Düşdi ğâyetde zebûn oldı hemîn

893. Kıldı 'Azrâ'il'e vahy ol dem İlâh
Kim habîbümden yaña kıl 'azm-i râh

894. Var eger râzî olursa Muşt afâ
Rıfķ-ile kabz it getür rûhın baña

895. Emr-i Hâk üzre irişdi kapuya

İstedi izn irmek için t apuya

896. Çünkü izn aldı girüp virdi selām
Aldı ‘izzetle selāmın ol hümām [37a]

897. Şordı ol dem aña ol hayrū’l-beşer
Didi maşşūdun nedür it mu‘teber

898. Didi budur hizmetüm kim ey şefi‘
Hak buyurdu emrüne ola muṭ i‘

899. Rūh-ı pākün kā’il-iseñ kabz idem
Kā’il olmazsañ yine dönem gidem

900. Didi ‘Azrā’il’e ol dem ol cemil
Kandadur şimdi habib-i Cebre’il

901. Kandadur ol gördün-ise vir haber
Baña gelmez mi ‘aceb ol mu‘teber

902. Didi sizden yaña yol sürmişem
Ben anı evvel ki gökde görmişem

903. Cem‘ olup gelmiş feriştehler aña
Muṭ t aşıl her biri eylerdi ‘azā

904. Kılmadın sözüni ‘Azrā’il tamām
Geldi Cibril irgürüp Hak’dan selām

905. Gördi Cebra’il’i didi Muṭ t afā
Hak neler hāzırladı vaşf it baña

906. Didi açup cennetün kapuların
Tāze kılmışdur gül-i hoş-buların

907. Didi tekrār aña ol hayrū’l-beşer
Hak ne hāzır kıldı baña vir haber

908. Didi Cebra’il aña kimi refi‘
Hak seni kılsa gerek yarın şefi‘

909. Didi bir dağı Resūlu'llāh aña
Kim ne hāzır eylemişdür Hāk baña [37b]

910. Didi kıldı cenneti ğayra harām
Ümmetünle girmeyince sen tamām

911. Bu sözi çünkim işitdi Muşt afā
Hamd idüp Mevlā'sına sürdi sefā

912. Pes vaşıyyet kıldı didi yā 'Alī
Kim seni ben emrūme kıldum vaşī

913. Kıl namāzum eyle aķ bezden kefen
Hem yuyasın İbn-i 'Abbās ile sen

914. Çün vaşıyyet itdi kıldılar kabül
Döndi 'Azrā'il'e didi ol Resül

915. Gel berü Hāk hızmecin eyle edā
Cānumı yakdı benüm şevķ-ı lıķā

916. Çünki 'Azrā'il'e izn oldu hemān
Vardı kabz-ı rūh idüp oldu revān

917. *Hāşre dek bu söylense olmaz tamām*
Sellimü şallū 'alā-ħayri'- enām

Fī-beyāni definihi 'aleyhi's-selām ve's şalātü 'aleyh

918. Geçdi çün ol rahmetenlil-'ālemīn
Tutdı cümle 'ālemi āh u enīn

919. Her kişinün gözi yaşı oldu nehr
Nāleden deryāleyin çalkandı şehir

920. Āh u feryād oldu aşhābuñ işi
Bezdi kendü dirlüğinden her kişi

921. Şöyle bozıldı Ebū Bekr ü 'Ömer

Şan t utıldı gökdeki şems ü kamer [38a]

922. Āh idüp eydürdi ‘Osmān u ‘Alī
Kanda gitdün ey nebiler ekmeli
923. Yüz yire urup Ḥasen birle Ḥüseyn
Gözlerin kan yaşla kılmışlardı ‘ayn
924. Bir t arafdan Fāt ıma dökerdi kân
‘Ā’işe bir yaña eylerdi fiğân
925. Şol kadar ağlaşdı aşḥāb-ı kirām
Āh u efgân t utdı dünyâyı tamām
926. Rûz-ı maḥşer oldı gūyâ günleri
Āh u efgāndan boğuldı ünleri
927. Gözlerinde kalmadı eşk-i revân
Her birisi düşüp oldı nâ-tüvân
928. Gördiler kim bu ğamuñ pâyânı yok
Bildiler bu yaranuñ dermânı yok
929. Çün oñulmaz bu yürekler yaresi
Didiler şabr eylemekdür çâresi
930. Her vaşiiyet kim buyurmuşdur Resûl
Aña meşğûl oldılar ehl-i ‘uḳûl
931. Şoydılar ol ḥabîbi pâk yudılar
Emrini bir bir yirine qodılar
932. Ḥâzır olmuşdı kefenler açdılar
Üstine cennet gül-âbın şaçdılar
933. Şardılar peygâmberi andan hemân
Cem‘ olup kıldı namâzın ins ü cân
934. Hem melâ’ik eyleyüp Ḥaḳḳ’a niyâz
Kıldılar sulṭ ānuñ üstine namâz [38b]

935. Pes şaḥābe getirüp peygamberi
Ravzasına ḳodılar ol serveri

936. Döndiler dilde ḥarāret gözde ḥūn
Didiler *innā 'ileyhi rāci'ün*³¹⁰

937. *Ḥaşre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū ṣallū 'alā-ḥayri'l-enām

Fī- beyāni ḥikāyetin mine'l-ḥikāyâtı ve'n- nushi li'l-müstemi'in

938. Gıtdüğinden şoñra sult ān-ı cihān
Olmuşıdi mescid aşḥāba mekân

939. Evde çāre bulamayup yaraya
Eglenürlerdi gelüp bir araya

940. Gündüzün anda gice evde fiğān
Bunı ḳılmışlardı 'ādet her zamān

941. Bir gün anı gördi aşḥāb-ı kirām
Bir yahūdī virdi ḳapudan selām

942. Mescide girdi didi eyleñ beyān
Ḳanḳıñuzdur orada şāh-ı cihān

943. Baña eydün ḳanḳıñuzdur Muşt afā
Şām ilinden gelmişemdür ben aña

944. Didiler söyleñ nedür andan ğaraż
Sen bize olduñ maraż üzre maraż

945. Bir pere degmişdi āh-ı serdimüz
Tāze ḳılduñ gelduñ eski derdimüz

³¹⁰ Kur'ân-ı Kerim, Bakara Sûresi, 2/156 "Onlar ki, kendilerine bir musîbet isabet ettiğî zaman: "Biz muhakkak ki Allah içiniz (O'na ulaşmak ve teslim olmak için yaratıldık) ve muhakkak O'na döneceğiz (ulaşacağız)." Derler".

946. Bu fenā ilde kişi yoıdır Œebāt
Eylemiřdūr ol cihān faıırı vefāt [39a]

947. Çün vefāt āvāzesin işitdi ol
Düşdi ol dem kendüzinden gitdi ol

948. Cān u dilden zārı zārı ağıladı
Her birinün yüregini tağıladı

949. Didi hayfā zāyi‘ oldı zaımetüm
Görmege var idi ğāyet rağıbetüm

950. Vaşını Tevrāt içinde görmişem
Anuı için görmege yol sürmişem

951. N’eyleyem kim kıldı āıır vā-fiġān
Tāli‘-i naısum anı benden nihān

952. Bu söz-ile kıldı ařıābı melül
Pes hit āb idüp didi anlara ol

953. Giydüğinden var-ise anuı libās
Gösterün baıa eyā eřrāf-ı nās

954. Bāri anuı giydüğünü göreyin
Koklayup aıa yüzümi süreyin

955. Pes bunun ‘ařıklıġını bildiler
Virdiler bir cübbe hāzır kıldılar

956. Gördiler bir cübbe ki örmişler aıa
Berg-i ħurmādan yidi yirde yama

957. Gözlerine sürüp oldı pür sürūr
Nūr-ı imān kıldı řalbinde zıhūr

958. Kalkup andan ravzaya kıldı duııl
şıdk-ile imāna geldi anda ol

959. Yüz tı utup dergāha pes kıldı du‘ā
Didi kim yā Rab bi-ḥaḳḳ-ı Muştı afā [39b]

960. Eyledüñise kabül imānumı
Ravza-i serverde kabz it cānumı

961. Eyleyüp anuñ du‘āsın Ḥaḳ kabül
Ol ḥaremde Ḥaḳḳ’a teslīm oldu ol

962. Pes yuyup kıldılar üstine namāz
İtdiler defn anı aşḥāb-ı niyāz

963. Zī-sa‘ādet kim aña oldu naşīb
Āşinā-yı Ḥaḳ’dur ol şanmañ ġarīb

964. Bende olup ‘ışķa sultān oldu ol
Şevķ-ile ma‘şūķa ḳurbān oldu ol

965. Gör bizi kim adımız ümmet geķer
Birimüzde var mı ‘ışķından eğer

966. Lāf-ı ‘ışķla nice açarsın dehen
‘Ār iderken sünnetin tı utmaġa sen

967. Bir faķiri görse ol olurdı yār
Sen idersin bir selāma daḥı ‘ār

968. Ağniyāya vaż’ iderdi beg gibi
Sen temelluḳlar idersin şek gibi

969. Sirke görse dirdi ol ḥayrū’l-enām
Saña ḥoş gelmez ur anı bir tı a‘ām

970. Cübbesinde var idi anuñ yama
Degmesün tı utmaz gözüñ ey zı’l-‘amā

971. Vaz’uñ uydursañ aña olmaz mıydı
Mā’il olsañ ol yaña olmaz mıydı

972. Kimseñ olmaz mıydı zerrîn libās
Begligüñden mi düşürürdi pelās [40a]

973. Tutmayam şöyle kalem şanduñ gibi
Biñ yaşayam Һaẓẓ' idem şanduñ gibi

974. Hey birāẓer şimdiki devletlü baş
Biñ belā-ile yaşar kırk elli yaş

975. Çünki şoñında muẓarrerdür fenā
'Aqla yaqışmaz göñül virmek aña

976. Gel beḳādan cānibe eyle naẓar
Ṭatlu cānuñ yaḳmasın nār-ı saḳar

977. Ol Һabībe Һālīş ümmet oluñuz
Rüz-ı maḥşerde şefa'at buluñuz

978. Ol degüldür aña ümmet olmak āh
Kim 'imāmuñ aḳ ola göñlüñ siyāh

979. Sünnetin terk itme kim Һayrū'l-beşer
Sünnetin iḥyā iden merdi sever

980. Һaḳ te'ālā ṭā'atinden olma dūr
Bulasın ẓulmet[i] tā maḥşerde nūr

981. Şaḳın incinme birāder Һaḳ söze
Ṭut naşīḥat gelmeden cürmüñ yüze

982. Āh kim dil-ḥaste kıldum ben saḳīm
Һaḳ yolında olımadum müstaḳīm

983. Olmadum nefsüm hevāsından ırāḳ
El- firāk [āh] el-firāk [āh] el-firāk

984. Şüretā şālihlerе oldum Һarīn
Görinen ma'nide Һüsrān-ı mübīn

985. Taşıma baķan beni Ādem şańur
Emr-i Haķ'da δābit ü muħkem şańur [40b]

986. Cürmümün her biri olsa āşikār
Döne döne eydelerdi sengsār

987. Her ne deńlü çoĝ-ısa bende günāh
Var ümīdüm 'afvuńa ey pādişāh

988. Kim buyurmuşdur ħabībün Muştāfā
Ümmetinün gönli derdine devā

989. Ger günāhkār olmasa ħalk-ı cihān
Tolmasa 'işıyān- ile kevn ü mekān

990. Cümlesin ma'düm idüp Ĥayy-i Ğafūr
Yaradurdi yirine ehl-i fücūr

991. Taķılup dünyāda anlar ma'şıyyet
Rüz-ı maķşerde bulalar maĝrifet

992. İmdi sulţānum anuń biri benem
Ol ümīde dā'imā şād u şenem

993. Vāy eger fażluńla olmazsam refī'
Tā şefā'at ķılmaz ise ol şefī'

994. Ne behiştilik bańa ey lem-yezel
Dūzahīlik gösterür cümle 'amel

995. Yāre şer ķılsam bańa āh u enīn
Kim hevāda geķdi 'ömr-i nāzenin

996. Geķdi çün ol bār-ı luţ f ile şehā
Bāķisin sermāye-i dārü'l-beķā

997. Luţ fuń-ile göńlümün pāsını sil
Cennet içre Muştāfā'ya ķońşu ķıl

998. ‘Aybına mü’minlerüñ Settâr’sın
N’ola cürmüm çoğ-ısa Ğaffâr’sın [41a]

999. Cürmimiz bî-ḥaddür ammâ ey cevâd
Pâk u şâfidür be-ğâyet i’tikâd

1000. Varduğınca eyleyüp muḥkem anı
Şoñ nefesde zâ’il itme ey ğanî

1001. Bir kapımız daḥı yok kim varavuz
Anda rahmet isteyüp yalvaravuz

1002. Cennete gönder gerekse nâra şal
Bir kapuñdan ğayra yüz t utmak muḥâl

1003. Luṭ fuña göz t utmuşuzdur yâ İlâh
Ğayri mesned yok bize ey pâdişâh

1004. Dest-i luṭ fuñla yuyup pâk it bizi
Tâ’atüñde cüst ü çâlâk it bizi

1005. Muşt afâ yolın bize idüp t arık
Ol t arıka eyle tevfiķüñ refiķ

1006. *Ḥaşre dek söylense bu olmaz tamâm*
Sellimû şallû ‘alâ-ğayri’l-enâm

Fî- beyâni ḥâtimeti’l-kitâb fî-du‘â’i muşannif ve ğayrihi

1007. Ḥamdüli’llâh âḥire irdi kitâb
Gün gibi rû-yı zemîne şaldı bâb

1008. Yâ İlâhî küñh-i zâtuñ ḥaķķiçün
Zât ile kâ’im şıfâtuñ ḥaķķiçün

1009. Feyz-i ‘âmûn mâḥẓ-ı cûduñ ḥaķķiçün
Zâhir ü bât ın vücûdun ḥaķķiçün

1010. Ka'be'ne olan denâlar haqqıçün
Kapuña varan du'âlar haqqıçün [41b]

1011. Ulu dergāhuñdan anı isterem
Kim kılup luṭ fuñdan ihsân-ı kerem

1012. Bu vilâdet nāmına nūr idersin
‘Âleme gün gibi meşhūr idersin

1013. Çeşme şuyın gibi deryâdan ak
Aşl u fer'in ideyin ş u gibi pāk

1014. Dinleyiñ cāna virüp cūş u hurūş
Oḡuyana vir sen [ey Hālık] sürüş

1015. Bir du‘āmuz daḡı budur yâ İlāh
Anı daḡı kıl ḡabūl ey pādişāh

1016. Kim Behiştī rū-siyāha raḡmet it
Yoldaşın imān maḡāmın cennet it

1017. Vālideynine ḡamu üstādına
Akribā vü ehline evlādına

1018. Bu kitābı diñleyen merd ü zene
İltifāt idüp oḡuyup yazana

1019. Cümle imān ehli budur ey Rahīm
Bunlara kıl luṭ fu ihsānun ‘amīm

1020. Cümlesin ḡarḡ eyle baḡr-i raḡmete
Her birin ḡoy raḡmetüñle cennet

1021. Bu ümîde kim du‘â maḳbûl ola
Fâtihâ ḥatm eyleyen cennet bula

Meṣakātü’l- ḥakîrû’l-fakîr

Elmâs Meḥammed Aḡa

Yazan

Veḳafe Ḥatice Ḥatun

BİBLİYOGRAFYA

Kitaplar

Ahdî. **Gülşen-i Şu'arâ (İnceleme- Metin)**, Haz. Süleyman, Solmaz, Kültür Eserleri Dizisi 470, Ankara, 2018

Ahmet Cevdet Paşa. **Kıyas-ı Enbiyâ ve Tevârih-i Hûlefâ**, Haz. Mahir İz, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:637, Cilt 1, Kısım1, Ankara, 1985

Âli. **Kühü'l- Ahbar Tezkire Kısım**, Haz. Mustafa İsen, Kültür Eserleri Dizisi 545, Ankara, 2017

Âşık Çelebi. **Meşâ'irü's- Şu'arâ**, Haz. Filiz Kılıç, Kültür Eserleri Dizisi 587, Ankara, 2018

Aydemir, Yaşar. **Behiştî Dîvânı**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 2000

Bursalı Mehmed Tâhir Efendi .**Osmanlı Müellifleri**, Haz. Fikri Yavuz, İsmail Özen, Meral Yayınları, Cilt 1, İstanbul

Canım Rıdvan. **Divan Edebiyatında Türler**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2016

Dilçin, Cem. **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2013

Ece, Selami. **Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri (I-II)**, Erzurum, 2015

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır. **Kur'ân-ı Kerim ve Yüce Meâli**, [Sad. Mehmet Şirin Doğan], Seda Yayınları, İstanbul, 2017

Ergun, Sadeddin Nuzhet. **Türk Şairleri, Cilt II**

İpekten, Haluk. **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2016

Kartal, Ahmet. **Doğunun Uzun Hikâyesi (Türk Edebiyatında Mesnevi)**, İstanbul, 2018

Kınalızâde Hasan Çelebi. **Tezkiretü's-Şu'arâ**, Haz. Aysun Sungurhan, Kültür Eserleri Dizisi 546, Ankara, 2017

Köksal, Fatih. **Mevlid-Nâme**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011

Külekçi, Numan. **Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2016

Lâtîfî, **Tezkiretü's- Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (Tenkitli Metin)**, [Haz. Rıdvan Canım], Kültür Eserleri Dizisi 604, Ankara, 2018

Özkan, Mustafa. **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2007.

Pekolcay, Necla. **Mevlid Süleyman Çelebi**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1980

Riyazi Muhammed Efendi. **Riyâzü's-Şu'arâ**, Haz. Namık Açıkgöz, Kültür Eserleri 534, Ankara, 2017

Saraç, Yekta. **Klasik Edebiyat Bilgisi (Biçim-Ölçü-Kafiye)**, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul, 2017

Yeniterzi, Emine. **Behiştî'nin Heşt Behişt Mesnevîsi**, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2001

Başvuru Kitapları

Canım Rıdvan. **Divan Edebiyatında Türler**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2016

Dilçin, Cem. **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2013

Ece, Selami. **Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri (I-II)**, Erzurum, 2015

Köksal, M. Asım. **Peygamberler Tarihi I-II**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2013

Oğuz, Seyfettin. **Siyer-i Nebi**, Okuma Dünyası Yayınları, İstanbul, 2012

Osmanlı Havva. **Ruhül-Beyan Tefsirinden Miraç**, İstanbul, 2018

Ed. Özköse, Kadir. **Tasavvuf El Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2016

Şentürk, Ahmet Atilla. **XVI. Asra Kadar Anadolu Sahası Mesnevilerinde Edebi Tasvirler**, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2002

Timurtaş, Faruk Kadri, **Mevlid (Vesilett'ün-Necât)**, İstanbul, 1990

Yılmaz, Kamil. **Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar**, İstanbul, 2013

Tezler

Aytekin, Feride. **Behiştî'de Tabiat ve Eşya**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2005

Dindar, **Muharrem. Bihiştî Ramazan Cemşâh u Âlemşâh [Edisyon Kritik]**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 1999

İpek, Aygöl. **Behiştî'nin Mevlidi [Metin-İndeks]**, (Yayımlanmamış Mezuniyet Tezi), İstanbul Üniversitesi, 1971

Makaleler

Ağırakça, Ahmet. “ Kaynaklar Işığında İsrâ ve Miraç Olayı ”, **Artuklu Akademi**, 2014

Akarpınar, Bahar. “ Mevlid Törenlerinin Yapısı”, **Türkbilig Dergisi**, 2006/2, ss.38-63

Akman, Mustafa. “Bihiştî Ramazan Efendi el-Vizevî ve Kelâmdaki Yeri”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 10, Sayı 15, Ağustos 2017

Akman Mustafa, “ Vizeli Kelâmcı Bihiştî Ramazan Efendi ve Kelâmi Dünyası ”, **Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2, 2017

Aksoy, Hasan. “Eski Türk Edebiyatında Mevlidler”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, Cilt 5, Sayı 9, 2007

Aksoy, Hasan. “Mevlid”, **Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Cilt.29, Ankara , 2004, ss.482-484

Aksoy, Hasan. “ Bihiştî Ahmed Sinan Çelebi”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 6, İstanbul, 1992, ss.144-145

Ay, Mahmut. “ İşârî Tefsirlerde Hakikat-i Muhammediye Anlayışı”, **İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2010

Demirci, Mehmet. “ Hakikat-i Muhammediye”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt.15, İstanbul, ss.179-180

Demirel, Şener. “Behiştî ve Heft Peyker Mesnevisi” **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 1-2, Sayı 7, Elazığ, 1995

Durmuş, İsmail. “ Arap Edebiyatında Mevlid”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 29, Ankara 2004, ss.479-480

Ekinci, Ramazan. “Behiştî Mahlaslı Şairlere Ait Mevlidler 1: Behiştî Ahmed Sinân’ın Mevlid-i Şerîfi”, **Sûfi Araştırmaları**, Cilt 5, Sayı10, Yaz, 2014, s.20

Ekinci, Ramazan. “Diyarbakırlı Re’fet ve Mevlidi”, **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 9, Sayı 1, Mart 2011

Süleyman Eroğlu. “Edebi Bir Tür Olarak Mevlitler –Şekil Özelliklerine Dair Bazı Değerlendirmeler-”, **Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 18, 2010/1, ss. 126-127

Ferzende, İdiz. “ Tasavvufta Hakikat-ı Muhammediye Meselesi ve Mesnevî’den Örnekler”, **Ekev Akademi Dergisi**, Sayı 59, 2014,ss.179-199

İçli Ahmet. “Yaratılışın Öyküsü Olarak Mevlid: Mevlid ve Mitoloji İlişkisi”, **Turkish Studies**, Volume 7/3, Ankara, Summer 2012

Kemikli Bilal, Osman Çetin. “ Bir Kutlu Doğum Şaheseri Mevlid ve Süleyman Çelebi”, **Türkiye Diyanet Vakfı Sempozyum ve Paneller Serisi: 45**, Ankara, 2010

Mazıoğlu, Hasibe. “ Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler”, **Türkoloji Dergisi**, 1974

Okiç, M. Tayyib. “ Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri”, **Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 1, Erzurum, 1975

Öngören, Reşat.“Merkez Efendi”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, Cilt 29 , 2004, ss.200-202

Özcan, Nuri. “ Türk Dinî Mûsikisinde Mevlid”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 29, İstanbul, 2004, ss.484-485

Özcan, Nurgül. “ Eğitim Açısından Edebiyat ve Behiştî’nin Heşt Behişt Mesnevisi”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2012

Özel, Ahmet. “ Mevlid” **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 29, Ankara, 2004, ss.475-479

Öztürk, Ali. “ Halvetiyye Tarikatına Mensup XVI. Yüzyıl Divan Şairleri Üzerine İnceleme”, **Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Sayı 15, 2005, ss.225-252

Pekolcay, Necla. “ Mevlid”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 29, Ankara, 2004, ss.485-86

Şeker, Mehmet. “ Osmanlılarda Mevlid Törenleri”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 29, Ankara, 2004, ss.479-80

Tekin, Gönül. “Cemşâh u ‘Alemsâh: A Mesnevî of The Sixteenth Century”, Edith: Halil İncılık, Cemal Kafadar, **Süleyman The Second and His Time**, İstanbul, 1993

Uzun, Mustafa. “Bihiştî Ramazan Efendi”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 6, İstanbul, 1992, , ss.145-146

Ünver, İsmail. “Mesnevî” **Türk Dili Dergisi**, Sayı 1-2, Ankara, 2011, ss.430-563

Ünver, İsmail. “ Çeviri Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, **Turkish Studies**, Volume 3/6, Fall 2008

Yılmaz, Semra. “ Mevlit ve Türk Edebiyatında Mevlit Türü”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı 13, Erzurum, 1999

Sözlükler

Devellioğlu, Ferit. **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, Ankara, 2010

Dilçin, Cem. **Yeni Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009

Kanar, Mehmet. **Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü**, Say Yayınları, İstanbul, 2011

Kanar, Mehmet. **Arapça-Türkçe Sözlük**, Say Yayınları, İstanbul, 2012

Kanar, Mehmet. **Farsça-Türkçe Sözlük**, Say Yayınları, İstanbul, 2015

Redhouse, Sir James. **Turkish-English Lexicon**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2011

Sami, Şemseddin. **Kamûs-ı Türkî**, Kapı Yayınları, İstanbul, 2013

Şimşek, Selami. **Tasavvuf Edebiyatı Terimleri Sözlüğü**, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2017

Elektronik Kaynaklar

Aydemir, Yaşar. Behiştî Ramazan b. Abdülmuhsin
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=959>
[07.02.2019]

Gülüm, Emrah Behiştî Mustafa Sâdeddin, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3979>
[16.01.2019]

BEHİŞTÎ RAMAZAN'IN MEVLİD METNİ

هذا كتاب مولود النبي عليه السلام
الكر

مَوَدَّ الدِّينِي مَسَلَّ اللَّهُ عَلَيْهِ
 اللَّهُ آوَنَ دَنِي لَدُنْ قَلْبِهِ سَوِيحُ
 اللَّهُ آوَنَ أَمِينِ مَرِيضِي
 كَيْفَ خَاصِرُ سِدِّ قَلْبِهِ مَعْبُودُهُ
 اسْتَفْ تَارِ حُرَارَتِ كَوْنِهِ يَانِي
 اِدَاتِ الْوَبِّ اِلْدَمِ مِنْ عَرْمِهَا
 كَوْجِهَ يَدِ اِيْغَرِ سَوَامِ فَيُوسِقُ
 دَوَكُو كِهْ هَوَكُنْ لِيَا قَتِ بَوَلْمَزِ
 كَوْنِ دَوِيْبِ يَنْوَسَعَادَاتِ اِيْنِ
 اِلْدَمِ نَفْثَةِ صِلَاتِ زَعِي كَحَالِ

وَسَلِّمْ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا بَدْرُ سَوْءِ دُورِي أَوَّلَ سَمْعِ مَجْمُوعِ
تَحَنُّنِ عَوْنِ الْمَلِكِ أَوَّلَ كَيْدِ بَدْلِهِ دُورِ
يَوْمَ لَيْلَةٍ قَاتِلَ نَارِ بَدْرٍ وَسَوْءِ مَقْصُودِ
وَلَا تَلْهُ فِرْقَتُ جَانِدِ حُسْرَتِ الْهَلَاكِ
عَوْنِ الْفَيْلِ عَوْنِ بَدْرٍ يَا إِلَهَ
الْعَوْنِ مِنْ حُسْنِكَ كُلِّ مَبْدِئِهِ يُوسُفِ
أَوَّلِي الْكَلَامِ غَنِي لَدَيْكَ أَوْ مَلِكُ رِزْ
فَالِدُ كَرَامَتِكَ كُنْتُ أَيْتَانِ
وَمِنْ دَانِ عَوْنِ حُرْفِ سَوْدَةٍ يَا بَدْلَ

فَيُؤْتِيهِمْ شُكْرَهُ عَالِمًا ۖ
 سَاءَ لَكَ بِذَلِكَ يَوْمَ شُكْرِهِمْ
 حَسْرَةً لِّمَن يَلْتَسِبُ ۚ وَمَا أَقَامَ
 فِي الْبُيُوتِ الذِّكْرَ أَنْ تَقْبَلَ
 مَرْحَبًا ۚ عَاشِقًا مُّصِطَفًّ
 كَمْ يَكُونُ مِنْكُمْ لَبَّاسًا
 خَصِمَ فَلْيَدِمْ مُطُولَ الْعُدَّةِ
 تَابُوا لِمَا بَدَأُوا كَانُوا سَمِيعًا
 نَحْنُ أَهْلُ سِرٍّ مُّسْتَوْدَعِينَ
 أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ الْيُتُوبُ ۚ أَعْلَامُ
 أَطْرُبُ فَإِنِ احْتَمَلَ بُرْهَانُكَ
 يُوقِنُ أَنَّ هَذَا هُوَ يَوْمُ عَمَلِ
 الْيَوْمِ ۚ فَيُؤْتِيهِمْ لَعْنَهُمْ

[illegible]

24 کیم و سبله اوله عفو رحمته
 25 کرمبول اولور سله عفرلر اولور
 26 او بوم مقصودمه بولور وصول
 27 حسرتک سولنسه بولور اولور نام
 28 فی مطلع الحکایات
 29 کل نوری عند لب خوش نوا
 30 شوق باغدان است کلا نوا
 31 طنلور لاله بیان ابدوب کلام
 32 کل خوشنلور اولور بولور است
 33 نجه نوب اضطرار استیانت
 34 هفت اول کاله ای روح روان
 35 دگر و حالی روان ایلده نوب
 36 دگرین عافیت سولور خوش نوا

از معانی اوله یارین حضرت له
 دولته ایزم سحرانلر نوب
 اول قیود اوله بولور قبول
 سله اصلو اعلی خیر الانام
 37 الفکراف
 38 کلش جانان نوب عفرلر صند
 39 شاهی اولور فرج و لور قانکار
 40 دوست کلر ارب نوب و صغیر است
 41 کور و نوبانی اولور عین کلام
 42 نجه نوب کلور نوبه نوب و نوب
 43 کلنه جامه سنگله برز مسان
 44 نوب و نوب سولور ایلده نوب
 45 ایلور نوب جمله و ریا لب خوش

بولور اولور سول کلور سول کلور
 نوبه نوب کلر کلر ایلور سول
 عافیت و نوبانلر و نوب و نوب
 عشقه حد بولور ایلور ایلور
 حسرتک سولنسه بولور اولور نام
 46 فی الشرح فی المقصود
 47 کلور ایلور ایلور ایلور
 48 کیم ریتارین جهان نوب و نوب
 49 استیانت کلور ایلور ایلور
 50 کلور و نوب نوب نوب و نوب
 51 ناکا ایلور ایلور ایلور
 52 صله اول نوب کلور کلور
 53 نوب و نوب نوب نوب نوب

مرده کور بولور سول کلور نوب
 کور نوب یاشینی یاران ایلور
 قولور سولطانلر و نوب و نوب
 نوبلر بن ایلور کلور سول
 سله اصلو اعلی خیر الانام
 54 کیم نوب الله المعصوم
 55 سولر نوبانلر بولور ایلور
 56 بولور اولور کلور نوب نوب
 57 بلور قورلور سله طانلور
 58 مقصود نوب نوب نوب ایلور
 59 نوبه نوب نوب اولور ایلور
 60 جمع الوب اولور نوب نوب
 61 جمله اشیا بولور نوب و نوب

في انتقال نور الامام محمد بن باقر

عليه السلام

ادمك انتك اول نور شريف
صلو اجوب من جنتك
انك دايجي بر زمانك اول نور
واردي انتك نوحه انتك نوحه
بزي كلسه جهانه بارك
تاشوكه دكلوله اري و جني
بريجه كون اخو جني
خاصلي اول نور ديب سارو
بزي سنك اولدي ييچي سنك
اولدي انتك نبوت نوري دور
جون نبوت خاتم اول امام
اروق اول نور انك اول نور

نور احمد اكا اوردن نور
كلدي ابراهيم اول نور
انك ابراهيم اول نور
كردن ييچي امري بولك
مصطفاه اولدي اخو
ثابت اولدي اولدي
امنه نور نبوت
علمه ارق بي كلك حال

عروش و قوش و برونك
جون و زلدي برونك
قابل اولدي بولك
يوسه هسان طبرغه امري
نور جوج انا حاصل بولك
كلدي طبرق هندو
نور بلدي اولدي
مصطفاه نور نبوت اول
ابو نوح اولدي
نور نبوت و زدي
دين اولدي
نور نبوت
نور نبوت
نور نبوت

اي وكون انتك ظهوره
باشكدي روضه روضه
ايدي مولا سنك
جان اوب انك
وارد اول طبرغي
امري حيله بر اولدي
بولدي ادم اولدي
كردن نور نبوت
ادمك انتك نور
نور نبوت و زدي
قلدي ادمك
نور نبوت
نور نبوت
نور نبوت

50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62

63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75

بليكه لطيف كورله قلندرحسين
 نجوعالمهم طوب بلند
 نالده اسرافيل اوريجه صوري
 ستمدي اولده عالمه ووز صيا
 سن دخی سخی ابله دوت بولكه
 حشر دلمو لسته بولموتام
 في بيان فضل النبي وخيريه

امنه نور ولايتندن نصيب
 امين نورندن ابدی يصر مسند
 قودي بونله ره ولايت نورين
 ستمدي ابدن معشمد راوليا
 مظهر نور ولايت اوله هست
 سها صبا على حيز الا نام
 امه و عونه الاندك
 نجه مقبول ابد كن اوله نور
 امين ولد و غله شوك قف
 ديري يدي بوي امت قيل اكا
 كيمنه نقد و حق حمادي راه
 حق عكا احمدی سوي قف
 ديدى امت قبلتي يارب اكا

حكمة الله موافق كلدي اول
 هم دخی سونون تاد بر كلام
 كيم منا جاننده موسي بي كايم
 بر جود صوريت بكازوان
 دسقم نعو في مغلوب ابدل
 بلند افضل بر رسولك واريد
 بابرامت و ايد رگيم يا الكه
 حوق عكا و ردی موسايه جود
 مصطفى اخر زمان بيغمانه بوي
 هو نكم خلق ابلد مسله ارفيول
 سائر املور دن انوك امين
 بن حاد يقا دن نجه اعلا اسم
 اينيلدوب نوسوزي حقدن

امين اولما غله بولدي كوكه بول
 جان و دلدن دكلين اولوغلام
 حق تعالى يله ديدكم اي عليم
 من ساوا ايله قلند جامر ان
 غري ادب ملقوي مغضوب ابدل
 بولكمانند قولك و اعد
 امتمدن يك اولاي ياديشا
 ديري ياموسي جميع اتمه اضطر
 جمله بيغمانه سوز فقر
 جمله بسندن سوكودر الكه اول
 شوبله فضل زانين او حكي
 ابله دلدور دن اول خير لام
 عاجي اولدي ديري اي عليم

102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114

جوانكه اولد رسول بوعالم برك	حضرت موسايه رب العالمين	انك من كونه موسى بوزن	بوسوي دينوب خدا قلدي ند	چون بوجهميله بله الذي الله	الله صليستند بواجوب دهان	ابشدي موسوي ديدي اخسار	ديدي بخرم جامده قولي قاي	دوردي يارب بردي بله رند	حق تعالى ديدي اولدم امته	بارغاهم كلديني سينون كناه	قلمدين باله دعا قلدم قبول	پس بوسوردي بورد كلديني جاور
اميندن خيالني اولد سوزوك	ديدي سن الله اولد اولد نيز خوي	ليك ميمكند راسك سوزوك	ديدي يك پامنان مصطفكا	هونكم وار بوزن شاه سپاه	بغون ليكجه طولي جهان	بولوك يارب نه خوب اوزار	بولوك اوزار سينك خالق	بوردي ادي بله كلدي صدا	يارغاهم مسك مسك رحمت	صحت اندم قلديني فرارواه	كوكلكور مقصود بولوك وصول	امني اولد مراد بغيره اسرار

الهي

امني اولد رسولك اش قولا
كتد بوزدي كه اولد اترسم
سن مجوس سيندن ديدم
واقي سنك كبي يلاحي امته
الله ايكي ضايع ايجه فرصتي
حشر ك سوليسنه بواو موني

في بيان ويد و سنه

كل بوزاد كده بيه بر حوش كلام
دوراد مد بروهفت است
بوالقده بوجوب بيه دهور
بيجه ببعالم بوجوب اولدي عيان
هوريسي خالي دعوت ايد كسر
خالف عالم بيه مومن اولد كر

اميندن اولد رسولك واي واي
كيم سوه جاني كبي هوسنسم
ليك امك خايم دويسي دم
همنك بوقد اتباع سننه
تر كهر نلدي كه بوزد علق
سكاهو اصلو بغير كلام

عده الصلوة والاسلام

ملك جانت بوله بظندن نظام
دوردي بخرم اوزدي تا اخروما
بيجه درلو خادنه اندي ظهور
هوريسي حقي بر قلدي بي سلك
چون اجل بدي حكا اندانيد
تابع اولد حقه جنت بوليد

115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127

کیمی تابع اولدی اولدی هلاوت	سلاک لغو ایلدی ایلدی ایلدی ایلدی
ناشوبله دکلوه غخر اندی	حق تعالی تک جیبی مصطفی
وقت ارسیدیم کلک بو عالمه	رحمت حق اوله ابن ادمه
پس امینه خالق اولدین العرب	اول کریم الاصل اولدات لادب
حامله اولد جیبیه ناکه کان	بوندک اوزره جلدی بویجه رسا
باشلیدی دردی و عادت اولغه	لشکر شیطانی ملامت اولغه
دست ارسیدیم طوغا اولمقلقا	اول سعادت ایتایی مصطفی
اولیجه اریله نقد بویالسه	ایله ملک وجوده ائی شاه
ایسی بذرکه کوردیم ناکه کان	کوتلیدی بودک کور مندن همان
کوردیم اولدم بوسون نوز اولدی	صندم انقم و شدی اندن عروا
اولب نوز اریله اطرافم نههار	کل کلهستانی اولدی کورکهم بهار
اجلوب کورکهم بوسون اول زمان	طبطاوا اولدی ملکلر له جهنمان
ای کوردیم ظاهر اولدی اوج عالم	دکدر هور بوی بوردک هسمر

اولدی منور بوی بیت الحرام	ایکسینه مغرب و مشرق مقام
کول بوزینه یایدی بویونک ملک	زینتی بوی شیل سول و سول ملک
طولدی اطرافم و شیه بوله حور	هور بونک بوق اوزر بوزنک دوز
چون بوحالک کوردی کوریه	بوصونق عارض اولدی وزنه
صوددم بر کاسه شربت صند	حامله جام سعادت صوندی
لذتی شکردن اریق کیم صوق	ایلی قورق زیناده بونک بوق
کلدی بوق قوش طوبت بوز بوی	نوقتا اریله صفای اوی ارمی
طوغدی اول ساعده اولماه	قلدی نور بونک جهنمانی سنیر
طوغدی اول کاین شفاعت اریله	اریدی من صبح سعادت اولیجه
اولیجه ایلدی کورکهم بوسون	اولیجه باشلیدی رحمت بایوی
اولیجه طوغدی شیع اللدینین	اولیجه نوز اریله طوغدی زمین
اولیجه رضوان طوبت جیبی	اولیجه طامو کوریدی عیدتی
اولیجه جمله ملکلر اولدی شاد	اولیجه بوسون اولدی بوسون

154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166

اولجكه اوردى سى دانت امته
اولجكه عالم صفائى بغلدى
اولجكه اولدى كيسا لى خراب
اولجكه دوشدى صفائى لى
اولجكه كى دوشدى دى قارى
اولجكه اولجكه كى تا ايد
نجه نجه دوزده بواستان
احمر اى دهور ناچكه
حشر كى سولنسه نوا لى نام

فيلبان بعض احوال
اول سبارك كى طوغدى
كچه زده ليله الا تان ايدى
طوغدى دم ايع اورده دوشدى

اولجكه غرق اولدى عالم رحمة
اولجكه شيطان ملعون اغلدى
اولجكه كافر ايدى عذاب
بوزرى مشرك اولدى قى
اولجكه طوغدى سعادت اخاى
كورميه بىلدى نوك بى احد
دوزخك اوله عالم اوله جهنم
كلميه حىز نوك كى كچه
سبواصلو على خبر لا نام

اللى هم حبان ولا زينة
امتنينه ليله القدر اولدى اول
خالدش رخا دوزخى زنى ايدى
وشك اوردى بوزينه بهويله ما

دولشيدى قبلت ياله بوزن
بى كوردى بوغنى كوردى
سويله ايدى زكاه اولشاه جهنم
اننى بو حاله قىلدى ملكا
حور بوزن ايلوب معروفه
سنى اولش كى سنى كوكبى
چون خدادن خلقى لولا كى
كورمى هم ايشى غروب قان
بوز كوكله اكلوب سويلدى اول
مشيدوى بوزينه حوروش
ديد يات كى كدى دى ليله اوتسا
بامى بىلدى رستم ركن
انبا حيلنى سلطان كى

حلقه تسليم ايلدى اوزن
بوز اوزن الله مجله ايدى
امته قىلدى شفاعت اول
خدمت ايلدى ملكلور حور
طولدى لى بوزن صوفيه
بويله طوغدى اول بى ملك
قان صوغى غيدى بىلدى
اولدى اول كل قىلدى ارغوان
ديد يات كى كى طوغدى بوز
حور بوزن ايدى بوز حوروش
نجه شاه اول سايه لطف ايله
رهمى باج جند زكن
بوزل صوغى اوزن ايدى

167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179

کلایو یو یو زیارت و فسلد یو
 کو یو یو نیک و نوری اریو یو
 یو یو یو یو یو یو یو یو یو
 سیر یو یو یو یو یو یو یو
 اکیو یو یو یو یو یو یو یو
 ویدیو یو یو یو یو یو یو
 دایما یو یو یو یو یو یو
 کلایو یو یو یو یو یو یو
 سرخیله یو یو یو یو یو یو
 جانیه یو یو یو یو یو یو
 طوره یو یو یو یو یو یو
 لیک یو یو یو یو یو یو
 کیمی یو یو یو یو یو یو

193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205

خو یو یو یو یو یو یو یو یو
 ایچی یو یو یو یو یو یو یو
 خو یو یو یو یو یو یو یو
 حق یو یو یو یو یو یو یو
 کو یو یو یو یو یو یو یو
 سو یو یو یو یو یو یو یو
 شمع یو یو یو یو یو یو یو
 لیدیو یو یو یو یو یو یو
 صن یو یو یو یو یو یو یو
 نل یو یو یو یو یو یو یو
 جدیه یو یو یو یو یو یو یو
 متصل یو یو یو یو یو یو یو
 جو یو یو یو یو یو یو یو

حق یو یو یو یو یو یو یو
 منیع یو یو یو یو یو یو یو
 ظهور یو یو یو یو یو یو یو
 عند یو یو یو یو یو یو یو
 عایقه یو یو یو یو یو یو یو
 هم یو یو یو یو یو یو یو
 طبع یو یو یو یو یو یو یو
 امین یو یو یو یو یو یو یو
 شبهه یو یو یو یو یو یو یو
 نگی یو یو یو یو یو یو یو
 سلو یو یو یو یو یو یو یو
 فی بیان یو یو یو یو یو یو
 چون یو یو یو یو یو یو یو

180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192

سوله ايم همدادي هوز خاقي
مضطفاي حاجي كلسي دي
اول كوز ورك نور اول وارم
وصلنه عوري برك ازارم
اول بروت كلسنيك بلسي
تو ايسون باه عوم حاصي
اب چوان عيل لوصن حاجنه
كند ورن جدي نه دري ورن
كوزي كياشندان اصلدي فوري
بوله ايشي اه دقل بر ازل
اخته فقه طوبدم حاجه سي
قولد او رنه رحمت رحمان
وحج راني طيب اولدي

خسته اولوب بي محال اولدوئي
 جان حسرت استندان احدى
 كلسون اول سودوم اوغلانيم
 اول بيم بولينه جان ورتدم
 اول كول كلار زان خندان كل
 طوبى غم زريندن اولم بيل
 بس گوردر ياز جيدي يانيسه
 اولدي قوجا يوزينه سوزي
 اهل ايدوي كوزلندن دلدنيا
 ديليم يوزلر داله اهل اجل
 بنو نودي نيليم اوغم بدي
 بن اومردم سيني سلطون كورم
 نيليم اخ نصيبم اولمدي

ولدش آخر نفسی یکی کو زین
 کلمدی کلمر جهانه یار رسول
 خورن غرم لیدی ما واسنه
 دودی غرم ایدی مقام مندن بکا
 سامو اصلو علی خیر الا تمام
 وقف سانه بیست و چهار
 یومغا با شانلای کون کوندن شوق
 اولدی شوق انکله غمخانسی
 انسی قادی جهاندن ارتحال
 قیامت در یسیم اولور عظیم
 آله دوشدی اول سعادت سانی
 بسلا دی اولدای خجانه ای پیل
 انسیله دای موت اولدی قریب

في ذكر موقوف الأبيوف
 چون صدفدن چقدر اولد
 بسم الله اولدي دائم الهي
 التي ابقى اوجق اولدي مبال
 كندي انه قلدي دريتيم
 نورمان اولدي حليمه هي
 حاصل بوجوه جودر قال قيل
 التي باشه ارد ودي دم وحيب

حشر وک سوینده یو اول تسم
عمرک دخی ایلدوب شاهه دی
یس ای اصرئیب مولا یسنه
دیلر که خورن سغون کیدی اوغل
افزون ایدی کلای کوردیا یوزین

ائى كۆن اولدى انك اوارسى
 بولدى عالم بوزى نوزندىن حقا
 ايلدى بوقنا مىلى قىبول
 التفات ائودى له بوزىمان
 ورمىدى نىفسىنك مقصودى
 طيشىدى عشق حقيقيله درون
 ائيد ورمى كۆزى بائىنى عشق
 ماسايه مېلى اصدى بوعدى
 ائىچون اولدى خى انى جان
 اغزىله لوزى دىنى سوزى
 فقه خى ائىدى دائىم كارا
 كېمىسىدىر بوزى سىنك فقا
 سىنكە نقصان ائىلىسى مىالىك

اوز يا ئىشك اولدى ايك يادى
 چون نكرى يا ئىله اردى مصطفى
 كىسب دىنياه دوشمىدى رسول
 ائىچون خلق اولمىشكى جهنك
 دىكى ائىردى داغما مېودى
 سوشىدى رىلىق خلد بوزى
 ائىشىدى بىچىنى طائىنى عشق
 حق تعالى به نىيازى جوعدى
 ائىچون اولدى سلطان جهنك
 بومىسى ائىدى بوجها نوزى
 نصوح الله اولمىشكى يارا
 قار مىفورا ولسك قىلىك سون
 اول كمالىن ائوردى خوقوله

الوداع كۆزى نوزى جىدىب
 عالم عىلى به طولدى بوزى
 انه دن دىنىتم اولدى رسول
 قلىدى عالم خىزى اولمىش
 دولت عوز سعادى كىنجه
 مظهر عوفان اولان زاندىك
 سىلوا صلاوا على خىزى لا نام

والتكلام

بولدى شام معرفت نشونما
 صلاى كىسك مېرانه كىسند
 خلق اچنله اولدى بوزى زى
 خىمىنك بوزى خورى دوزى
 عالمى طولدى ردى رها صلا

چون بومقد ائىدى و صلا
 بولدى دىدى بومدى كوزى
 حاننى اولمىشك اولمىش
 قلىدى اظهارا چون خىلىم
 صلاى ائوردى بون كىنجه
 ائىچون حاكى الا صلا
 حىزىك سولمىشك بوزى ونام

النبى عليه الصلاه

چون ائىدى يا ئىله اردى مصطفى
 قلىد قاست بغالى ولىدى بلىد
 حىس خاىلى اولدى كوزى نوزى
 طولدى شىهت شىهت اچنله بونكى
 اولمىشك ولىب دوشدى دىله

اوز يا ئىشك

271

حاصل امشيد هي توكله تيك

272

درجه كلودي بود نيا اكا

273

هيج عبادتدن دكلد رصفيل

274

خير و احسان ايدي هوي اتم اي

275

شهو اشقندن ايدي اول نكار

276

روجه احمد خليجه اندر

277

كارانتم وارديدي نظامه كندر

278

قافله سالارم اولسون اولسون

279

ايشند ورم اكلور غايت امين

280

كارانتم خليفه اولسون امين

جامه اوزره ايلم ياك حموض

كوكلي ولدي ككككك جانانه نوک

نورده نوک وري بريو خيمه باس

كسب ماله ايلودي ايقافات

طه عيشيد يوزدي جندن يكا

كچه كوئند زكريا ايدي ري وصل

ككككك وارديدي بر خاكون ايدي

واردي هم مالي نوک بي شهار

كويدارسنك ككككك اول دي ندر

مضطفا نوک قومنه صالحه خجبر

كلسون ايا رسيد هم سورم قبول

بوو كلابند او سلطان مينين

كوئند ورك ككككك اول ماه نيز

حاصل اولور سه اكر هم بوغرمي

ديد كرسوزن خيد مجده انه نوک

بس خيد مجده ايلويون شكار سينا

مضطفا نوک فزون ككككك

ايتساپ فقر اكا لايق دككك

عاقول اولن اكا ايتن ايتفات

طبع كوز اسي عيسو ديسانته در

بر نوک نشنه كلور دنيا اكا

مضطفا نوک زينيد ري ديني

مالك ايقاق ايت السون محنوك

ويردو حق بوينه اي ياك دين

سلو اصلو اعلو خكككك لانا م

خديككككك رضى الله عنها

دحل و تقوي احم اولدي نانو

ايدي ياشي پس ككككك يتي يلكه

اهل فقر ايدي ويا اولدو الحسب

بواراده بعضي سيري بصر

سياه اندر ككككك سوزك صادق دكل

ليك ككككك سوزك سوزك سوزك

مذعير غافل و بيكانه در

ميلي اولماغي بو فانيدن نيك

نوخسه والله دفعه خدي

ككككك رسنه سوكه همتوك

قادر اولدو عيني عجب كوك

حشر دن سويلسه بو اولون نام

في نون وجه عليه السلام

جلدي بريج بيل دخي خين لست

مصيل طاعت فلو ري سوقله

كجه ذالنه شريف ايدي نسب

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

سككككك

اولا بياهي بکدي ندي هه مان
شامه نو سو اول مه ائوگ سفر
وارب اول ديوک ياننگ فوندر
هويکاکم مصطفى اولسه روان
باشي ورر جمع اولوب موردي
ديري ايجنگه کوردي بر ر هب بوني
قلسيوب صبيو بجالي بوردي
بولت کورب شمسي منيب بر
دوسدي شاهک ايفينه اغلري
ديدي سن عالماني طوسنگ گرت
بوعلامت کيم سکا اوليني عرين
جوق زماند کيم بن استو دم
جان وکولان قونقم قلمه مرد

اولدي شامه کار ياننگه روان
نولري اغي دي نري دي مسکر
دکلخوب بوزم طعانه صوندر
نوبولت اکا اولوردي پاسيان
طورسه طور بورسه بوردي
مصطفادان جاننه طولري بوني
کوزلري اشک حسرت بوردي
س عيسيله وردي اول مود بوز
مچالي استا بوز کلر طفس لاري
ايليا نونک خاني اولنگ گرت
کوردم ايجيل اچي ايني يقين
حقه جوق شکر ولسون ارکوردني
هجت اباله ساهه سلطان مده

نوبوله ديوي داخي عورت ايلدي
انده يانوب اول کجه شاه جهان
بوردي شامه بولنجيه وصول
خلق او شوب نولون ايلدي يلباغ
في قصور اسباب صانوب کيندر
نوردي جاجا ايدوب نزل
اصليسي کوردي حيلجه اولدي
علق اوليندي اکا اولدن اول
نويدي کولنگه کم دولت بولا
ظاهري موردي ويلي سر دن اوي
تاسول ايام اولدکم قوم رسول
سول عوض کم ايلدک افراني
خوجور ورر ديوري خويشها

کاربان اهلني ضيافت ايلدي
ارته سي اندک کوچبا ولدي روان
چوردي انده مستاجي از بونول
بي بهاييت فائده ايلدي مستاع
مکله دن ياله نوجه اندک سر
کلدي نگون مکيه ايريشدي بونول
مصطفاليه سوکوسي ولدي نرياد
عشق نونک قلمه فليستاي حيلول
ولجديدون اهل بيلندن اولک
کسيه ورموردي رازندن حيلو
ديدکي وارب اي پي اصول
نريکله است ترا حمد مختلاري
اول جوا بختي ورر مکله مرد

کچھ لکھ کر مرعبا دت الیلدی
وقت ارشدیدیم کلہ ورجی مبین
یکم انسا نسه اکا اولو جیدین
احمد ک حان جکایت الیلدی
دور سده ورجی الودی اولسا جلیلا
یرنه سی کوکلب اولودی عین
خلو نیله بولدی حقه قریبی
اول مقارن بربادک عاریدی
پس کوکد وارب اول عام الودی
کچھ الودی طاعتی
اول دبیلر سوری پیغامی
اکه کوکد بربادک قادی قریبی
طور سار اولدی حواد طریقی

کچھ بالار حقه طاعت الیلدی
کلری یایی ولدی قریبی یهین
بوزده قریبی یارخاری و حیدین
حایسته بولده وریب الیلدی
دیدی کم کلورن اول حب بول
کور دی و دوشلر کچھ اوله هان
صله سود سردی اکا حوقلوی
سهی یاقن بربغان وادی
الوب اودن المکن صوبی رسول
خلوت یحون انه الیلدی
عادتی بولدی دایم سوزده
خلوتنه اودور سار بربان اول
بوسیل کوکد اودور سار

العیسی الودی قلدنه حورین
سولکون اکا بی قلسون قول
قوم احمد دیدی کم قیل قراع
لاغه المی احمدی غایت وریب
سلی اشرفی کلکی مکده نول
کری حقی سوزی صمدک یلان
بنی انوک حایسته حذمتکاریم
نک قول اسون بی اولما
حایسته قلدی قول اول مقدر
دی شرف کنه الودی ام المومنین
سول اصلو اعلی حسیب لایم
والیس کد و قریب الملال

نیلدی بربان ایست برعیا

ایست وریب آری حیدر حقه قلدی حورین
اختیاری قلدی بربان الودی
صمدی اولدم حیدر حقه الودی
سندن اومردی بونوک کلدی
نوله سمدی قریب واریسه انوک
دیدی انلا حیدر حقه اول زمل
کو قول الیوسه کرجک یاریم
مالی اکا بغسلارم قریب
مصطفایه ورجی بربان حورین
اول بربان الودی اول یاقین
حسرتک سولکون بربان تمام
قربان مخلص الودی علی السلام

دایم لکھ نکل اول شایه هان

بیت جیدیه اولدی امراندن کیده

بی بیکان شوقه غم و دلالت

حسرتک سوزیلنسه بوا و دوتام

مغی سوز کز نورر جویان مثال

خلوتنه کنیز حقه قل سوز ع

خلوت ایتک اولسه هر کدانه

نوله ییعا مبریق اوزنسه

خلوتیه بولدی مقصودنی بی

خلوتک کور اخرنک سلوتی

صوبی ایدی خلوتک دوتام

اول اندنضکی هر اشدن دلیل

مصطفایه کلای جبریل اوزن

کوش ادم صوبیلنسه حبس بریل

وا بر خلوت دینسه دعوت ایده

بایر الله تعالی

سئلوا مکه اعاجیزا لانا

حق یو کیم حیوان دکل بلغم اضل

سکا نور یغیوت قلسون غلوع

حقه اوزر اول بھی خافل کسبی

جان مرادی ورد مراندن اولیب

خلوت اهقان سوسندنی دیمی

سومین کندر جهاندن خلوتی

خان قدا اوتک کبی خلوتلیم

مصل ایدی ییلا جبریل

وردی افر ایدی اول دومان

بولله ایش کامر حرجیل

کون جی موزی کلور دی جبریل

طوبی اصی ایلله اطراف رسول

چوق کسبی ایمانه کلای هر طرف

دین اسلام ایدی کونکونک ظهور

چون معین ایدی کاجق نصرتی

جمع ایدری اهل انبی کی یانسه

طوبی یحیی سیر کل کالغی

دین ییچون دین اسلامه نیک

چکدو کجه نوری قداک علم

ایلدی دعوت اون یل عبده

ایشاع ایدن کال بولدی تعیم

قلدی دعوی نبوت اول امین

ایله اول خارندن شهون نزل

او کوردی حق جیدیه دلیل

ایدی کفک کوبی یحیی قول

شهر اچنانه اولدی مونسندنی

ایردی اسنام اهلنه غایت قنور

بو یوردی انار کاف صریح

قصدا ایدری اول شریک قائمه

خمله دن ارنوق ابو جهل لعین

کوستا ایدری دمر لود مراد یحیی

کافرن کفرن بقدری نادر غم

قلدی مشر کلر یاده عریده

اولسندی اولدی اهل محسین

مغی اولدی کون کوندن منیر

حق تعالی نک رسولی اوله اول

بيدي قات كوندن خه قلدي لدر
مونينسك طومده سورمه كان
اختياره في انارك صمه زاف
دوشنده اولدي كهي ايدر اشكار
زارمعا ملده بوله نقل صريح
عاقول اولي بوسوزي اليوقول
دكله ايم دزي انديم بالاخصصار
وصيف كلدن طاهي اولور بوي كل
نظمه جلدن ديتكم درعدن
قلدي تيسوي حرمده ولسلام
پس خدا جوي صلدي اول جله
بندن اركور مصطفاه اشيتيا
ال كور بوسون بوم ديتاري

نجه معراج اولدي اول خير البشر
اليساوي رقصيرت بيسكان
ليك قلدن بوراده اخذاف
ييسي بوله دمشدر كم بوجار
بولنه سورجور قلدي بوي دوجار
كيم اكي اولدي معراج رسول
بوي دوشنك اولدي بوي افكار
دوشنك اولدي ديتكم لادم دكل
اوينقلده اولن معراج حب
دكله امد ي بوجله اول بدير نام
كيد ي خاق اول الله قلدي اولجا
ديدي ورجستان الوي بوي اوق
بندر كا اول جهانك واريوي

صلوات الله عليه وسلته

بينه شرب معرفدن صلدي تا
دليوي مونناك مسرور اولكا
جان كوندن غل غشوي دفع ايدك
كيم نه بوردن كوردي بيقن مطيع

في بيان معراجيه امر

افيل نقل جوي بوردن نقاب
اساوي ايم جهان بويوز اولكا
معني بوزندن نقابي رفع ايدك
طاهي بوله بوكلام جان فزا

جمع ايد و ب يانه اصحابن جديب
جنت اوصافي جغت خالفي
سويالجه اول جديب ياك باز
بوي طريقي اوره طولدي نيك
كيجه كوندن هاي حوي شوي
دعوت ايد ي صكه معراجيه جليل
انده كوندني خدا پيغاميد
حشر دنك سويلنسه بواو اولن تمام

اليويدي الله وعظ محمديب
روز تحشر ده صسر اطاحوالي
اليوزدي احن اصحاب نيامن
بوي بوله ايد ي فرفري ولما في صلوا
اه واحيله طولدي تحت فوق
كلدي اكاحي نال اولدي دليل
انده اموا اولدي نماز اول سوره
سلموا صساك اول خيبر الانا

بچه نيك ملازم استندم بريند

د بدي جابوئيله اولدم اولم يوق

غوري پو لدا امك سوختن ز صفا

د بدي كه نو لاي سكا اي براق

كوردي جبريل و ردي انك يالنه

چنك اولمونه ايغز نطر

حاور ليش عقيدني غلومدم

ليكي انك احنه بر سندن

هوي نيك جهله سنده انكار

هوي نوي انك ز رجنده نند

كوردي قار عويجه سوز نري

كوردي جنت چارينك اولم يوق

چنه عوم ايدي جبريل حرك

باله اولدمدن حرام اولدي عيدا

كهم بتم جانك وار بر انديا

سكا نو لاي ايد رسيان داغا

نه سبيلن بولم ايورين فراق

اب وصلنت محمد ي بختي جاننه

اب كورون نكا قانك كدر

شويله كهم اولمشيك احمد حرام

اگلش چمن يغابت در درمند

چنك اولمونه انك كورن صواد

منقش اولمش محمد ايغز نري

ادمي سكا كنه بگرم سوز نري

كهم براق حدي يوق خون جميل

تايور اي الله حبيبه اولم زول

وردي و بدي مصطفىا يه اي هام

بس بر اي كور اولدم جبريل

بوقيل يا قوت ابر و ردي ران

اولم برافه و ردي ريلت جبريل

جان بوقدي جسمته شوق صا

ايدي جون سيع برافه حاور

كل برو كل بوسر اولم بويجه

بويجه اولدي نيسر حاجات

يس و بدي جبريل كالم يوق

كچه جندرم مقام مستند

عائيق اولدم اداك استنه

چاغون كهم رايحي بلمدم

يا محمد و بدي بگرم زو زهان

حق تعالي ايلدي سكا سارام

مصطفان جاننه طويو ريسيل

كاشك هم بوزموردن اوان

جمله سندن ايلدي اي جميل

بيرونه كلدي ينده حسن كمال

قلمدي بوزمرد صغيفدن اثر

كل و مقصودي بول بويجه

بويجه رفع اولدي جمله بخنك

سنيان كهم اخوه ايدي فراق

چك و كم نادر جهلمد بر ب

ايشندمي اولم ياي بي يتنه

كورمك يا شيق اودم سندانم

جامنه كامر ايدي اولم اولم زمان

دیدیلم بوسون براق التک اکا
طوری سوسویه ویزدن اول کورن
جکدی جریسل اول برافند عیسا
بنی سیم الله اولدی مروان
اندیا اسی و اسی خوشو کلر یار
قدسه ایزدی کوب حقه ندان
سوسول اندن کوا اولدی وری
جمله کون اهل ایدوب عزت کا
عزت اینه الحق اولور ای جلیب
بدی قان کوی بوسمه لدری
هریزنده اند یاز اکلر اکا
کوردی هر یوز کولده اولده سوار
ادسه اول کول اولمش مقام

بو کجه معراج کلسون مصطفی
تانه ایدست المفاطویدی بوزن
دور ایدوب اللهی قلدی عزم راه
کلای قوسه ایزدی اولدمده هان
عزیمده یولدن ائی الد یاسر
قلدی ایزدی ایزدی رکعت نماز
قاپوسی ایلدی کردی یل همل
دیدی کوی ائی شاه عالم مر حیا
دی سعادت کیم سکا اوسلیدی
هریزند کوردی دوردور دوز
دیدی یاز غام حقد مر بوسکا
اندیا دن بری طویش قر ابر
جکدی یانیندن وریب اکا سلام

اوسلیدی هم ایزدی اسنان
بوسمه قلدی او جیحیده نظر
کوردی حمار و بی شین کولک اول
چون بدی قوت کوا قلدی دوز
کوردی بوزی ایزدی خیر اکا تر
ایلیوب عزت سلامین الد یاسر
اوغودی بیجه ملکل اوزده راه
جکدی اندن میدریه واریدی سوسول
عوشو کوی جکدی و ایزدی حقدیه
بوزم انسه ایزد نوبلیدی جام
نقل اولمستدیر که وارد قلک جلیب
نه کوردن کای ائی شاه جهان
دیدی اول دمه خدایه مصطفی

حضرت عیسی و حیا به مکان
قلدی دوز و جیده ایزد سلازم
اوغودی الیچیل سوسوی به یول
کوردی ابراهیم اکا قان عزت
هریزنده قورمادی الله مر سلام
هریزدی بوسمه حیلان قلدی یارب
جوق عجایب کوردی هر یوز کولک
جبریل الله قویوب طویدی یول
واصل اولدی نامقام فرست
امقی حقدیه قلدی ایل مقام
لطیفه دیدی اکا حق مجیب
طایفه سندن کولک مر ارمقان
کیم بوسم یاز مر غاف و ابر سکا

ارمغانداریم اگر مثلی آنک
دیدي اول م مصطفایه اول علم
اول نه نسته اوله اي بد بر منبر
دیدي احمد ای خدا ای سر و حد
حق تعالی دیدیم قلیم قبول
کوساوی چونیم تو اضع طایفه
یوقلغوی ایلم عسینی وجود
ایلیایه نور کبریه ان ایدم
ایک عالمده کزین ایدم سستی
اول کجه شویلسیدی اول جبار کلام
آخر الامرا اولی هر حاجت قبول
حق تعالی دیدیم یا مصطفی
وایرجو بوندن یا انباه جهان

ارمغانک یوقلغوی خرمینک سندر
سولالد و کل سور سندر غایت عظم
اولیه اکاخر پیمده نظیر
طایفه یوقلغوی کورم ارمغان
وایقانیو قلیم خرمین اچره اول
ارمغان یوقلغوی کور د کایه
جمله موجوده ورم سندر سوری
امشک امشک سدر طان ایدم
قصیر عزیزلک مبین ایدم سستی
حضرت حقیده طفسا بیک کلام
میرینه عزم الیتر اولدی رسول
بومر داک ورمکه اکا داک بکشا
امشک امشک سدر ارمغان

یوسناری ارمغان ایلت انلی
کوسناری فنده بولدی مصطفی
باشله اول نور د بر تا جدر
وای اکا کیم بلنک قدر بری
بس قلوب حق ارمغانی قبول
ایده بی اصحابنه وردی جبار
پنجلو دیوب وکل بر بو عیاج
توبی بو فقه کفار دت
حشر داک سولنسه بولن تمام
فی بیان النعمانی اصحابیه
اول کجه بولب مرادینه وصول
مکله بریل مقیم اولدی پنه
طوبی بری اچمورت قلای اول

کیم قلوب منه غرق ایدم احسانه
نور ف المشرق کوسریش در سکا
ارمغان لیلک المعی اجدد
منع ایدم نور عهده دن صدیق
کلای منزلی کاهنه ایدی رسول
هریسی بولوا ولسون دیدر
کا و اولدی بولر نهی جمل قبیح
قلای بی اچمورت اول ذالمین
سیاه اصلاو اعلی جبار کلام
آه ان بد مع علی المشرکین
ورده و غنند نصیر و دیو لوله رسول
معنی عالمه طولدی پنه
شهری طوبی جملای غرق طول

الرّاجع يا بشنه كودي مضمطفا
 بلغه خلف جهندن اميرن
 بويله لغري يا مسيرد كلاتام
 جويان برشيد رفعت حوت كورجين
 دوشن اولدي حمله مشكلو كا
 ايريدى مومنانلار چو غدي
 سولقد سالدو امصايله ارا
 ديدلار مومنان اولوب جمع
 بونلك شينه اولما نهك
 حارسى بودر كلكت لهم واهل
 ايليوب تاليم دعاي مسجيات
 اوله بولار مومنانلار
 البته بولار ديري اول بيرج عقده

صن فلو به اولشیدی کهر با
جهد ایدی رحمة للعالمین
کیم مبدینه اوله اولشاده مقام
یجه فیض والیدی مسبین سب
ذمه اغراض ایلدیر عمر ییچکا
شویا کیم جلد حد و حصی یغذ
هر یزینک جائنه جلدی حمر
لو لک بو شیر ی اولمز مندر مع
کاسینی بو طرح حقدن باده
اول بیلو شاده یلوه امر هم
نازل اولم یولل ککدن عذاب
ایم اولین عادی قومی مبتلا
یاده یاده ریزه ریزه ییله ییم

卷之四

بولورجون بولورجون چور و عده
 بولورجون گلشنه دنيابه بن
 بولورجون جاهل ليلند زير و حال
 بولورجون اولماغه يار مصرطبي
 استين صوگ دمن و صند و لني
 حشمتك بن اولما يني عذاب
 ديد ي بن اولسته بصارت ي
 دوزدي اولسا نه نفيو ايد حيا
 تاعبادت اچم لذت بوله و
 بد دعا قل بولور اولسون هلاك
 فليدي مسخر كنور غايت جفا
 ديد اكي ايم يريم سلف طانين
 پس يوراي محكم ايد ب طور در

و زدی اول حضرت به نور او در
 استود در ده اجماع در میان
 لطف اید قلب تلخ برید دعا
 سوزیدن بر یوزیری ایله پاک
 دگر مردن فارغ البال اوله نور
 کورنه یوزدن و زدی صحابه
 کیم بی حسنه دیو کوندری حریف
 ظلمه یاجت اولور عیاض
 نوله اول کورنه حمران شدن
 چون دکلر جگسه بود کلو جفا
 ایله یوزنی دخی اولور خیال
 یوزلی محوین رضایم غوغابه فی
 یوزلر اصداه حاد و طلب بکا

مستعمل من كل الدين عسك ان اب
يس صحابه نور ماني قلدي سكون
في بيان تسليته لا مخط

حذر د سويلينه بو اولو نام

كافو بويوله ايد بخت اول رفيع

بولدن اكله شفقتي استنه

بوسوزيله هتب تسلي ايلدي

صبر ايدب سينو ارجي اولك مرداه

حق تعالي كهينه وردي طفر

كهسين كافو ايك بخت ايلدي

ايدب ايم نون اولدين كليلي

قايي نونلور دن دكلميد ر عمر

كيدو وجهه اري اولدي اضطر اب
هوزه حقلن كلهسه وردي بويوب

سبلوا امسكو اعلي خير الانام

اولماي امته ياريني شفيع

امتي قوبان اول اول شفقت

بوي شفقتن بختي ايلدي

كوه له نه كوساوي اس ال

ايلدي يار صبر له زهري شكو

كهينك طابيله قاين اچلد

حق تعالي جان حيازي دلدي

بچا كوزده و ارجي انوك كوي اس

قوتو حقاير رسول هري ريب

دري بدي ندره عمر بويوب عوف

الده اولو برييله و ابر دي

شهرت اوستي نايته دوشمنده

عون حقيه بويوب مصطف

نوله مشر كلون ايدب جوق حكا

بوس بور غين كوردي غم ايلدي

ابو عي قوسي بو اغك ايله طوز

بولده قوكفاري كندو حالته

ايم نديند زمقاندن خلدن ايت

دور در قورلدن معده بويوب عوف

كلدي بنده اندام اري كندو حرف

اهلي انك هتب اولو لا بصاري

سوره سوره كلدي له اري بول

اولم كلدي كه ايدن ر فبا

كلدي اخه قصه اريدي سفر

دولتيله مكدن كيددي رسول

استنار طابلي اندي ابو سور

غصنه كند كه مسيك احوالنه

مكدن اصحا بكيله حجر ايت

دور در قورلدن معده بويوب عوف

كلدي بنده اندام اري كندو حرف

اهلي انك هتب اولو لا بصاري

سوره سوره كلدي له اري بول

اولم كلدي كه ايدن ر فبا

كلدي اخه قصه اريدي سفر

دولتيله مكدن كيددي رسول

استنار طابلي اندي ابو سور

غصنه كند كه مسيك احوالنه

مكدن اصحا بكيله حجر ايت

کلای شهو قونیدی هیچ بر او

بندی سلطان جهان لندن همل

چون بویسه به نصوح اندکی

جانه رستند هر خند منک

هیب بولکه جانله مید و کوز

دیدی بونکم لطف اید شه کلک

جان زنا را اید ب تواضع قلدر

هریری صبر را میوب بوقوت

هجرت امری اموزن اول خالقی

ایستد و ب بو حال پی بر و جوان

پس بدینه قوینه واریدی خبر

اللد بوی کوزل مسجل بسنا

موتن اولوب هیب اطاعت اندیلو

دیدی کم قند چو کرسه کرد و

اوننه دوشیدی اول خلو جهان

قابل اولدی شایخی الوی بندگی

شهو کل بیوت بیان قل سنست

هرنه امری استنک فندی قو کوز

نور اید لندن بون بومصلک

ایهین اولوب نصوح قلدر

کلر نشاه جهان دعوت

چو غدی الله قو قلدر عاشقی

غلغله دوشیدی بون سوغ همل

ایم قبا به کلای شناه معش بر

طوری انلی به بش اولون مصلفا

برنجی کونلو ضیا است اندیلو

دیدی کلسونلر جعفر دیلر همان

الله اولنلر دیلر ای ای استی

چاغزک بو باغک استی کلسون اول

دیدی بیجا بی بوشه و چو بیتم

جکلدی الله پس نب شاه جهان

چونیکه بوجو ساقه ایددی ووه

هم اولوب انصاری که وار

شهری بخند و ایددی بوجو مقام

پس ده شهی بجه اید ب کدر

تاکو رب ایددی و مائل اوله

اولما غه هریری مرغ شرف

چون بوسوزی سولدی شایجه

الله نازل اولورم اولدر قوت

پس کلای باغشیلدی راکارن

امر ناله ایکی بهمیکد بوی بر

بیج ایدوب قلسون بهایسی قول

امر حقیله بورا در مست کتم

مخنی اوشتندن الدیلر همل

وامریدی اولک اجه کدی ووه

اول مقامه اولمشید هم جوار

بشقه بوجو مائل ایددی و هما

قلیدی هیچ کیمسه بهینه بطر

قوئوب احمد اول ووه حمت طولا

اوری وکینه قودیلر علف

سر حمله ایستدن کدی همل

کیم بکار یله اولدر امر حق

خبر دك

ديدي سلطان القرم ابي قول

كوري بولوقتمت سين المن علكم

امريديب اصحابه اوله م مصطفى

جمله انصاره زهلمها جوكلار نو

كسيدر اخو ماري ويري هسان

الده بوج مقبره قلدي ظهور

امريديب اولدم رسولك وركاز

جلمسينك طاشاوي يني سوكلي

زيننده ابلوب مسجد بنا

يا بلوب اولوب كد نجه اول مقام

منح اولندي ابوايوب اوي

توكشاق جواني يرينه قودم

ديدي بنا اولدغي دوز فوسفنا

تايها سين الميمجه اولوا اول

قيمتن الديل اول ايلي ييم

ديدي كلسون ايلين يوردم بخا

الوينه انت اصحاب الديل

مسجد اخون دوز در اول مكان

ديدي بولوش كل كد بر بوقور

اول قوري ايلدي لاسر ماس

طوا عين قازيب يباله وركلي

زيننده اوبوردي مصطفى

هراوينده بشا اولسه طام

الده دوشيندي بودولت بويوي

كوري يبارين جهم اوي اول

توكشاق اوله كسليك مصطفى

ايكوزري سرلوا ولد و عقي

هونه و صوفي واليسه بعا موزك

يس كلوب زاره يه وريتر كور

ايتموب رعيت رعيا بونلي

قور وركلي يونلرم كيم اول كله

بولدر كسلافك اعينه جواب

دويمش اصحابي كافر هونه

كلدين شاة الديل بويله خبر

اول كلوب جيفه اول اهل عناد

اول يهودك معبرو عاليلوي

خبر عالم قلدي يركي خندوم

في بيان حسد علماء اليهود

حسرتك سويلنسه جوا ورتنام

بوزري بوزري عالمه طولد عقي

عبي الله حروف قات سرورك

ولاد ورتور ابي حريف ايلدي

كلميه هونر حد ايا بونلي

خلقه اكانا بيع اولوب بويله قله

كيم ايند حيك بوزي اهل كجاب

عزم ايدر اولمش يدينه شهونه

كيم ايدر مشر بويكا احمد سفر

مورنا عالم وري جا اهل نهاد

اول مدينه شهونك ظالملي

الديل لادن حبو اهل علوم

ولما نهم الحق لعنهم الله

سلوا صوا على خير الا نام

اورنه اولوب اول سهره سهره ررك ررك ررك
صاچي زيان تورمچي اولدوغيني
حق تعالي انده وليمسدر ريسان
نور نورلاري ايدوب ايقاف
اول تقاملي فنا يه صسد يتر
كلدي دم اول ديانه مصطفي
الديجه واروب ايتار سئوال
ديد ليكيم تايع اولمك بوله سينر
نود كلدر مسرور اخور سكا
كوزي كوك اولور انور قادي طويل
نوبلدر بيوكله نلور ورمدر
نيجار ورمه وركله علم و معرفت
بزي بسن انلور دن ايمده ياله

ياك عالي اولدوغيني هم صوبي
جمله ادبي لاشوق اولدوغين
قلدر لي اوملور بتر همار
عالملي اولدور اهل ايقاف
كوزكون جانلور مري اوده اندلر
جغ اورنوب اندر االه جفا
اندلور كوسدور در اوه صدلور
كوز مسير نور ارات اجهل اني بتر
اول جصيل حضرت اول شاه جهل
صعدي سلوك نسله كي زليل
كوزكون حقل ككاني بوزدر
وزير اندلور ن شفا و شيطنت
سومره قانلدر نيزي ياله شاه

جورجورن ايله عقوكله خلام
اول كسي دن يادن ايمانلر كيده
حسدر سولتسده بو اولت نام
في بستان ايت سلازم
كچه اول ظلملر ايدوب ايقاف
نكيسينك كيم معيني حق اوعا
كيم ايتسدر كلالدي حير اكانام
ايغينه دوشدر واروب هملا
اعليكي جمله عاللمورن اول
ايقاقه كلامك اومسدر ي
اشته عالم اشته فاضل اشته روح
اله كيم حقدن عنايت اولدي
بس ايتسدر لذي بوليم اين سلازم

فضل احسانك بزم ايله منافي
كيم بزم سوزمه ايمين ايله
سليمو اصلوا على حير اكانام
عبد الله ابن سلازم
فائده قلادي اصله اول ايقاف
اله دوشمور نه قدر فرست بولا
جمله اصحابي ياله اين سلازم
بزي اورنورن اولدور ايهب مسيل
جاندر لدن واروب اولدي ناهله
طلو جانني احي تاره قويدري
اشته عاللمورن بولون حقدن روح
اوقدي اناه ايدريت بولسدر ي
نورن اولدور ايدوب حقدن اهرام

کلای خلاق ایمانه اندن فرج فرج
هم کلوب شاطی یار دت قلدر
اول ملک خونک جهانی کوردر
وضعی اخلاق فی سائر اندر
کوردر لیکم ز او وصا حی جمال
دیدلر یوزن کورب یا یوسف
نه جمالینه یونک یوسف جمال
یوزنه تر کز نظر ایدن همان
هرنه امتیکم انک کوردر یوزن
دیدلر بود ریدن سروردر
حق جیبی اولعه لایق جمال
یوزن ملک نورینه کوردر وین
دینه کوردری هر کلان بی اختیار

طور مدیدی مزیا اسلام اوردری فرج
هم کورب دینه شهادت قلدر
نیکل خون حساب حانی کوردر
نقدل ایمان کسب اهل جبردر
پیشیه وری نظیر وری مثال
بنده اولسون کله سلطان وزیر
نه کجایی اوستینه ورر جمال
کلای ایمانه یعون المستعان
سوردری دلدن اول مافلا سوز
بودر اول آخر زمان پیغمبری
یونکه ایلن اول بولما مو جمال
ایعین اولما کله جان کوردر
رقص اوردریم اعلی نام زار زار

اویس کوردر سورنه عالم لارک
خلقه سابع اولما دی سوزی
خلاق احمد شوله مطر و اولدر
اولب الله رک حدر دنیوی
علیسیل عالم اولما بی کینی
صبر لک بولدی سربین مصطفی
پناه بولما سونله رسالت طایفه
یوغدی انوک کینی اهل ادب
خلیقندک یوغدی کوردر حسد
دعوت انسه یوغدی یوزن
مجلسینه کلسه یوزن عزیز
یوزن کوردر سره او خشر دی اوی
طبر اغیله یوزدی یا یونکه مال

پناه عالم نفیسه ظالم لارک
قادر اولدی هم برینک یوزدی
بایب حقلدن داخی مرد و اولدی
اولدی انی یقینا کله حاله
یونله اولور عاقبت انوک لایق
قلدی انوک یونله خور و مستر
طور غیله جمعه بره کاندی
اند اچدی یا یاشنه حمله عرب
چایون مظلومه ایلدی صید
دعوت یونله وارر ایلدی یا
اینا القای ایلدی اول حبیب
یوزن کوردر سره ایلدی عینی
چکدی یا بلجون اصدا ملول

هر كيمه بر وعده انسه مصطفى
يوري كل انقايي عني يوري
ميسي طولاردن المزي صفيا
دويزيدي ايمسندن وقت جهنم
هم بهادر هم جيلم ابدى و سنا
و عهد و عيشتي جمع ابدى يوري
كچه كوندن طاعتده مشغولدي
چچس ابدى هيري جفدن
شويلاه ابدى حاصلي اولدند نام
بن اوزك و صفقايي نجاه ابدى بيلان
كيسني و صفقده نرسيله بيلك كجاب
سوزومه شاهره يوكيم جي علم
چون خصا لاندن نوز اولد كچاخ

عهده ابدى ابدى و فسا
هر كدر ي جان كي طنا و يدي
باو شاهره كدر ي يري عبا
حق تعالي يه ابدى ابدى اعيما
حق بولن مستقيم ابدى و سنا
طاعت حق سوزدي كوكبي
حق قندك لا جوم مقبولدي
طور در غياله اولمشيد يي مجون
كيم كوندن اله اولوردي غلام
دور دن اولن كشت يوري عيلا
بيلك يدي ايلمشي اولمشيد
ويدي قانده عالي خلق عظيم
منجاني داخي دكله بيلك يدي

حشر دك سويلنسه بو اولور نام
في بيان ذكر معجزات عليه
شوق و رقيه ينه عوام جان
مجرد ياد د قلوب جوهر سكا
جوهر ي اوزك قوسا طانند
بوجهان كوهر يريك بانسيد
مجرابي جوهر يدي سوزورك
پس قولا غك طوبكه زيني ايلم
بوللار نعل مو ايقدا بيات
اول زمانده كيم يي اولمشيد
جوهر يدي شاهره لاندن يي
حق رسولي اندنه كورنيلدي
جملاه شاهره لاندن طوبكه يوري

سليمو اصلوا علي خير لا نام
الصلوة والسلام
صلدي كندن جبر عزاله و ان
ناقله عايشقلا و سينا نثار
مصطفاه و عهده رحمانداز
قيمتي مائونك كوز يانسيد
حق تعالي سوزدي بيمدك
سكا اندن حصه حجاب ايلم
صحنده بوسوزي قللك حمان
سويلوردي ملك سعي عجب
كلده مشدي اولك كيمي بيلك
حضرت قواني اظهار ابدى
ناكه و اندن بيلك ابد سوز

۹۰۶۱۰۰

سوزی و آله مانند اولدی
 زرد اویوب عیون غم از صورت
 قلوب اودن و صبح اودن سوا
 انوی اسلامه دعوت الیدی
 شفقند قلای انهم دعا
 و بی سیم نونله ایمان اعتقاد
 دخی نه دوستدی ای و اولم حنا
 قلای بی بی یغافه زار سوز
 دیدلی ابدی ابدی اول سونه
 سوزی اولدی یا سینه طویل کوی
 کیدی بی صحابه طغی طویل
 یا رسول الله دیو اکلای بند
 بعدی طرافته اول خدی لا نام

پورطرفہ برائے فتح قادیان ظہور
 تکیہ واریغندہ برکات کسند
 چون رسول اول جانبہ بقلدی
 دیدی الہی سورسی اری رسول
 بن اسیری بکشی ابد و بکار
 اول وراقہ کو غایت اوزم
 کلای اوی وری وری التوقادی
 کل خلاصی الہی بکیم وادی
 الملی الذوی بین کورین
 عهدہ کو ذرا یا جانو جگر
 سو نازک فلسون عدلی حقیک
 پس حلاصی الہی واریانین
 کندی بر ساعت چکان کلادی کو

اول لکله سندن دگرگونی یمنی او پور
اول اغاچه بغلو طور در در بند
سوزن کلای اول یکک اجوبه و حنا
توبکا کل سوزی ایلده قبول
ایلدنشدن دیشی قویا و درار
کیم یو طغده واریتم ایکی خورم
ای طیب جان بکا ایلده علاجه
ایلیغندن نلوی قوریار یف
پور ی هم یوز لرینه سوزن یف
واریب الدن یفنه کلنم سوزن
کیم لک نا حق یو ماین الا
اول اردن طاعنه طغری طوبلد یف
ایسور و بغلماغه طوبلد یف

اوچو بسندان اوينوب اولدم عي
ديدي سلطان چهان اولدم مراد
بوكل كيم بغلور ايد ب كرم
چون بوسوري سويلدي شاجان
پس هيات ايد ايد طويدي خيل
پروچي بوليم مكر برون رسول
نر كسته اولدي ناله اشكار
جمله شيطانه خاف الله ندي
الدي ايني سوله كجر دكر
اول كيني غايت محالت بغلي
دعوي حيلان استدي شاه سول
فاور ايددن دوه ايدن خطا
ديدي الهك اديچون كه اول
اوله

ديدي مقصودك ندر اير ايد
اولسون سورم طوب مود جواد
اي ازا ايد سين اي محرم
ضاري وردي اولعوب ايني ههان
نور جفاد رينه طغري كندي اول
سمجان فليس اي وعظيچون دخول
پرويه نك اوسته اولون سور
بندونك نك اوغري صندون
حالك اصيلندن چور وردي
حيوتندن زاري زاري غلدي
شاهكه كهوز اول دي اول
سونه كلدي سوزلري عيني سور
ايد سلطان سفي كريك رسول

بن بو شحصك ملكم قهله اكا
بوسوزيله اول عوب اولدي قوي
پروچي بوليم قيايه واردي شاه
ورد عوي دم بوقدح سوردي
اچدو كنند نكه كنند مصطف
اول قد حدن هون كنن نون ندي
صواچي بوليم نون چوندي
اچق الله اولدي صنده بو كال
اچتياج اولسه سوره ايليپ
الوني الله صوفي مصطف
چشمه اولوب برمعينك له سبي
هر طرفدن خلق ايلور باكلو
مچرلندين بري ديچي بودر

غوي كهسه مالك اولادي بكا
وادي حجلنه قلدي سدي
اسي كنده طومون ايدري الله
اچمدين اريدندن اچلا اريدن
وردري اصحابته اول كان صفا
ايلدي انلوي بوزر حساب
صوبينه اولكدن اريوندي
تچه يره ظاهر اولسند روي
كينا صو دريسه اولور دجيد
صوروان اولب اويچي
صواقروي بوليم بوز باه پي
حاجمينا هيري اري اولور دوي
كيم انا نونسه خالي يتلور در

دیدی منکم شو فرشتوی اغاج

استدای اولدم عرب اندر دلیل

بولده بر سر حصه بولند و ناگهان

هم رویت ایلدی ایمنی عمر

دیدی کم اخر زمانه بولده در

کلدی جواب ایلدی حایر نیان

کیم ویرا و غیب مطلق خبر

توردا کادی نه وار بولده عجب

ایشد و اب اولک سوزیدیدی عجب

سوزیلیدیدی اکاری دوجاهم

وردی الیدی خورد اندن ایل اول

الدی نوز اول فویدن بر فویری

طشده فویدن کوردن بر عرب

بولده حافظ اوله قلمایه حاج

حق مر و دیلیدی ای بر سیل

دعوت ایلدی پس ایل شاه جهان

جلیل حقیله قلدر سفر

حق تعالی خوردی فویدی سوله در

ای تصدیق ایلدی شاه جهان

شاه مره حضرت حقدن خبر

کوسور بولدن عجب اشار عجب

بولده جوان سوله غایر عجب

میخون الدن زنده مایع بتم

توردا کادی نه بوردن سوز اول

پس عرب اول جائیه طوبی بوزی

الک بر حال اولدی غایله عجب

دیدی پیچید غریب ایلکون

کند و کجده بو خبر بولدی ظهور

چور الوب شهری بجه مده سال

تامدینه اوردن نازل اولدر

جمع اولوب شیر کلر ایتشدن لایق

بخر جقد بیک شهر مکه ده

کیم مینه اجم اول خبر لا نام

بوزی سلطانده بود بر مخرجه

ای کوردی کلدی ایمانه عرب

پس اجم اولده دن کندی بینه

سوز کلدی سرورک اولکده اول

بوزی اندن بری برترب روان

دیدی راضیم اشارت ایلدی شاه

بو خصوصه رای و ندی بر ایلکون

دوشدای اسلام اهلنه غایر شور

ایله و احیایله تخاک و قتال

حق رسولینه سفایل اولدر

بشکست غرور راجعون نطاق

کامل چم و اربزاده عربده

طوبی سیدی بر حقیله مقام

سقتا و در بجایت بو بوز

اولدی ایماندنه اوله بوسب

و مریدی کند و نک ایلک بوزنه

دیدی کم کوجک بیمن یا رسول

کلدی شاهک اولکده طوبی حمل

اول اجم فویدی بوزدن طوبی راه

بسریدی سلیمان که ی خیزا لانا
اول کلامهم بیکه لا رند ریسر
شهرک اطرافینه خند ولید وند
خوش و کربا امرا بدی جوی لانا
خند ده سفولین اندر مسر
کویه اصحاب الی پی جوق دوقا
دیدر سلطانده اند حالی
اوستینه وریف کلنک الی الی
اوردی طاشاه که حکیم قلیا دی
بردی اوردی پنه قلیا دی ظهور
هم او جیحیا پنه اولدی بوجال
دیدر کیم پیچون اولدی بولاشا
کیم خرج اندک اولکی لعب

کیم هم وار حار طرمده بر کلام
امو عالیکوزا ولا وار در بر
کافک کاریری مخاف ایله ور
الت اسباب الی اصحاب کرام
بر طوقلین جفدی بر عجم حجر
لیک هر کز و میدی الت الکا
طویدی شاه اول جانیه اولی
کیم انکله اول طمشک بوی دل
لیک اول طمشک ظهور لیدی ستر
اول محی الحیده اول اولکی نور
پس فرحناک اولدی اول صا حیدال
دیدر شکر اوستونیکله حار ملدور
عمر اولندی حب کمالا عرب

هم البجنه محکم ولدی ظهور
حق تعالی نکه بود کیم حکمی
چون خبر و روی بود و نر مسطه
دیدر کیم کند و کاردن ربون
بانی قوریا رخه بوق جان بی
ایقوندن پاککن اول دایا ت
سنجی کل عیینه قل نظر
فتح اولوب ملک عرب اول قدم
ایکسندن صکر روم اولادی
فلو ایدر اوسق بود کاجید برن
حشر دیک سوینسته بود ملز نام
و بیای قدوم المشرکین و حبر

روی عمر خانی و پیچی دنده نور
ضبط ایدم شر عمله و اوج ملکه
حب منافقو کلیند بولر اکا
بولده طور و شکر کلک استونونه
روم شام المونه بوزر قاده بی
سولوب بوسوزی ولید بولده
فلو ایدر کجیکدور و رال حایر
سکر فتح اولادی اندن عجم
سوزری میلده رسوم اولادی
هیچ کز بوندن اری معجم
سلیوا اصلو اعلی حایر لانا
هم المبدینه و حین پیچمر
بور و یار قلیوب حق کز ترا

یکجه کوندن بوردر بلور خاصو عام
کلای اشک فوندری بری فی شمار
چون کلب چادر بری خود در
شاه مردان تگری امیر سلطانی علی
خندق اوسسند یعوب اندرین
چونکه اول ملعون بی روح لیل
بوملید یوسف کافر ظفر
جانانندن جمله بزار اولدر
تاکهان بریکجه اول بر در کار
بسنوینه یقندی هب چادرین
اولیکجه بو حبیبی چون کوردر
چون یقندی ایلی شفا لشکری
احل اسلام اولدر و حبیب شاد کام

تامدینه اوسینه صالحه خیام
شهرک اطرافین قلد بلر حصار
خندق اوزره جندله بنیاد اوز
هم بهادر در هم دلاور هم در
نار در رخ اندری ماحونک یون
لشکر کفاری مجروح ایلی
بلدی کیم زنده اولدی یوسف
قلدر حیدر نه ناچار اولدر
صلدی بولور اوسینه بر زنگار
صلور دی ایلرین قانورین
چین سخن ایلی کوئی در
بیجه شیطان عین خسران لشکری
بلدی کیم کافور فرصت حرام

دیدلر عین طفر در بر یون
مصلمت کوردری رسول کور کار
کافورک ولساغه یون ایلی شوق
چینی کلغی زن مکسند بوملیدی
دوندی اصحابیله اندر اول کیم
کلای احل یلینه بولوب قلع
ایلی شاه ایلیا به حبیبیل
وضع کومش یلینه کیم اهل یل
دیدلر حو امیر بورد کیم طوره
طورمه کیم سکا ایا جان کور
طوردری شاه احل یله اولدی
نه دیاده ایلد بولور سه کلد
ورمک چون دیز اسلامه طره

یون غمش کفاردن قیو یوسف
کیم چوقوب اصحابیله اوله سوز
یوردری اردیجه بر ایلی خوف
یحیی مدعو بولور یسک اولدی
کیم کلوب اوله مقامتک سغیم
لیک بلدن دچی جوز بار و سیه
دیدلر کیم سکا سله م ایلی حلی
اقی حمامه کیم امانا پوسلار
یو طرف کافر یی اوزرین
سینطر در هب مدنه لشکری
ملک کفاری قلای تار مار
لشکری اسلامه اولدی هب
اووعه دوی بوی ایلی ناز و نوح

تازان اولد و عجمه ايات قتال
هوطوف سوزدي غن الزا بلدي
سوييله كيم اوين بل اچنده مصطفی
سوزنجار بريدن انمستند رصحيح
عادي نو ايد بكم شاه جهان
صحيح اريسكده او قينونه انا
كرا و قهر سله هسان اول معتبر
اوين بل اچي دني اعلاه اسلاري
دين اسلاري عاي و حيه الكمال
امنه تيلع احكام اسلاري
ملكه سهرين فص ايد ب بولدي رسول
اهل بيتر كي جور ايد ب خاك ايلدي
بورار القلاده اول شاه غرات

ايلدي كفار له جنك و جد ان
جان كفار جن الزا اسلاري
ايلدي كفار اون طقور غزا
ورد ريو سور هم نقل مير مج
بور ياره كچه و اريزي هسان
انله سرور و كور يري زبان
ايلدي ايزي ريز و ريسر
كافه اوزكده متا شانا ايلدي
قلدي اظهرا اول رسول و جلالي
شرعتك اركان احكام ايلدي
عون حقيقه مردينه و وصول
بتلوندن كجه ناك اسلاري
كوسر و ري درو لمعجز ان

گاه اولور ديكيم اريشوب عون حق
گاه اولور دي زار و ج طهر غنا
اقلوبه مير قوين قوين اكنا
بهر البته نيفايست بو غدي
طوبيندي حاصلي انك ثبات
هزين كر ايلور اولور سوس حساب
حتر دك سويلنسه او اولور نمان

في بيان في خير و ب النبي

عالمه صلدم ينه اسر معنات
هر كجه دوشنده اولر اسندن سار
ينجه اسر اسر حشر و راول
اهل ايمان قيدي زار ايلور اول
ديد و كم اسر بوج كر ملر ملاير و

كوديه اي ايلدي ايكي شوق
كافر او زره انوب ايلدي تبا
سويوبوب ديدي ينده نندن شها
هر كجا لاينه غايست بو غدي
جمله اعضا سندن بچه معزات
نه بيان ايلور جاحطه نه ككاتب
سياسو اصلو اعلي حامي لانا

في الله اعلم عليه وسلام

دلا و ندين بر حرار نو مقام
ايلور سباي و جودن كل ناز
ملك جاري عاشقه اقتدار اول
بسبب جاني سمندر ايلور اول
جوتور ديل و جويوي بندن اينر

هر نه جانده اول سیر لیت فلسفه اه
 ظاهر سول کورد کلاک اتنه وار
 کیم بو سول باطنی یوزینک اودید
 قانی کوینکلو خبر در یو حیر
 یانه یانه اینی بدرسم بیسان
 مومینک خود قانلو کویری پشاور
 حی پیمه دیسون ضعیف امکا
 اوله بود ارفنا دن اوله روان
 اهلیم نینلیم جانو سوسریک
 بنکه اچدم یوبیایم چون دخت
 در در خور دن شکایت قلیتم
 بنی نجه یازم انوک احوالی
 یوبیایم صمیمه کماجر کل

عالمه الدن دوسر دود سیاه
 الدن اریو قدر بر اتص صد خزار
 مصطفی موی سوزینک اوتد
 طغر صور اولسه یو کادو دوجو
 اوده یافو مومر جمله جهان
 قلبی یوقده قاده یو یسار ودر
 کیم جهاندن رحلت این مصطفی
 قیسه جانسز دیرله قلسایه فغان
 کندی چون اول ملک جانک سوز
 سوز له بندم طو شدم نه بیاد
 دلای سوزم حکایت قلیتم
 بیلده صورده خزان احوالی
 لیک ترک ایتک دخی جانی کل

یسوله غاک طوبت کلاک کلام
 یوقنا ایلدن طوبت راه وصول
 این عیالو یله جایز دیرد
 کیم رسوله چون کوری جبریل
 جبریلله دیدی اولدم مصطفی
 خبر یلدیدی ایکا کیم اری حسیب
 یوقنا دن یولوری خیر لاکام
 نجه بر یو در ارفنده فواق
 ایشدیب یو یی رسول دوله دار
 یوری و ارایت جمله اصحابه ندا
 طوبت اری یی ندا قلادی یلر
 کلادی سلطان کوری پشاور
 چون نماز ری ختم ایدب ووردی سلا

کیم نجه قلادی سف خیر لاکام
 یوقنا سلاک نجه کوجدی رسول
 مصطفی عینک شکر اری سیر کور
 سوره رفی قلوب موده دلیل
 بونده بود روتشارت واریکا
 خیرله بوندن اعلاه در یصیب
 جنبه کل کورده بوندن در مقام
 قل و صاله شهیدین نصیحت یوق
 چاغوب دیدی یلرله یالدر
 مسجد کلسون قویا یوکلا
 مسجد جمع ولدی مجموع
 قلادی یونلرله اکی رکعت نماز
 کندی منور دین کما خیر لاکام

جَعَلَنِي مَبْرُورًا وَفَلَانِي حَقَّةَ حَمْدٍ
وَيَدِي أَصْحَابَنِي أَوْلَدَمَ إِي كَرَامٍ
حَقِّكَ بَلَوِي بَلَوِي نَوَازِيسْ
وَيَنْكُورًا وَزَارًا وَبَلَوِي تَابَتِ قَدَمُ
صَافِيكَ شَيْطَانَهُ أَوْبَدَ عَزَادُكَ
ذِي حَقِّكَ غَافِلًا وَمَلَكُوتِي رَفِيسُ
كَيْسَنِي عَرِيفِي هَرِيكَ رَيْفِي كَرِي
كُونَدَه نَسْ كَرِيكَ إِلَهِي نَبِيَا
أَوْلَدُ رُولِ مَوْرِيكَ رَوِي حَسِيَا
كَرِي قَامَ أَلَوِي كَوْنِي إِي قَادَا
أَوْبَدَ لَمَ دَرِ سَكُونِ يَارِي عَصَا
كَيْجَلَه دَرِ مَوْتِ نَكُونِي مَالِيكَ
فَرِ دَرِ مَالِي جَهَنَّمِ خَدَا

بِسْمِ نَبِيهِ سَوْرَتِي قَدِيدِي عَهْدِ
كَيْمِ بُوَدِ رِي نَدِي سِينِ اَخِرِ كَلَامِ
رَايَدِ هَسْرَتِ عَايِنْدِي عَصِيَا لَذِ حَذَرِ
سَنَمِ اَوْزِي اَوَا بِي سَبَدَمِ
نَوَقْلَه ذِي إِلَهِي أَهْلِ دَرِ اَوَّلِ
تَا جَهَنَّمِ بِي سَرِ اَوْبَدِيَه قَمِ
بُرْفِ حَقِّكَ عَايِنْدِي جَهَنَّمِ كَوْنِ
كَيْمِ عِيَا دَا تَكْ رِي بِي دَرِ نَسَارِ
اَلَسْكَ اَوْبَدِيَه مَقْرُورِ عَدَلِ
بِي رِيَه بِي سَكِ اَوْبَدِيَه جَهَنَّمِ عَطَا
مَالِ كَوْنِ دَرِ رَعِيكَ اَلَمَّكَ زَكُو
كُونِ يَارِي نَدِي نَدِي اَحْوَالِيكَ
اَيِدِي نَصْرَتِي جَايِنْدِي حَزَلِ

اَلِي حَقِّ اَمْرِ مَوْنِي بِي سِيرِنَه
فَوْضِ اَوْبَدِي رَحْمَتِي بَرِ اِي اَوْرَجِ
اَلَمَّكَ رَايِي كَهْ حَقِّ اَيَدِيَه قَبُولِ
حَمْدِ نَادِي صَافِيكَ جَهَنَّمِ سَوِي
قَلْبِ نَفْسِي اَلَمَّكَ اَلَمَّكَ اَحْبِ بَرَا
نَيْسَاتِ اَحْلِي نَسَاوِي اَلَمَّكَ
دَايَمِ اَلَمَّكَ كَا فَرِ اَوْبَدِيَه عَسَا
قَدَرِ بِي عَدَتِ كَوْنِ كَوْنِ اَلَمَّكَ
فَقُكُونِ اَحْيَا اَيَدِي رَسَدِ سَنَمِ
هَوْنِ بَدَلِ كَوْنِ كَوْنِ عِلْمِ دَعَلِ
اَوْكُونِ بَرِ بَرِ كَوْنِ عِلْمِ دَوْنِ
وَيَنْكُورِ اَيَدِيَه جَهَنَّمِ اَلَمَّكَ كَوْنِ
وَيَرْجِي حَقِّكَ حَسْرَتِي بَلَوِي اَوَا

بُوَلَسْ رَوِي دَرِ اَيَدِي بَرِ سِيرِنَه
عَمْرُ كَوْنِ حَقِّ بَرِ رَحْمَتِ خَوْرِ
قَادِرِ اَوْنِي كَيْسِيَه لَا زَمْدَارِ
تَا عَدَلِي جَهَنَّمِ سِنِ صَوَا اَوْرَجِ
سَوْبَلِيكَ كَيْدِي حَقِّقَتِ كَرِجَارِ
كَلْدِ كَوْنِ اَلَمَّكَ سَاوِي اَلَمَّكَ
كَيْسِيَه اَلَمَّكَ اَمْرِ نَاسْتَارِ
فَسَقَه شَرِّ عَمْرِ بَرِ حَايِلِ قَلْبِ
بَارِي اَوْبَدِيَه اَوْبَدِيَه خَامِ اَسْمِ
اَلَمَّكَ اَوْرَجِ اَلَمَّكَ اَبْرَحَه اَجَلِ
اَوْبَدِيَه بَارِي جَهَنَّمِ دَرِ اَمِينِ
اَوْبَدِيَه اَوْبَدِيَه وَهَبِ اَلَمَّكَ كَوْنِ
جَهَنَّمِ كَوْنِ بَارِي نَسَقَاتِ عَمْرِ بَرِ

غافل اولدو بن کلام اولدم کلدن	ایر حقدن کینیه این المفسر
بن ایدر اولدم جهاندن ارجال	سیناسن قالک ایاخیر الزجال
بن اولدم بوله سین یاقی اولک	عینک و اولدجه دوللو بولک
بن سفر قلدن جیممندن نکا	اخرت حقین خلایل ایلک نکا
چون بومرچی مصطفی بوزری	باشلای طویدی مبارک کوزری
نیر زمان اغلادی کلدن یکدی	بش مبارک کوزری کلدن یکدی
کوزر جک بوخالی اصحاب نیناز	ظاھر ایدیلر همدان سوز کلدن
دکلبوب شاه جهاندک سوزنی	پیر اوریدی هریری کند و زنی
بر او غور ناغلبوب زار ایدیلر	اه و اهی دلدن تکلر ایدیلر
دیدی کنگیز نینه او غور اده	ایر یورعی کوز کوز بوزن اوشاه
صبح دولت راه شام اولدی بیه	طلو در کلک حرام اولدی بیه
وای نولیدی کوزر مین باری	ایو منی اولیدی بیه اولم کوی
نورده بونو مین اوستینه رسول	زار و زار اغلشدن کوزر احوال

دیدی یا راندله کیم ایلک دفعان	کوز کوزدن دولکو زاشکدور
اصی ایمر جسم خون بار اغلق	ایر حقه ایلر کار اغلسق
کلر بیدلیدی چون نکا یتمک کوز	جان بود بریم همدان ایلر کوز
ایک سوزدن اسورم قول صوب	نورسولم و ایلر و بوز جواب
کیم بی حق مین کوزدری و سوز	ایدی بندن سن و حیران وصول
ایر بی حقدن قودمی بیزرله	جان ایدیمی انلک حوز بیزله
حقک احکامینی قلدن تم بیان	ایلدیمی دین اسلام و میان
یوحسه حق ایزده قلدن می صور	کسیه ناحق بیز قلدن می زور
دیدی حاشا کله سن ظلم ایدن	طیغی بوی قویوب اوی کلدن
سن بیز احسانلر ایلر و عفری	حق تعالی ایلر بیک بیک عفری
دوله رب راه ضلله ایلر بیز	هر مند ایلک جهاندن بیز
دونه خین جنت ایلر بیز	خرم کلدن قاصر زهر بیز
دیدی همدان ایلر بیز ایلر کا	دیدی و شاهی ایلر بیز ایلر کا

اون سگرون خسته لك جلدی رسول

ابلیوس حق طاعینه احوال

والقوب اول ساعته الوردی

هر خازین کون له اولسه ازان

غالب اولدجه وجود نه مونی

کیزی بویشدی حب پاراندک

زرد رنگ اولدجه اول باغ خا

بومدی جسمه خسته نشا

چون له اندی بربر و سندان

فیه بیان شدی خفته علیه السلام

خسته رنگ سولسته بو اولو نام

منبر او سندان کون شاه کزین

حقه شکر ایدب دیدی اولدم رسول

فامیدی نول جماعت کون اول

وارب اصحابینه کون ویدی امام

پیمه پیمه سیمه طوری رور

اله نیرسه ایدب شاه جهان

ارور در شکرین اولی غرض

کورسون قول قاتی سلطانک

ولورده خلقک اروری مراد

اول کون اول مه طوبی ایدی هما

اولی و جی کوسوری اول

وایمیه ای بکر العبدی بنی

سلیوا صلوا علی خیر الانام

الوداع ایدب نول ایدی جهین

خان مرادی بویدی بولدم وصول

پیشاد بو حالک ایدلند کلام

جودله وارب ایدی تکیه وها

پس بو بگو دیدی بانو کدا

دیدی شاهک دیدن دیدی پلا

وان بو بگو ایدت بندان سلا

دعوت ایدی محو ویکوری بدول

سولسورن قابوده بون کلام

فاطمه دیدی بدله لیم رسول

واردی قابو قلدی ولد ملک بله

پیش له دیدی لیم بوری وار

کلیدی شنا هه وار قلدی تدر

پس صلوه صبحه اوقدی ازان

عاقبت پر درلودی اولدی حال

غیر نه کلامی اول خبر لا نام

عقلی بیندن کلدب وشدی هما

کلام است جعدتین ایله ادا

دوشدی اضحاب ایتنه خلیفه

اولیم صحابه اولسون امام

دید یو کون بون و حود مدفا

بلدی صوبیلن پله طاول هما

قلدی ضعیفدن بری غایت ملو

بلدی پیغمبرک خالی سوال

کور بچون کلمن رسول کدر کار

هریزیم اود لسته پاند لمر

کلای بریز سجده خلوج جهان

مسجد ورماعه قلما دیدی حال

چونکه ازین الدی که برین و برین ساد

امر حق و زمره را برین ساد

و از آنکه ازین و برین ساد

والدی عزرا نیله و حی اولدم الله

حجر بیسته که برین و برین اولدم

فی بیان و فایده علیه السلام

حضر در سواد بیسته بود و ازین ساد

نچه نچه و برین اندن رسول

بهر طوطی یا صیحه بیسته و برین ساد

غافل اولم ازین اولم و برین

سیر و برین و برین کلان و برین اولم

دیوید بن یونس سفر بیستم کرد

کلای بود که ازین اولم و برین

الدی عزرا نیله ساد و برین و برین

رستیدی ازین و برین و برین

رفیق له فی طریقت کون و برین

که جمیع کون یکا فی طریقت کون

دو شدی غایت ازین و برین و برین

و برین عزرا نیله علیه السلام

نیله و برین و برین و برین

اولم ساد که برین و برین و برین

حجر بیسته که برین و برین و برین

جهل اید ب حق و برین و برین

طاعت و برین و برین و برین

رحلت اید ب منزلت بیستم کرد

قلای و برین و برین و برین

دیوید بن یونس سفر بیستم کرد

سیر و برین و برین کلان و برین

غافل اولم ازین اولم و برین

دیوید بن یونس سفر بیستم کرد

کلای بود که ازین اولم و برین

حضر در سواد بیسته بود و ازین

نچه نچه و برین اندن رسول

بهر طوطی یا صیحه بیسته و برین

غافل اولم ازین اولم و برین

سیر و برین و برین کلان و برین

دیوید بن یونس سفر بیستم کرد

کلای بود که ازین اولم و برین

صورتی اولم الله اولم و برین

که جمیع کون یکا فی طریقت کون

دو شدی غایت ازین و برین و برین

رفیق له فی طریقت کون و برین

تازه و برین و برین و برین

حق و برین و برین و برین

کلای و برین و برین و برین

منصل و برین و برین و برین

برای و برین و برین و برین

یکای و برین و برین و برین

فنا و برین و برین و برین

فایل و برین و برین و برین

حق و برین و برین و برین

دیوید بن یونس سفر بیستم کرد

في بيان زينه عليه السلام

والصفت

ديدي قلدي جنبي غره حرام
بوسوزي چونلتم اشندي مصطف
بوسو صيت قلدي ديدي باغلي
قلنمارم ايله اف بوزن كفني
چون وصيت ادي قلدي بلوربول
كلرور حوق خد سين ايله ادي
چونلله غزرايله اذن اولدي عماما
خندرك سويلنسه بواوون تمام

تمنكله كرسنجي سني تمام
حمد ايدب مولا سنده سردي صفا
كريم سيني بزمه قلدم وصي
هم بوياسين اي عبا سيله كرس
دو ندي غزرايله ديدي ولد سول
جاني بقلدي هم شوق لقا
واردي قيصرو ح ايدب اولدي
سبلمو اصوا على خبري لا نام

جلدي چون اول رحمة للعالمين
هر كس ينك كوزي ياشي اولدي
اه و ف ياد اولدي اصحابك اشني
سويلله بوزلدي بوبو و عمر

طوبدي جمله عالمي و ايتن
نالله دن دير يالين جلقندني
بوزي كند و دزلكندن هر كسني
صو طوبلدي كلكه كندني

قند كشتك اي نبيك اكلي
كوزلوي قان ياشنه قلسلور عمن
عائشه ز ياكه ايلوي فوفان
اه و افغان طوبدي دنياي تمام
اهو افغان دن بو غلدي اولوي
هر يريسي و شوب اولوي ناتوان
بلدي بويانك درماني بوق
ديدي صبر ايلسكدر چان يري
اكامسغول اولدي اهل عمو سر
امري بوزي بوزينه قود سيار
اوستينه جنت كلون صجد كر
جمع اولوب قلدي نمازي انرجان
قلدي سلطانك اوستينه نماز

اه ايدب ايلدي عمن و على
بوزلوي اورب حسن بوله حاتم
بوز طرفدن فاطمه و كورد قان
شولقد راضلندي اصحاب كرام
دو زخمش اولوي كويك و توري
كوزلوي فلسك ياشك روان
كوزلوي بوشك يايي بوق
چون اوكلن بوزو كلر يار يري
هر وصيت كيم بوزر سدر رسول
صوبدي اول جسم باك بود بولر
حاضر اوليشدي كفتل احدي كر
صرد بوزي بوزي اذن همان
هم ملوك ايلوب حقه تيار

بوفنا الملك كشي بوقدر ثبات

بروي ديكشدي آسر دمو ز

ديد بر سويلك ندر اندن عوف

بكا ايلك فتيكوز در مصطفي

مسيحه كوي دي ايلك بيان

بركوناني كوي دي احياي كرام

كوند و زني انه بجه اوده وفان

اوده چاره بو اهما بوب ياره به

كيند و نند ننگ سلطان جهان

فيناں چكاهه بن ليكايات

حشر ك سويلسه بواو تر تمام

دوند لمر دلد سوارت كوزده حون

برمي آيه كوي پ بغير بر ي

ايلك و اول جهان فخر و وفات

تافه قللك كللك اسكي در دوسر

سنه بمر اولك مرض و زنه مرفي

شام ايندن كلنسم در بفت اكا

فتيكون در دره ده شاه جهان

بر بوي دي و ري قايون سلام

بوي قيشلري دي عادت هر زمان

اكنور لري دي كلوب براه به

اوليشيد ي مسيح امحا به مكان

والنموج السيمويين

سليوا صواو اعلي خبر لا تام

دوبدر انا البسه را جعوف

روضه سينه فويدي اول سروري

بوزنوبت در كاهه بر قلدي عا

قلوب اندن روضيه قلدي دخل

كوز رينه سورب اولدي بر سرور

كوز لري بر جبهه له ادر سنا اكا

پس تو نك عايقه غني بسلا كو

باري انك كيد و كيني كوزه بون

كيد و نندن و ارسه انوك بياس

بوسوزيله قلدي اصحا ي ساول

نيليم كم قلدي اخري و افغان

و سغري نورث اچينا كوزمسم

دويدي حيفا ضايغ اولدي رحمم

جان و لدن زاري زاري غلدي

چون وفات اوله شيش اشندي

دوبديكم بار ب بچي مصطفي

صمد قلده امانه كلايي نده اول

نور بياسان قلدي قلبندن ظهور

برك خويسان ديندي بزه پسا

وردي لري جبهه حافظ قلدي سر

قوي قاريب كه بورنه سوين بون

كوستك بكا ايا اشرف ناس

پس خطاب ديد و يدي انلان اول

طالع غنسم اني نندن نهان

انويكون وورمكه بول سورمسم

كوزمكه واريدي غايت رعبام

حوي برينك بوي كيني طفليدي

دوشيد ي اولدم نند و پرنده كندي

اوليم كه كز قبول ايسارتي
اوليم كه كز حلق حق قبول
اوليم كه كز قبول حق قبول
اوليم كه كز قبول حق قبول
اوليم كه كز قبول حق قبول
اوليم كه كز قبول حق قبول
اوليم كه كز قبول حق قبول
اوليم كه كز قبول حق قبول
اوليم كه كز قبول حق قبول
اوليم كه كز قبول حق قبول

روضيه سر زده قبطيات جان
اول حرمده حقه قبطيات اول
اول حرمده حقه قبطيات اول
اول حرمده حقه قبطيات اول
اول حرمده حقه قبطيات اول
اول حرمده حقه قبطيات اول
اول حرمده حقه قبطيات اول
اول حرمده حقه قبطيات اول
اول حرمده حقه قبطيات اول
اول حرمده حقه قبطيات اول

طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي

طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي
طوبيم سويله عالم صندليكي

جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک

دونه دونه اینه لری سنک
دونه دونه اینه لری سنک
دونه دونه اینه لری سنک
دونه دونه اینه لری سنک
دونه دونه اینه لری سنک
دونه دونه اینه لری سنک
دونه دونه اینه لری سنک
دونه دونه اینه لری سنک
دونه دونه اینه لری سنک
دونه دونه اینه لری سنک

جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک

فصل پنجم در بیان خاتمه این کتاب

جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک
جهره کوه پاری اوله اشک

فصل ششم در بیان خاتمه این کتاب

